

SKOVEN

8/93

UDGIVET AF DANSK SKOVFORENING

Kontakt Arborea Dania
og oplev den
professionelle leverandør.

SKOVPLANTER OG SERVICE AF ABSOLUT TOPKVALITET

Arborea Dania
Dansk Planteproduktion AIS
Ribevej 45-47 · 8723 Løsning
Tlf. 75 65 12 11 · Fax. 75 65 05 75

Slagger

Slagger fra forbrændingsanlæg og kulfyrede kraftvarmeværker, kan anvendes med stor fordel i forskellige anlægsopgaver. Vi er leveringsdygtige på Sjælland, Lolland/Falster, Vestfyn samt trekantsområdet i Jylland.

Sorterede forbrændingsovns-slagger 0/50 mm kan fx bruges til:

- Markveje, indkørsler, stier
- P-pladser, vendepladser
- Idrætsanlæg
- Anlæg af vejkkasser
- Underlag til belægningssten
- Vinterbådpladser
- Opfyldning i haller, lader, maskinhuse og omkring kloakledninger etc.

Sorterede kulslugger 0/14 og 14/32 mm kan fx bruges til:

- Ridebaner og -stier
- Sti- og gangsystemer i kolonihaver, kirkegårde, skove, friarealer etc.
- Tennisbaner
- Atletik- og løbebaner

Ring på telefon 42 32 01 66 og få et tilbud.

DSV Anlæg, Teknik & Miljø

Egevej 7, Skuldelev, 4050 Skibby
Telefon 42 32 01 66, telefax 42 32 01 06

DSV Marketing 1026

Ledreborg Hegnsruller MK II TC

Oldenplov og
dækharvesystem

Hvalsø Maskinforretning
Esben Nielsen, Vestergade 1
4300 Hvalsø
Tlf. 46 40 80 65
Fax 46 40 70 16

SALG - SERVICE
REPARATION - RESERVEDELE

vi er til for dig –
en stabil samarbejdspartner

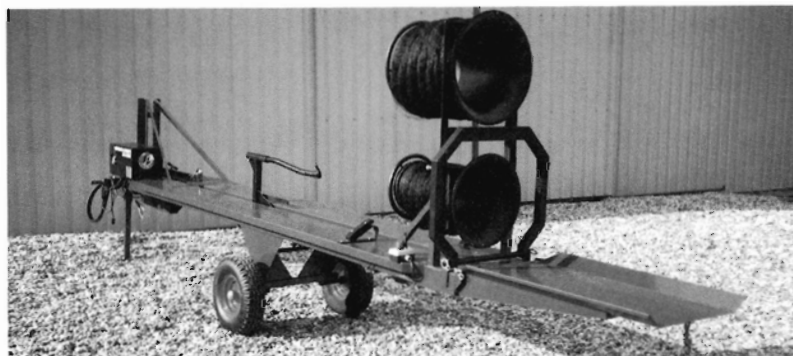

Ambrolauri planter (2/1s først igen fra E '94)

Bols' Forstplanteskole

v/Marianne og Lars H. Bols

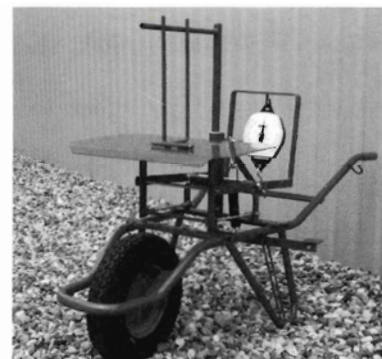
Løvetvej 30 · 8740 Brædstrup · 75 76 00 43

Hydraulisk Netmaskine, til juletræer: Type 2 T

Granvægt bærbar, Type LYN-LET

Granvægt, Type H trillebørsmodel

BESTIL VENLIGST NU - REKVIRER BROCHURER

P. Lühning's Skovmaskiner a/s

ASSENSVEJ 464 - FALSLED

DK - 5642 MILLINGE - TELEFON 62 68 11 30 - FAX 62 68 15 61

Side 294 Kort nyt

Skovsundhed i Europa, Hugst i Rusland.

TEMA: PRODUKTUDVIKLING

295 Nyt fra Westh-fronten

298 Vejbroer i træ

300 Nordic Wood

302 Produktudvikling

Landbrugsministeren præsenterer i et interview et nyt initiativ til produktudvikling af skovbrugets råvarer. (I interviewet berøres også skovkonferencen i Helsinki, samarbejde med Østeuropa og tilplantning). De næste tre artikler fortæller om det amerikanske program til anlæg af vejbroer af træ, et udviklingsprogram for nordisk træindustri, samt en række eksempler på produktudvikling i skovbruget.

304 Kort nyt

305 Psykiske problemer, Have & Landskab '95, møbeleksport, statsskovenes indtjening.

306 Oldenfold

Erfaringer om selvforyngelse af bøg på Ledreborg.

308 Biomasseaftalen

Energiministeren fortæller hvad den ny aftale betyder for skovbruget.

309 Plantager i Andes

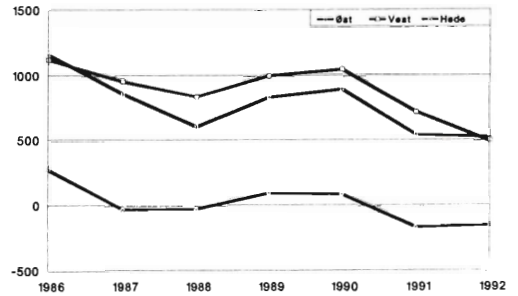
Det meste af den naturlige skov er ryddet i Andes bjergene. Der er stort behov for hjælp til småbønderne til dyrkning af deres plantager.

313 Sprøjtecertifikat

Nye regler for certifikat.

316 Debat om skovdrift

Svar på artikel af Greenpeace.

318 Privatskoves regnskaber

Skovbrugets krise er fortsat i 1992, viser den nyeste regnskabsberetning.

321 Fredningssag om egekrat

326 Formålet med en fredning

Omtale af en fredningssag omkring Skjernåens udspring, især om bevarelsen af egekrat og forbud mod dyrkning af nåletræ i visse områder.

328 Debat om braklægning

Arealer med permanent brak bør kunne udnyttes til skovplantning.

330 Gråsnuder

En lille snudebille som gnaver nåle af bl.a. nobilis og kan forårsage stor skade.

332 Litauisk skovbrug

Hedeselskabet er med til at rådgive Litauen om indførelse af markedsøkonomi.

334 Hakon Frølund

Mindeord om den afdøde statsskovdirektør.

335 Kort nyt

Tykkede MDF plader fra Junckers, læhegskonferens.

336 Litteratur

Årsberetning fra Skov- og Naturstyrelsen.

337 Kort nyt mv.

338 "Min" skov (pige på 12 år skriver om skovdrift), prins Joachims eksamen i skovbrug, klima maj-juni, råtræpriser, amputerer sit eget ben, Skovbrugsmagasinet.

339 DM i skovning 92

Forsiden:
Et egekrat i Skovsøl
Krat v. Nørre Snede – i
baggrunden selvsået
rødgran.
Se artikel side 321.

Skoven.
August 1993.
25. årgang.
ISSN 0106-8539

Månedsskrift udgivet af:
Dansk Skovforening,
Amalievej 20,
1875 Frederiksberg C.
Telefon 31 24 42 66.
Telefax 31 24 02 42.
Postgiro 9 00 19 64.

Redaktion:
Søren Fodgaard, ansvh.
Lene Loving, annoncer.

Abonnement for 1993:
Pris 380 kr. incl. moms.
Medlemmer af foren-
ingen modtager bladet
vederlagsfrit.

Stof til Skovens
September nummer
må indleveres inden
den 1. September.
Eftertryk med kilde-
angivelse tilladt.

Distribueret oplag if.
Dansk Oplagskontrol
for perioden 1/7 '91 -
30/6 '92: 4020.

Medlem af
Dansk Fagpresse.

Tryk: Litotryk
Svendborg.

Østsjællandske skovkreds

Skovrider *Leif Jørgen Madsen*, Vemmetofte skovdistrikt, er den 29.6.93 valgt til ny formand for Østsjællandske skovkreds. Han afløser her skovrider *Ole Pedersen*, Bregentved.

Skovdyrkerforeninger

Søhøjlandets Skovdyrkerforening og Østjydsk Skovdyrkerforening er pr. 1.7.93 slået sammen til en forening med navnet Østjydsk Skovdyrkerforening.

Leder af den ny forening er skovrider *Henrik Buhl* fra Søhøjlandets Skovdyrkerforening. Den tidligere leder af Østjydsk Skovdyrkerforening, skovrider *Per Christensen*, har overtaget ledelsen af Skovdyrkerforeningen Sydfyn.

Skovdrift i Stillehavsregionen

Forstkandidat *Klaus Enevoldsen* har tiltrådt en stilling som Associate Professional Officer i South Pacific Forest Development Programme.

Projektet udføres af FAO og beskæftiger sig med skovdrift i 15 lande i Stillehavs øgruppen. Hovedformålene er en forbedret udnyttelse af skovressourcerne samt opbygning af informationsnetværk mellem medlemslandene.

Træets Arbejdsgiverforening

På generalforsamlingen er valgt en ny bestyrelse. Nye vedtægter betød at antallet af medlemmer blev skåret ned fra 18 til 10, hvoraf savværker mv. besætter 2. Desuden valgtes ny formand.

Bestyrelsen består herefter af:

Adm. direktør *Flemming Rohde Nielsen*, Rationel Vinduer, Sdr. Felding (formand)

Direktør *Erling Andersen*, Farstrup Møbler (næstformand)

Adm. direktør *Peter Bennedsen*, Jutlandia Døre, Sdr. Felding

Adm. direktør *Tage Bojsen-Møller*, Novopan Træindustri, Pindstrup

Adm. direktør *John Bredvig*, M.H. Stålmøbler, Middelfart

Snedkermester *Bruno Hansen*, Slagelse

Direktør *Ib Hansen*, Hyllinge Træindustri

Direktør *Poul Lenskjold*, Friis Møbler, Horsens

Adm. direktør *Knud Svinding*, Ferritslev Savværk

Direktør *Hans Witthøft*, Junckers Industrier, Køge

Forfatteren *Helge Qvistoff* (i midten) blev udnævnt til "Årets Træven" ved foden af Danmarks højeste bøg på 45 m i von Langens plantage i Jægersborg Dyrehave.

Årets Træven

Hædersprisen "Årets Træven" er tildelt forfatteren *Helge Qvistoff* af *Texaco A/S*.

Prisen blev første gang uddelt sidste år til *Helmut Barner* (se Skoven 5/92). Og i år var det *Helge Qvistoff* som fik 25.000 kr "til en rejse i udlandet som påskønnelse for den hidtidige indsats til gavn for skovbruget i Danmark".

Prisen blev uddelt den 23. juni. *Texaco's* adm. direktør *Sven Gullev* begrundede valget af *Helge Qvistoff* således:

"*Helge Qvistoff* er ikke skovmand eller fx. historiker af fag. I en tid der er præget af professionelle er han et af de sjældne eksempler på at det i nok så høj grad kan være begejstringen som sagkundskaben der driver værket.

Han er født i 1938 og er hoteluddannet i Danmark, Schweiz og England. Han blev i 1967 direktør for *Rold Skov*, og siden købte han *Hotel Rebild Park* som han drev til 1980.

Naboskabet til en af landets største skove vakte hans interesse for skoven og dens historie, og siden 1980 har han helliget sig sin interesse. Han bor stadig i *Rold Skov*, hvor han skriver, tegner og fotograferer om skoven og naturen.

Da han i 1991 – sammen med TV-producenten *Dafolo* og *Danmarks Radio* – søgte sponsorstøtte til en fjernsynsserie der skulle dække årets gang i skoven, var det netop hans begejstring der var med til at bære projektet igennem til 12 udsendelser i 1992. De blev fulgt af en interesseret og – for en sådan serie – usædvanlig stor seerskare, der her med *Qvistoff* som fører trængte ind bag skovens træer og erfarede spændende, kuriøse og vigtige træk om skovene i Danmark, deres historie og vilkår.

Helge Qvistoff har skrevet en halv snes bøger og holdt talrige foredrag

rundt om i landet om bl.a. røvere og godtfolk i *Rold Skov*, de danske skove og den nordjyske natur.

Forestående opgaver er bl.a. en stor bog om *Nordjylland*, en bog om den 95 årige statsskovrider *Jens Hvass*, og senere et stort værk om *H.C. Andersens* rejser.

Men det er de 12 udsendelser i *DR-TV* sidste år, der for alvor har plantet *Helge Qvistoffs* navn i den danske befolknings bevidsthed. Danskerne er således blevet sat ind i skovens mysterier på en charmerende og interessant måde."

Prisen uddeles af *Texaco* efter indstilling af en priskomite bestående af statsskovdirektør *Karen Westerbye-Juhl*, skovrider *Klaus Waage Sørensen*, og skovfoged *Bjørn Døssing* fra "Plant et Træ".

DANIDA

Forstkandidat (83) *Anders P. Pedersen*, *Danida Forest Seed Centre* i *Humblebæk*, tiltræder pr. 7. juli stillingen som *Seed Procurement & Tree Improvement Adviser* ved det *Danida* støttede *National Tree Seed Programme* i *Tanzania* med hovedsæde i byen *Morogoro*.

Dansk Agrokemisk Forening

Dansk Agrokemisk Forening er flyttet fra *Bella Centeret* til *Skovenes Hus*, adresse *Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C*. Tlf. 31 24 42 66. Fax direkte 33 25 84 16.

Foreningen har 21 medlemmer og er brancheorganisation for importører, producenter og forhandlere af plantebeskyttelsesmidler.

REGNSKABS- OVERSIGTER - UDSIGTER

Det er velkendt, at skovbrugserhvervet har vanskelige vilkår. Omverdenen har været mål for beretninger om økonomisk og biologisk misvækst.

Det virker lidet konstruktivt med nærmest monotone meddelelser om skovbrugets vanskelige erhvervsvilkår. "Er skovbruget nu ikke bare ude på at få snablen i de offentlige kasser og tage skoven, miljøet og naturen som gidsler." - En sådan reaktion er ikke fremmed.

Troværdigheden bliver sat på prøve. Eskapismen råder nogle steder i de kredse, som kunne være med til at gøre en samfundsindsats, der ville gavne både skovene, de der lever af skovene, og de der føler oprigtig interesse for skovens værdier.

Det skal siges kort og tydeligt. Skovbruget tager ikke gidsler - skovbruget er gidslet.

Skovbruget søger åben dialog, hvor vi redegør for erhvervets forudsætninger og de trusler, vi konfronteres med. I denne udgave af Skoven fremlægger vi oplysninger om 1992-regnskabet fra næsten 50% af det private skovareal over 50 ha. Ikke uventet er resultaterne entydigt negative. Hvad værre er - der findes ikke nogen fornuftig forventning om, at indeværende driftsår vil vise andet end yderligere negativ udvikling. Konsekvenserne af de ødelæggende afsætningsvilkår vil først slå fuldt igennem i 1993.

Der er tale om bristede forudsætninger i forbindelse med de seneste års lovændringer. Skovloven og naturbeskyttelsesloven er gennemført uden en økonomisk kompensation, der tilnærmelsesvis afspejler den interesse som samfundet har ytret i forbindelse med skabelse og bevarelse af produktions-, miljø-, rekreations- og miljøværdier i skovene.

Skovforeningen møder interesser, der udtrykker oprigtig vilje til at medvirke til positiv afklaring af situationen. Den nærmeste tid skal så afgøre, hvilke initiativer, der vil kunne udmøntes i sådanne samarbejder. Skovforeningen vil dog allerede nu udtrykke forventning til kontakterne.

Valuta- og renteuoen virker på en gang fjern og uvirkelig, men også kontant nærværende. Skovbruget er blevet taber med prisfald på mere end 30 % på 12 måneder. Politisk manes til besindighed.

Vi møder udtalelser, der spænder lige fra veldokumenteret analyse til halsstarrig omgang med begrebet fastkurs. Skovbruget kan lægge sine konsekvenser veldokumenteret frem. Det er efter vores opfattelse en overvejelse værd at anerkende Danmarks behov for tilpasning.

Uden international konkurrenceevne - såvel på rente som på valuta - har mange andre politiske ambitioner ikke realiteter i sig. Vi taler ikke om fri bevægelighed - men om ansvarlig og styret justering.

Produktudvikling i skovbruget

Landbrugsminister Bjørn Westh fremlægger i et interview i dette nummer af Skoven sit oplæg til en analyse af en produktudviklingsindsats for skov- og træsektoren. Vi har tidligere udtrykt os positivt om disse tanker.

Forudsætningerne for en succesfuld indsats synes vanskeligere end nogensinde. Alligevel deler vi fortsat Bjørn Westh's opfattelse af, at det er igennem produktudvikling og markedstilpasning, vi har mulighed for at gengive træ som råstof en offensiv placering.

Markedstilpasningen skal efter vores opfattelse også udtrykkes gennem en sober markedsføring, som kan rehabilitere træ og træbaserede produkters position i bevidstheden hos bl.a. ingeniører, arkitekter, politikere og ikke mindst forbrugerne. Skovbrugets og træerhvervets oprigtige interesse i samarbejde med landbrugsministeriet om en produktudviklingsindsats må ganske naturligt opfattes som en rimelig forudsætning for, at der også på andre områder kan etableres forståelse for skovproduktion.

Begrebet bæredygtigt skovbrug har - som det senest er udtrykt ved Helsinki-konferencen - kun mening, hvis bæredygtigheden indeholder såvel økologi som økonomi. Og denne økonomi skal strækkes også til andre sektorer i samfundet, med så stor en effekt som muligt, men med en ufravigelig forventning om bæredygtig økonomi, også til skovbruget.

Gustav Berner/Jens Thomsen

LEDER

Dårlig sundhed i Europas skove

Skovene i Europa får det værre og værre, viser en ny undersøgelse gennemført af FN-organisationen ECE.

Årsagen til, at de europæiske træer taber bladene og misfarves, menes først og fremmest at være luftforurening.

Næsten hvert fjerde træ (23,5 %) ud af de 95.000 undersøgte træer havde mistet en fjerdedel eller mere af bladene. Det svarer til 1,3 procentpoint flere end i 1991.

Rapporten bygger på sammenlignelige undersøgelser i 34 europæiske lande. Undersøgelserne dækker mindst 80 % af alle Europas skove.

Ifølge ECE peger de nationale undersøgelser på, at træernes dårlige tilstand skyldes vejret, insekter, skovbrande, menneskers aktivitet eller svampe.

- Der rapporteres kun meget lidt om direkte indflydelse fra kendte forureningskilder, men dette udelukker ikke muligheden af mere vidtspredte effekter fra luftforurening. I 69 % af alle tilfælde var det ikke muligt at finde en åbenlys årsag til skaderne, siger den ny rapport.

Den tilføjer, at nogle lande mener, luftforurening er den væsentligste grund til ødelæggelsen af deres skov. Andre lande understreger, at forureningen svækker skovens økosystem så meget, at andre faktorer kan fuldføre ødelæggelsen.

Storbritannien ligger på "førstepladsen" i ECE-rapporten med afløvning eller misfarvning af over halvdelen af landets træer. Polen er nr. 2 med 45 % skadede træer, Danmark er nr. 3 med 29,9 %, efterfulgt af Portugal med 29,6 %.

ECE-rapporten viser, at skaderne ikke længere er begrænset til nåletræer. Løvtræer - især eg - rammes nu lige så hårdt som nåletræer.

Ritza

Ruslands træproduktion falder

Produktionen af tømmer fra Rusland vil falde med 10% i 1993 i forhold til året før, vurderede lederen af de russiske forstmyndigheder, Valerij Shubin, på den europæiske skovkonference i Helsinki i juni. Tømmerproduktionen bliver dermed omkring 200 mio. m³ i år, men for blot fire år siden, i 1989, var der tale om 300 mio. m³.

Som hovedårsag til det fortsatte fald i produktionen peger Shubin på at man er stadig under påvirkning af de senere års politiske og økonomiske omvæltninger.

Valerij Shubin understregede også at Rusland ønsker at værne om sine skove. - Vi betragter ikke længere skovene

Regional Training Adviser: Nepal

Danida invites applications for three positions as Regional Training Advisers (RTA) within the Community Forestry Training Project (CFTP) in Nepal. The CFTP assists the Ministry of Forests of His Majesty's Government of Nepal (HMG/N) in promoting sustainable management of the forest resources in a number of hill districts. The project began in 1989 and is planned to continue till 1996. Under the project five Regional Training Centres (RTC) have been established to facilitate training of HMG/N forestry personnel, forest users, and other interested parties. For the remaining project period, training will focus on community forestry management, extension, and planning.

Duties

Under the guidance of the Chief Adviser of CFTP, who is stationed in Kathmandu, and in close cooperation with the staff of the Regional Training Centre, the RTA will assist in the coordination of the overall training and extension programme within the region. In particular the RTA will undertake the following activities:

- Assist in the planning, budgeting, administration, monitoring, implementation and evaluation of training courses, field trips, seminars, and workshops;
- assist in the development and provision of course materials, curricula, and training manuals;
- assist in the preparation and teaching of trainees on specific forestry subjects;
- develop working relationships with other training and forestry institutions and projects;
- assist Department of Forest staff in planning and implementation of extension activities.

The RTA will liaise closely with HMG/N Department of Forestry staff, in particular the District Forest Officers within the region. The RTA is expected to travel regularly -

mainly on foot - to districts of the project region in order to visit forestry user groups and become acquainted with the needs of local communities.

Qualifications

- Graduate with a degree in Forestry or similar discipline;
- at least 5 years professional experience, preferably including training aspects;
- working experience in developing countries;
- ability to work with counterpart at various levels in a complex administrative structure;
- ability to adapt to living in remote areas;
- fluency in written and spoken English.

Duty Station

Out of Kathmandu, currently the five Regional Training Centres are located in Dhangadhi, Nepalganj, Pokhara, Godavari, and Biratnagar.

Employment Conditions

Tax-free salary based on qualifications, seniority, and family status. Benefits include housing, education, health services, travel expenses, insurance, and pension scheme. Date of availability: Soonest possible.

Duration of Employment

Two years with possibility of extension.

Applications

The closing date is **24 September 1993**.

The Danida Application Forms and additional information on the position can be obtained from Danida through our 24-hour automatic telephone answering service, telephone No. +45 33 92 09 88, or through telefax No. 45 33 92 09 82, by quoting your full name, address, title of position applied for, and

**Danida File No.: 104.Nep.4.d.
Recruitment No.: 1993/NEP.04.**

Danida

Udenrigsministeriet

Asiatisk Plads 2
1448 København K

som en kilde til tømmer, men ser dem som økosystemer som vi skal værne om.

Han afviser desuden påstande om at multinationale firmaer anvender forkerte metoder ved skovningsarbejdet i Rus-

land. Myndighederne kræver at alle udenlandske selskaber skal indgå et samarbejde med russiske partnere, ligesom de må underordne sig den russiske miljølovgivning.

Jyllandsposten

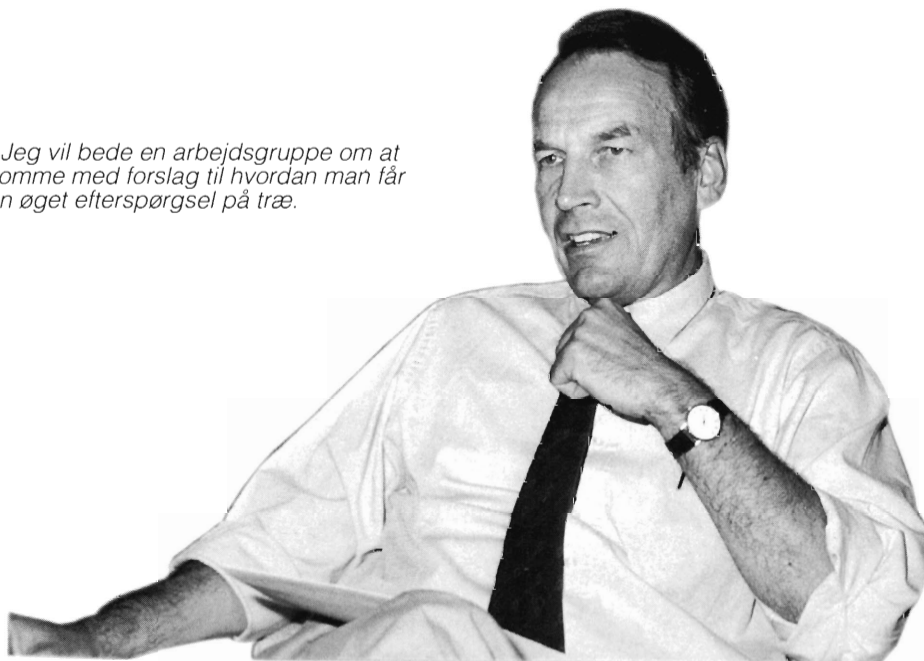
NYT FRA WESTH-FRONTEN

Af Martin Einfeldt og
Søren Fodgaard,
Dansk Skovforening.

- Jeg vil bede en arbejdsgruppe om at komme med forslag til hvordan man får en øget efterspørgsel på træ.

Landbrugsminister Bjørn Westh (S) har i sommer bragt et godt budskab for skovbruget og hele træsektoren:

Der er penge til de træprodukter, der er brug for. Hvad det så er, er der lige nogen, der skal finde ud af.

Hver sommer risikerer regeringsmedlemmerne at få freden ødelagt af en historie, der ikke vil gå væk. Det skete i år for Bjørn Westh, og historien hed Salmonella.

En sen eftermiddag i juli havde Skovens to udsendte fået tid hos Landbrugsministeren umiddelbart efter TV2 havde været inde og lave optagelser. Ministeren troede lettet, at det nu var slut med svin og kyllinger for den dag. Men nej.

Forslag søges til øget efterspørgsel på træ

- Har du set Skovens juninummer? lød spørgsmålet. Med det fulgte billedet af en kylling på et skærebæret af plastic - et paradys for en salmonellakoloni (i modsætning til et skærebæret af træ).

Det havde Ministeren ikke. Han bad straks om et abonnement på bladet og greb chancen til at skifte til noget mere appetitligt: Udvikling af træprodukter.

- Nu tror jeg, vi skal prøve at lave en større historie. Vi vil sætte en halv snes millioner af om året for at prøve at udvikle nye produkter.

- Jeg vil bede en arbejdsgruppe med tidligere industriminister Nils Wilhjelm som formand om at komme med

ideer til nye anvendelser af træ, for at få en øget efterspørgsel på træ.

- Det kunne være, at man ved at ændre teknologiske processer kunne gøre det mere attraktivt for brugerne at anvende træ. Det kunne også være, man kunne finde nye materialer, hvor træ kunne indgå.

- Hvis arbejdsgruppen siger, der er ideer i at arbejde på det og på det, kunne vi lave en produktudviklingsordning. Herigennem kunne der ydes tilskud til at udvikle nye produkter eller produktionsprocesser, så man kunne bruge træ i højere grad end i dag.

- Kunne sådan en ordning også omfatte markedsføring?

- Ja, jeg synes udvalget skal vurdere alle sider af sagen. Så skal de komme med et oplæg til mig, og så må vi drøfte om det er noget.

- Hvor kommer pengene fra?

- Pengene tages fra Landbrugsministeriets budget. Hvis det er nogle meget voldsomme projekter, nåja så kunne det være, at de millioner jeg kan skaffe ikke slår til. Men hvis projekterne er interessante, er det da muligt, at EF eller andre herhjemme kan være med.

- Men lad os nu først analysere, hvad er der af muligheder, og så har vi altså

nogle millioner til at skubbe til ordningerne.

Dagen efter interviewet offentliggjorde Landbrugsministeriet den pressemeddelelse, der er gengivet i boxen.

Beskyttelse af Europas skove

- Sommerens internationale skovbevogtning ved regeringskonferencen i Helsinki om beskyttelse af de europæiske skove. Hvad siger du til den kritik, at resultatet ikke var andet end ord?

- Det var 40 lande, der var samlet. Jeg ved ikke, hvor meget konkret man egentlig kunne forvente sig.

- Det der blev sagt var, at 40 lande erklærede sig enige i, at man så hurtigt som muligt skulle lave det, man kalder et bæredygtigt skovbrug. Herunder nævnte man også biodiversitet (biologisk mangfoldighed, red.). Nogle sagde, at det skulle være i år 2000. Vi sagde inden for få år, og det var hele EF-kredsen enige om.

- Jeg talte med Greenpeace, og de var såmænd ikke så utilfredse med resultatet.

- Der blev vedtaget nogle opfordringer, som alle 12 EF-lande skrev under på, og derfor vil det være helt naturligt

at tage det op i EF-regi. Så kommer der et tidspunkt, hvor man skal gøre status og fortælle, hvad man har gjort.

- Jeg tror virkelig ikke, at det var realistisk at forvente sig større resultater af konferencen, end der kom.

- Hvilke konsekvenser får det i Danmark?

- Vi har skrevet under på, at vi vil etablere en bæredygtig skovdrift. Det må betyde noget for vores naturskovsstrategi. Jeg tror også vi vil se vores skovbrug udvikle sig med flere træarter, end vi har haft tidligere.

- Biodiversitet vil vi tage mere hensyn til i Danmark. Landbrugsministeriet har lige gennemført lovgivning om den brune bi på Læsø. Jeg tror vi er det ministerium, der først har lavet en konkret lovgivning på biodiversitet. Så det er vi helt indstillet på.

- Der er meget ubeskyttet naturskov ude hos private ejere. Kunne du forestille dig, at Staten betalte det private skovbrug for at opretholde naturskov?

- Det synes jeg er helt i orden, det gør vi allerede med Skovloven og Naturbeskyttelsesloven. Det kan godt være, man skulle gøre det i større udstrækning, det vil jeg bestemt ikke afvise.

- EF-Kommissionen skal nu komme med forslag til hvordan EF kan åbne sig mere over for Østeuropa.

de ikke have behov for at sende så mange trævarer ud på et marked, der i forvejen er overfyldt, sådan som de gør nu til for lave priser.

- Så der er en industriside, der er etablering af kraftvarmeværker baseret på flis, produktion af flis, og endelig planlægning af skovdriften, så flisen får en større andel.

- Jeg har talt med vores ambassadør i Letland om det, og nævnt det på konferencen i Finland. Jeg tror faktisk, det er realistisk at gøre noget ved det, og jeg har mødt velvilje overfor tankerne.

- Jeg tror østeuropæerne efterhånden savner konkrete ting. Jeg tror ikke, det er feasibility studies og administrationsdiagrammer, de har mest brug for.

- Herhjemme mærker vi virkningerne af EFs beskyttelse af landbrugs- og industrivarer. Dette tvinger Østeuropa til i stedet at komme ind på markedet med blandt andet skovbrugsvarer ...

- skovbrug er også landbrug!
- ...men skovprodukter er ikke inde under markedsordningerne.

- Der er meget rigtigt, hvad du siger. Men vi tillader import af landbrugsvarer, for eksempel har vi fået kritik for, at vi har tilladt for mange solbær. Der har også været ungarske agurker oppe i debatten.

- På det uformelle Landbrugsministerrådsmøde i slutningen af juni blev det aftalt, at kommissionen skulle nedsætte en arbejdsgruppe, der skulle komme med forslag til konkrete handlingsplaner for åbning af markedet mod Østeuropa. På en måde, der tilgodeser de østeuropæiske landes behov og som er mindst generende for EF-landene.

- Men jeg tror deres behov for at tjene valuta er så stort, at de også fortsat vil sælge træ.

Tilplantningen i Vesteuropa

- Hvor står skovbruget i EFs jordbrugspolitik?

- Da Danmark blev medlem af EF, vil-

le vi ikke have skovbrug ind under EFs ordninger. Der har vi ændret holdning i dag.

- Vi vil gerne have EF til også at formulere en fornuftig skovbrugspolitik. Når der har været modstridende interesser, skyldes det blandt andet, at nogle lande har så lidt skov. Og i andre lande er så stor en del ejet af det offentlige, at man ikke følte, det var rigtigt at tage det op i EF.

- Gennem landbrugsreformen er der taget hul på at inddrage skov meget mere direkte. Nu giver man noget større tilskud end tidligere til plantning og pleje af skov.

- Kommissionen skal på dansk initiativ komme med et forslag om mere fleksibilitet i braklægningsordningen inden udgangen af juli. Jeg håber meget, at skovtilplantning kommer ind som en mulighed på de braklagte arealer. Jeg kunne meget vel forestille mig, at skovbrug bliver en mere integreret del af den fælles landbrugspolitik.

- Vi skal etablere en bæredygtig skovdrift i Danmark, og det må betyde noget for vores naturskovsstrategi.

- Hvilken form for skov skal det være - er der nogen begrænsninger på det?

- Det skal være bæredygtigt.

- Det kan altså være almindelig produktions-skov, som vi kender det herhjemme fra?

- Det tror jeg ikke EF vil stille krav om. Det må de nationale lovgivninger i givet fald tage stilling til.

- EF er i øjeblikket kun selvforsynende med træ for 50 % vedkommende. Blev alle de nordiske lande og Østrig medlemmer af EF ville selvforsyningsgraden stige til 80 %. Men altså ikke 100 %.

- Men allerede i den ordning, der ligger nu, differentierer man tilskuddene efter om det er løvskov, man planter, eller nåleskov. Deri ligger jo en politik.

- De østeuropæiske lande har brug for at udnytte deres træressourcer bedre, bl.a. til energi, og her kan dansk skovbrug hjælpe til.

Samarbejde med Østeuropa

- Er der nogle punkter, hvor dansk skovbrug kan hjælpe til i samarbejdet med de østeuropæiske lande?

- Det er der bestemt. Sammen med Energiministeren og Industriministeren prøver jeg at skubbe til en udvikling af flisproduktionen i de baltiske lande. Det kunne slå flere fluer med et smæk.

- De kunne få udviklet nogle af deres egne råstoffer til energiproduktion, og de ville blive mindre afhængige af Rusland og af atomkraft. Endelig ville

- Der skal mere fleksibilitet i braklægningen, og her håber jeg meget at skovtilplantning kommer ind som en mulighed på de braklagte arealer.

Flis i danske kedler

- I juni præsenterede Energiministeren sin biomassehandlingsplan. Den vil øge afsætningen af træflis med 200.000 tons årligt senest år 2000. Hvor store er chancerne for, at forbruget kommer i gang med det samme?

- I regeringen har jeg bedt om, at vi prøvede at stramme vore målsætninger op. Sådan at vi for at nå de 200.000 tons i år 2000 allerede i '95 eller '96 skulle være oppe på at bruge 150.000 tons mere. Så vi ikke står i 1999 og siger "hov, vi mangler noget".

- Ved at bygge nogle trin ind, var man sikker på, man nåede derop. Det vil jeg gerne arbejde videre med.

- Hvordan er det blevet modtaget?

- Jojo, det overvejes. Der er ikke truffet nogen beslutning, men de overvejelser tror jeg da, at Energiministeren var meget sympatisk indstillet over for. Det er ham, der har den endelige afgørelse.

Pressemeddelelse fra Landbrugsministeriet 6.7.1993:

PRODUKTUDVIKLING I SKOVBRUGET

Landbrugsminister Bjørn Westh nedsætter en arbejdsgruppe om produktudvikling i skovbruget med tidligere industriminister *Nils Wilhelm* som formand.

Skovbruget og træindustrien spiller en stor samfundsøkonomisk rolle i Danmark. Træindustrien alene har omkring 24.000 ansatte og eksporterede i 1991 for 12 mia. kr.

Skove har både en rekreativ og en landskabelig værdi. Træ oplagrer kuldi-oxid, det kan genanvendes, er biologisk nedbrydeligt og udgør ikke en begrænset ressource, men vokser i princippet uendeligt.

Skovbruget og dets produkter udgør således såvel i miljø- som produktionsmæssig sammenhæng en unik ressource.

Skovbruget og træindustrien er imidlertid inde i en alvorlig krise, bl.a. som følge af svigtende efterspørgsel og et øget udbud af råvarer og halvfabrikata.

Resultatet er, at mange virksomheder i dag ikke har økonomisk mulighed for at investere i den udvikling af produkter og produktionsprocesser, der på længere sigt vil forbedre deres konkurrenceevne og mindske deres konjunkturfølsomhed til gavn for beskæftigelsen og eksporten.

Derudover mangler virksomhederne et tilstrækkeligt incitament til at påtage sig udviklingsopgaver, der ikke direkte vedrører deres eget led i produktionskæden.

Der nedsættes en arbejdsgruppe, der skal foretage en vurdering af perspektiver i en statslig indsats gennem etablering af en produktudviklingsordning på området.

Arbejdsgruppen bør så vidt muligt fremkomme med konkrete forslag til områder, hvor der kan gøres en indsats.

Såfremt vurderingen giver anledning dertil, skal gruppen endvidere fremsætte forslag til en konkret produktudviklingsordning.

Arbejdsgruppen foreslås sammensat således:

Landbrugsministeriets departement, Jordbrugsdirektoratet, Industriministeriet, Miljøministeriet (Skov- & Naturstyrelsen), Forskningscentret for Skov & Landskab, Teknologisk Institut, Danmarks Tekniske Højskole, Dansk Skovforening, Dansk Industri, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Udvalget kan i øvrigt inddrage sagkyndige efter behov.

Sekretariat: Jordbrugsdirektoratet med ekstern bistand.

- Jeg mener at vi allerede i 1995-96 bør udnytte 150.000 tons flis mere til energiproduktion.

Håbet er grønt

- Til sidst. Har du skov selv? Nej. Desværre.

Lad os jævne vejen for Dem

Levering og udlægning af grus, sten og andre vejmaterialer direkte fra lastbil med patentanmeldt vejafrettermaskine.

- * Vi udlægger sorterede materialer i lag, 1-20 cm i profil.
- * Vi jævner veje, hvis overflade er grus, i profil.
- * Vi kan begrænse udlægningen til sporene.
- * Vi udlægger Deres egne materialer eller leverer materialer.
- * Udlægningen kræver ikke mandskab ud over føreren af lastbilen – så arbejdet kan klares uden Deres medvirken.
- * Med metoden opnås en fin jævn vej – hurtigt og billigt.
- * Tilbud uden forbindende.
- * Vi kommer over hele landet.

Hyllede Vognmandsforretning

Svend Petersen
Møllevej 88, Hyllede - 4683 Rønnede
Telefon 53 82 50 77

VEJBROER I TRÆ PÅ VEJ FREM

Af afdelingsdirektør
Per Tutein Brenøe, Træteknik/
Dansk Teknologisk Institut.

Ny teknologi gør vejbroer i træ konkurrencedygtige med stål og beton.

Træ har gode tekniske egenskaber og opfattes som mere miljøvenligt. Bygning af træbroer er til gavn for beskæftigelsen lokalt, og de passer godt ind i landskabet.

I USA holder vejbroer i beton og stål ikke så længe som eksperterne håbede. De er meget kostbare at reovere, og det tager lang tid, til gene for trafikken.

Amerikanerne skal i de kommende år reovere 230.000 broer af stål og beton. Mange broer bygget i 30'erne, 40'erne, 50'erne og 60'erne skal helt udskiftes.

Samtidig findes i USA mange eksempler på træbroer, der stort set uden

vedligeholdelse har stået 40-50 år og er i god stand. Det fik i midten af 80'erne US Forest Service (det amerikanske statsskovbrug) til at igangsætte et udviklingsprogram for træbroer med støtte fra regeringen i Washington.

Formålet med programmet er at udvikle konstruktioner i træ, der kan anvendes i brobygning. Broerne skal kunne opfylde tidens krav til stor bæredygtighed, lang holdbarhed og lille vedligeholdelse. Og de skal kunne opføres til konkurrencedygtige priser over for stål og beton.

Foruden at fremme anvendelsen af træ til gang- og cykelbroer har det amerikanske broprogram det hovedformål at skabe et nyt marked for træ til lande-vejs- og motorvejsbroer.

Træbroprogrammet har et udviklingsbudget på 9 mio \$ om året. Disse midler fordeles til en række universiteters træafdelinger til forskningsformål samt til US Forest Services, Forest Product Laboratories i Madison, Wisconsin. Her omsættes forskningsresultaterne til rådgivning over for vejvæsenerne i de enkelte stater og til brobyggerne.

Træets fordele

Træ har fordele som brobygningsmateriale i forhold til stål og beton.

Træ er stærkt og let, det har gode

energiabsorberende egenskaber og tåler kortvarige overbelastninger uden at tage skade. Træ skades ikke af vejsalt, og en træbro vil kunne bygges og repareres hurtigere end tilsvarende broer af stål og beton.

Men det er ikke alene i USA, der er igangsat træbroprogrammer. Også Australien, Canada, Tyskland, Schweiz m.fl. er i gang med træbrobygning.

Træbroprogrammet - en succes

Det amerikanske program for træbroer er blevet gennemgået af en studiegruppe bestående af broeksperter, vejmyndigheder, træindustrier, træinstitutter og landskabsplanlæggere fra de fire nordiske lande. Efter en uges studietur kunne gruppen konstatere, at det er blevet en succes. Mere end 300 lande-vejsbroer til person- og lastbiltransport er bygget i de sidste 6 år, og det endda i skarp konkurrence med beton- og stålbroer.

Megen ny teknik og design er udviklet, f.eks. forspændte brodækker i træ, der pålægges normale asfaltbelægninger, uden der opstår revner. Interessant er det også at se de mange forskellige træsorter anvendt i træbroerne - både nåle- og løvtræ.

Interessen hos lokalbefolkningen for

Foto 1. En 20 år gammel vejbro, 24 meter lang og 7 m bred. Broen er bygget af laminerede douglasgran-bjælker, der er imprægneret med tjæreolie. (Brunsweller River Bridge, Wisconsin, USA).

Foto 2. En 5 år gammel hovedvejsbro, 28 m lang og 12 m bred. Broen er bygget af douglasgran, der er imprægneret med tjæreolie. Broen har fra begyndelsen været konstrueret for svagt. Brodækket er siden forstærket med en tillempet forspændt laminering. Det er en bro lavet af en "money-maker". (Chief River Bridge, Wisconsin, USA).

Foto 3. Det amerikanske broprogram har ført til at der er lavet mere end 300 landevejsbroer af træ i de seneste 6 år.

at få træbroer frem for broer i stål og beton er stor. Der er flere årsager - træbroer fremmer beskæftigelsen i lokalområdet, træbroer passer bedre ind i landskabet, og endelig opfattes træ som mere miljøvenligt. I mange af USA's stater er der derfor dannet interessegrupper, der ønsker at fremme anvendelsen af træbroer.

Men træprogrammet har også vanskeligheder. Først og fremmest har det krævet en meget stor indsats for at overbevise vejmyndigheder og broingeniører om træs fortræffelige egenskaber til brobygning. Dernæst er der i kølvandet på programmet opstået en række useriøse træ- og broleverandører ("money-makers"), som tilsidesætter elementære principper for konstruktion og træbeskyttelse.

Disse money-makers vil på længere sigt være den største trussel mod broprogrammet, mener broprogrammets leder M. Ritter, FPL i Madison. Men også trusler og chikane fra beton- og stålindustrien giver problemer.

Nordisk program til træbroudvikling

Den nordiske gruppe skulle undersøge, om der i Norden er et marked for landevejsbroer i træ og evt. igangsætte et fælles nordisk træbroprogram inden for Nordic Wood (det nordiske træprogram). Programmet skal bygge på erfaringer samlet i USA med henblik på at tilpasse den amerikanske teknologi til forholdene i de nordiske lande.

Fleere amter og kommuner i Norge og Sverige har efter studierejsen besluttet

at igangsætte træbroprojekter af miljøhensyn, for at fremme beskæftigelsen lokalt og forhåbentlig for at spare penge.

Danske interesser

I Danmark har vi en lang og god tradition for at bygge flotte broer i stål og beton, hvorimod træbroer næsten er gået i glemmebogen.

Og ved de få træbroer, der i dag stilles op til personer og cykler er simple regler, konstruktioner og træbeskyttelse gået i glemmebogen. Dette gavner ikke et fremtidigt træbroprogram i Danmark.

Men et dansk træbroprogram vil kunne få samme effekt som i USA. Det vil fremme anvendelsen af træ (og det er der som bekendt brug for), forbedre miljøet, give større landskabsværdier og fremme lokalbeskæftigelse i skovbrug, træindustri og byggesektoren.

Endvidere vil et dansk træbroprogram ligesom i USA være en hårdt tiltrængt saltvandsindsprøjtning for trækonstruktionssektoren. Det vil kunne skabe et nyt og innovativt grundlag for anvendelsen af træ. Landevejsbroer i træ smukt indpasset i landskabet vil være en meget synlig måde at markedsføre træs fortrinlige egenskaber på.

Hvad gør vi nu på Træteknik

Vore erfaringer fra studierejsen i USA håber vi at kunne fremlægge for vejmyndigheder fra stat, amter og kommuner, rådgivende ingeniørfirmaer, træindustrier, landskabsarkitekter, forskningsinstitutter m.fl. på en række work-

shops for disse særligt indbudte. Her vil der også blive drøftet et evt. dansk træbrobygningsprogram koblet på et nordisk og andre landes træbroprogrammer.

En nordisk studierejse til Schweiz for at undersøge træbroprogrammet der er netop afviklet. Også her viser det sig, at den nye teknologi til træbrokonstruktioner har gjort træbroer til et ligeværdigt alternativ til broer i stål og beton. Det åbner nye muligheder for at fremme anvendelsen af træ, og det giver dansk træindustri et nyt markedsområde.

PALUDANS PLANTESKOLE

HEDESELSKABET

Åvej 4, Klarskov
4760 Vordingborg
Telefon 53 78 20 09
Telefax 53 78 25 11

Leverandør af planter til den danske skov gennem 80 år.

NORDIC WOOD -

UDVIKLINGSPROGRAM FOR NORDISK TRÆINDUSTRI

Af afdelingsdirektør Per Tutein Brenøe, Træteknik/Dansk Teknologisk Institut

Et nyt program har til formål at udvikle nye produkter af træ, som kan gøre træ mere konkurrencedygtigt over for andre materialer. Programmet skal finansieres med lige dele offentlige midler samt midler fra træindustrien.

Allerede nu er man i gang med to delprogrammer, nemlig om dokumentation af træs positive miljøegenskaber, samt om forbedret ordre- og leveringspræcision.

Det er kendt, at træ og træprodukter på mange områder taber konkurrencekraft og markedsandele til andre materialer. Det gælder f.eks. til stål, aluminium, beton og ikke mindst til plast.

På den anden side er træindustrien i Norden (Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige) af overordentlig stor betydning for velstanden i de nordiske lande. Og ganske særligt i Finland, Norge og Sverige, som også har de højkvalitative træressourcer i store mængder.

Derfor har Nordisk Industrifonds bestyrelse besluttet at forstærke forskning og udvikling inden for træ og træindustri i perioden 1993-96. Nordisk Industrifond stiller midler til rådighed for udviklingsprojekter, som har det klare hovedmål at forstærke træs konkurrencekraft over for de andre materialer.

Det skal gøres lettere at beregne og anvende træ i fx. byggeri. (Foto af lagerhal med spær af limtræ).

Finansiering

Fra 1993 har Nordisk Industrifond stillet 9 mio. kr. til rådighed. Og for de følgende år ialt beløb af størrelsesordenen 50 mio. kr.

Herudover forventes de nationale nordiske forskningsråd (i Danmark f.eks. Industri & Handelsstyrelsen) at bevilge ialt 40 mio. kr., mens den nordiske træindustri forventes at udføre udviklingsarbejde (egen arbejdskraft og materialer) for 100 mio. kr.

Der er således tale om samfinansiering med et samlet budget på ialt 200 mio. kr. i programperioden.

Indsatsområde

Nordic Wood ledes af en programkomite bestående af repræsentanter fra den nordiske træindustri og de nationale nordiske forskningsråd.

Danske medlemmer af programkomiteen er direktør Margit Petersen, Becol Furniture A/S, Tage Boysen-Møller, Novopan Træindustri og akademiingeniør Christoffer Svendsen, Industri- & Handelsstyrelsen.

Programkomiteen har udvalgt 6 indsatsområder (delprogrammer) som strategiske for træs fremtidige konkurrenceevne. De 6 delprogrammer er:

1. Træ og miljø

Træmaterialers positive miljøegenskaber gennem hele trækæden fra skoven til destruktion skal defineres, dokumenteres og markedsføres. Dette kan blive træmaterialers stærkeste konkurrencefordel.

2. Egenskabsforbedringer

Træets holdbarhed overfor mikroangreb og dermed mod nedbrydning, samt form- og dimensionsstabilitet ved fugtændringer skal forbedres. Der skal kunne garanteres en bestemt livslængde samt bestemte intervaller for vedligeholdelse hos træprodukter.

3. Træ som ingeniørmateriale

Træmaterialet skal være let at beregne og anvende i f.eks. byggeri. Der skal findes systemløsninger også for træ. I første omgang udvikles beregnings- og dimensioneringsmetoder for brandmodstand i trækonstruktioner.

4. Ordre- og leverancepræcision

Kundeordrestyrede produktionssystemer og et fælles kvalitetssprog for sælger og køber i hele kæden fra skoven til slutkunde skal indføres. Der skal også kunne gives garantier. Træbran-

chens kvalitetsfejl skal mindskes til max. 5% af råmateriale og øvrige driftsomkostninger.

5. Lønssomme markeder og produkter

Der skal skabes nye attraktive træprodukter og systemer med høj know-how, og disse skal sælges på både gamle og nye markeder. Det er vigtigt med en betydelig værdiforøgelse fra skov til færdigt produkt.

6. Produktionssystemer

Træindustrien har brug for at øge produktiviteten og kvalitetsniveauet samtidig med, at der stilles krav om øget kunde- og produkttilpasning. Dette kræver indførelse af automatisering samt nye og fleksible produktionsprocesser og -metoder med øget anvendelse af avanceret informationsteknologi.

Inden for hvert delprogram kan der skabes flere selvstændigt projekter. Programkomiteen har allerede igangsat detailplanlægningen af to delprogrammer, nemlig

1. Træ og miljø, samt
4. Ordre- og leverancepræcision.

Samarbejde nødvendigt

Nordic Wood lægger således op til et nordisk samarbejde, der muliggør den nødvendige kraftanstrengelse og samling af nordiske ressourcer og kompetence til at øge træets konkurrenceevne.

Programkomiteen lægger stor vægt på, at den samlede nordiske viden og indsats fra forsknings- og udviklingsinstitutionerne koordineres og koncentrerer på områder, der er af strategisk betydning for træindustrien og træets konkurrenceevne på kort og længere sigt.

Hermed lægger programkomiteen vægt på, at de nordiske træinstitutter medvirker aktivt i programmet med deres viden og laboratorier og værksteder.

Dette også fordi den nordiske træindustri er en af de industrigræne, der sætter mindst på videnopbygning i virksomhederne samt på forskning og udvikling. Samtidig består den nordiske træindustri af mange små virksomheder uden den fornødne kapital og andre ressourcer til kraftfulde og innovative indsatser.

Dette i modsætning til de store og ofte internationale koncerner, der producerer stål, aluminium, plast og beton, og som anvender meget store ressourcer til at udvikle og markedsføre deres produkter. Dette er en virkelig udfordring for den nordiske træindustri og derfor er samarbejdet i Nordic Wood vigtigt.

Danske interesser

Danske trævirksomheder har store interesser i at deltage i Nordic Wood. Ikke alene er Danmark storimportør af

nordisk træ og træprodukter, men danske virksomheder får betydelig lettere adgang til den meget store viden om træ og træprodukter, der findes på de nordiske træinstitutter og træinformationer.

Endvidere giver Nordic Wood lettere adgang for danske trævirksomheder til at søge samarbejdspartnere i de øvrige nordiske lande og udvikle nye produkter og processer, der øger konkurrencekraften.

Træs mange gode miljøgenskaber bliver væsentlige konkurrenceparametre for træ og træprodukter fremover. Alene den opgave at få disse positive egenskaber dokumenteret og markedsført på forsvarlig vis kræver så store ressourcer, at der må et samarbejde over landegrænserne til.

Og på netop træ- og miljøområdet har dansk træ- og møbelindustri en særlig interesse, fordi industrien med sine produkter henvender sig direkte til slutbrugeren, der skal træffe valget mellem træ, aluminium, plast m.v.

Tilskudsmuligheder

I Industri- & Handelsstyrelsen (IHS) under Industriministeriet arbejdes med forskellige tilskudsmuligheder, der skal fremme og lette danske trævirksomheders deltagelse i Nordic Wood.

Der er allerede åbnet for tilskudsmuligheder for virksomhederne til at finde samarbejdspartnere i de øvrige nordiske lande og udarbejde projektsøgninger.

Trævirksomhederne kan henvende sig herom til IHS (telefon 31 85 10 66) eller til Per Tutein Brenøe, Træteknik/DTI (42 99 66 11).

IHS arbejder endvidere med tilskudsmuligheder til projektgennemførelse. Vi håber, at det vil medføre et

særligt træprogram tilknyttet Nordic Wood.

Betingelser for at få tilskud

Programkomiteen har opstillet en række kriterier, der skal opfyldes for at projektet kan opnå tilskud.

Blandt kriterierne skal nævnes, at i et udviklingsprojekt skal deltage virksomheder og træinstitutter fra mindst to nordiske lande. Projekterne skal kunne sandsynliggøre, at deres gennemførelse vil medføre afsætning af store mængder af nordisk træ til eksisterende eller nye markeder.

Projekternes budgetter skal indeholde en træindustriell medfinansiering på ca. 50% (f.eks. i form af egen arbejdskraft og egne materialer), resten er tilskud fra Nordisk Industrifond og nationale fonde.

Nærmere oplysninger herom samt udlevering af ansøgningskema fås ved henvendelse til

Peter G. Göransson, Nordisk Industrifond i Oslo, telefon 009 47 22 41 64 80

eller hos

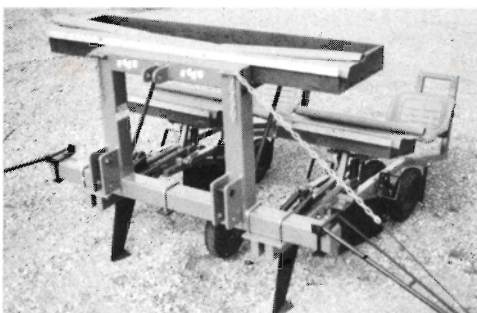
Per Tutein Brenøe, Træteknik/DTI, telefon 42 99 66 11.

Nordic Wood er beskrevet i publikationen:

Nordic Wood 1: 1993, F & U-program för nordisk träindustri 1993-1996, Rammeprogram. Fås hos Nordisk Industrifond, Oslo.

LOFT PLANTEMASKINE

med grubber m. udløser

Grubbeskærerne gør maskinen særdeles velegnet til plantning på strukturskadede jorder

- Går i fuld dybde i al slags jord uden ekstra vægte
- Løser jorden i furebunden
- Anvendes også til genplantning mellem stødrækker i nåletræskulturer
- I dag markedets mest ergonomiske plantemaskine

Af ekstra udstyr kan nævnes:

- Elektronisk planteafstandsmarkering fra 10 cm til 3,90 meter
- Udstyr til sideforskydning af sæder
- Indskrabertallerkener, markører m.m.

MASKINKOMPAGNI ApS

Varde Landevej 26 - DK-7200 Grindsted
Telefon 75 32 01 44 - Telefax 75 32 30 34

PRODUKTUDVIKLING I SKOVBRUGET

Forskningscentret
for Skov & Landskab

Af Niels Elers Koch og
Kaj Østergård

En af skovbrugets veje ud af den nuværende krise er produktudvikling. Landbrugsministeriet har nedsat en arbejdsgruppe for at vurdere perspektiverne i etableringen af en produktudviklingsordning i skovbruget.

Forskningscentret for Skov & Landskab har oprettet en idébank med afdelingsleder Kaj Østergård som koordinator. I denne artikel gives nogle bud på, hvad produktudvikling i skovbruget kan indebære af konkrete tiltag.

Det kræver kreativitet at komme godt igennem en krise. Kreativiteten bør derfor blomstre som aldrig før i dansk skovbrug.

For at fremme kreativiteten og hjælpe skovbruget gennem den nuværende krise har Landbrugsministeriet bl.a. nedsat en arbejdsgruppe, der skal vurdere perspektiverne i etableringen af en produktudviklingsordning i skovbruget nærmere.

Arbejdsgruppen har fået forhenstående industriminister, forstkandidat Nils Wilhjelm som formand. Gruppen består desuden af repræsentanter fra følgende institutioner:

Landbrugsministeriets departement, Jordbrugsdirektoratet, Industriministeriet, Miljøministeriet (Skov- og Naturstyrelsen), Forskningscentret for Skov & Landskab, Teknologisk Institut, DTH, Dansk Skovforening, Dansk Industri og Arbejderbevægelsens

Fig. 1. Produktudvikling i skovbruget bør ses i relation til hele trækæden, fra dyrkning over forarbejdning til markedsføring og salg. I Oregon i USA har man med succes markedsført Myrtlewood, der sælges i en række produkter til høje priser. Måske kunne man gøre det samme i Danmark med elmetræ eller fuglekirsebær? (Foto: Niels Elers Koch).

Erhvervsråd.

Arbejdsgruppens sekretariat er placeret i Jordbrugsdirektoratets 6. kontor, og der kan i øvrigt inddrages sagkyndige efter behov.

Forskningscentret for Skov & Landskab har - for at slutte op om Landbrugsministeriets initiativ - oprettet en idébank for produktudvikling i skovbruget. Derudover vil vi gennemgå vores igangværende forsknings- og udviklingsprojekter med henblik på eventuelle initiativer på produktudviklingsområdet.

I denne artikel giver vi nogle bud på, hvilke initiativer en produktudvikling i skovbruget kan medføre. Det er vores håb, at dette kan medføre inspiration blandt SKOVEN's læsere til at lade kreativiteten blomstre og finde på flere muligheder for produktudvikling. Gode idéer modtages gerne skriftligt eller telefonisk af Kaj Østergård.

Træprodukter

Skovbruget bør være opmærksom på og føle et ansvar for produktudvikling i hele trækæden. Det vil sige en produktudvikling, der rækker fra produktion i skoven, over fældning og transport, til den primære og sekundære træindustri samt til markedsføring og salg overfor den endelige forbruger.

Træ er et miljøvenligt, reproducerbart og genanvendeligt råstof. I en verden med et fortsat stigende ressourceforbrug og deraf følgende stigende miljøproblemer må der forventes en fortsat vækst i behovet for træ og træprodukter. Træproduktionen vil derfor fortsat være et af hovedområderne i det flersidige skovbrug.

Selv om træproduktionen bygger på flere århundreders erfaringer, kan der fortsat findes produktudviklingsmuligheder inden for denne produktion.

Fig. 2. Det må også være muligt at finde et "paradis" for andre produkter fra skoven. (Foto: Kaj Østergård).

De fleste og største muligheder må forventes at eksistere i træindustrien ved udvikling af nye træbaserede produkter til f.eks. byggeri, boligindretning, autoværn, lydværn, lygtepæle, fiberkompositter til emballage og lign.

Men der eksisterer også muligheder i skovbruget. Her skal blot nævnes nogle eksempler:

- 1) *Opkvistning.* Til trods for, at dette emne har været debatteret i mange år, finder der ikke udbredt opkvistning sted inden for skovbruget, ligesom produktudviklingen inden for dette område har været begrænset. Emnet er imidlertid blevet særdeles aktuelt gennem mulighederne for at lave stukket træ af løvtræ (se Skoven 5/91), samt mulighederne for overhovedet at få brugbart konstrukstræ ud af vores ekstensivt dyrkede rødgran. Kjell Suadican har behandlet opkvistning i en nylig udkommet rapport (1).
- 2) *Vanriskapning.* Specielt for eg har det igennem årtier været diskuteret, hvorvidt vanriskapning er økonomisk fordelagtigt eller ej. En netop udkommet rapport af Jan Svejgaard Jensen viser, at vanriskapning af eg er økonomisk fordelagtigt på de bedre boniteter (2). Det er et godt eksempel på, at produktudvikling kan betale sig både for skovejeren og for samfundet.
- 3) *Rundtræ til selvbyggere.* Selvskovene og sankere udgør et stort marked for skovbruget. Sankebrænde er udtryk for salg af et kombineret produkt

bestående af både træ og friluftsoplevelser.

Produktet kan videreudvikles. De små effekter af rundtræ kan bruges til en række enkle konstruktioner som f.eks. brændeskure, garager, raftehegn og lign. Erik og Niels Holmsgaard er i færd med at udarbejde arbejdstegninger, der kan tilgodese sådanne formål, og derved udvikle dette produkt.

En videreudvikling af de mobile savværker, og navnlig organiseringen omkring disse, vil kunne udvide dette marked og skabe både beskæftigelse og nye produkter. Skovskolen og Forskningscentret har arbejdet med dette emne.

- 4) *Markedsføring af en enkelt træart.* I Oregon i USA har man med stor succes markedsført Myrtlewood (Umbellulara californica) – på dansk: Californisk laurbær eller oregonmyrte. Der sælges fade, skåle, smykker, parfume, skulpturer og lign. lavet af Myrtlewood. Priserne ligger fra ca. 100 kr. for et lille fad og opefter. I Danmark kunne man forestille sig en lignende koordineret markedsføringsindsats for f.eks. elmetræ (det bliver snart en sjældenhed) eller fuglekirsebær. Tilsvarende ville cypres og thuja kunne erstatte imprægneret træ, hvor en miljømæssig enkel genanvendelse er ønskelig. Det kræver imidlertid, at skovbrugere tænker i hele trækæden, fra dyrkning over forarbejdning til markedsføring og salg.

Non-wood produkter

I landbruget taler man i disse år meget om non-food produkter. I skovbruget kan non-wood produkter vise sig at være lige så interessante.

Non-wood produkter er et samlet begreb for en række skovprodukter, der kan sælges, men som ikke omfatter vedprodukter. Blandt de mere kendte eksempler er bær og svampe fra de nordskandinaviske skove, juletræer fra Danmark, kildevand fra skove i fx. Centraleuropa, trøfler fra de sydfranske skove, kød fra jagtbart vildt fra stort set alle skove og lign.

Vi tror, at non-wood produkter fortsat rummer muligheder, der bør opdyrkes. Som eksempler kan nævnes:

- 1) *Påsketræer* (dvs. grene eller små træer af fx. troldpil). Niels Heding beskrev dette emne i DST 1991 (3). Det ideelle påsketræ bør være lysegrønt og gult. Dyrkningen bør kræve en vis form for specialiseret viden, en vis produktionstid, relativ ekstensiv produktion og en vis arealstørrelse. Men først og fremmest bør der en koordineret indsats til på dyrknings- og markedsføringsiden. Forskningscentret for Skov & Landskab kan finde den dyrkningsmæs-

Fig. 3. De fleste familier har et grantræ i stuen op til jul. Kunne det blive en tradition at have grene eller små træer af fx. troldpil, måske med pynt på, stående i stuen op til påske? (Foto: S. Fodgaard).

sige viden, mens f.eks. Dansk Skovforenings Pyntegrøntsektion kunne stå for markedsføringsindsatsen.

- 2) *Produktudvikling af klippegrønt.* De sædvanlige 5 kg- klippegrøntbunder kan i højere grad, end det i dag er tilfældet, videreføres mod forskellige færdigvarer.
- 3) *Æteriske olier til parfumeindustrien.* Her tænkes på f.eks. harpiks fra douglasgran, birkesaft, bark fra hæg og andre dele af træer og buske, der kan udnyttes i en kommerciel parfumeindustri.
- 4) *Fødevareindustrien.* Skovene og skovenes produkter har som helhed et grønt image, der bør kunne gavne dem også i forbindelse med en fødevareproduktion. Her tænkes bl.a. på blade til forskellige te-sorter, samt svampe og bær i det omfang det er muligt at kommercialisere denne produktion. Man bør her huske naturbeskyttelseslovens regler for færdsel i skove, hvoraf det klart fremgår, at det kun er tilladt at samle bær og svampe til eget forbrug. Flere restauranter reklamerer direkte med, at de køber produkter indsamlet i skov. En del af prisen for denne vare bør tilfalde skovbruget.
- 5) *Produkter til medicinalindustrien.* Dette marked er ligeledes vanskeligt, hvad der ikke bør forhindre skovbruget i at opdyrke det. I nordvest USA er produktet Taxol f.eks. et vigtigt middel i kræftbekæmpelsen (se Sko-

ven 6-7/92), ligesom te af askeblade anses for at være helbredende for visse kredsløbssygdomme.

Naturmedicin er et område, der har mange kvaksalvere, men det kan ikke afvises, at flere af produkterne har en værdi. I givet fald bør dele af denne tilfalde skovbruget.

- 6) *Produkter til den petrokemiske industri.* De bestræbelser, der er i fuld gang, med at udvikle et kommercielt biodiesel system, kan også tænkes at finde indpas i skovbruget. Der kræves dog en del strategisk forskning inden for dette område, før en produktudvikling er mulig.

Er dette ikke pop?

Afslutningsvis kan man spørge sig selv, om nogle af de ovennævnte forslag mon har nogen reel fremtid i skovbruget?

Det er oplagt, at de enkelte forslag hver for sig kræver en nærmere analyse for at vurdere, om de skal iværksættes eller ej.

Vi skal imidlertid advare imod, at man uden videre kasserer forslagene som pop. Tænk på, hvorledes store dele af skovbruget betragtede juletræer og klippegrønt for bare 20-30 år siden.

Skovbruget har behov for, at kreativiteten blomstrer.

Citeret litteratur:

(1) *Suadani, Kjell, 1992: Litteraturstudie vedrørende opkvistning i bøg, ask og ær. - Skovbrugsserien nr. 5-1992, Forskningscentret for Skov & Landskab, Lyngby, 52 pp., ill.*

(2) *Jensen, Jan Svejgaard, 1993: Undersøgelse af knastdannelse og vanrisdannelse på eg. - Intern rapport fra Forskningscentret for Skov & Landskab og Sektion for Skovbrug, KVL, 1993, 33 pp., ill.*

(3) *Heding, Niels, 1991: Påsketræer. - DST, Dansk Skovbrugs Tidsskrift 76: 91-97.*

Training Adviser: Zimbabwe

Danida

Danida invites applications for a post as training adviser for the Rural Afforestation Programme II, Zimbabwe.

The project objectives are sustainable production and utilization of wood, conservation of forests, and woodland management and agroforestry development.

The adviser will work with a local counterpart and be part of the Special Services Unit of the Forest Extension Services Division (FES), Forestry Commission.

Duties

Identification of training requirements for farmers and various forestry extension target groups; Review present extension methods and materials in conjunction with the FES staff and recommend modifications or production of materials to suit project and FES requirements; Maintenance of an inventory of all extension training programmes in accordance with FES reporting and monitoring systems in liaison with FES staff and the Monitoring and Evaluation Adviser;

Planning and running of training courses for FES staff in the use of extension manuals and other extension activities;

Any other duties that might be assigned to the incumbent by the Manager, Special Services Unit.

Qualifications

Applicants must have:

- A university degree in forestry, agriculture, social science or other relevant fields;
- experience in establishment, planning, organisation and implementation of in-service training in forestry and agroforestry extension, public mobilization and soil and water conservation;
- fluency in written and spoken English.

Duty Station

Harare

Duration of Employment

Two years with a possibility of extension.

Employment Conditions

Tax-free salary based on qualifications, seniority and family status. Benefits include housing, education, health services, insurance and pension scheme.

Application

The closing date is **3 September 1993**.

The Danida Application Forms and additional information on the position can be obtained from Danida through our 24-hour automatic telephone answering service, telephone no. + 45 33 92 09 88, or through telefax no. 45 33 92 09 82 by quoting your full name, address, title of position applied for and

Danida file no: 104.Zim.38
Recruitment no: 1993/ZIM.03

Danida

Udenrigsministeriet

Asiatisk Plads 2
1448 København K

Psykiske problemer løses i naturen

Viborg Amt vil nu forsøge at bruge aktiviteter i naturen til at hjælpe børn og voksne med psykiske problemer. Projektet retter sig især mod børn på 7-16 år med sociale og følelsesmæssige vanskeligheder, men det kan også bruges af voksne og børn med indlærings-

vanskeligheder eller erhvervet hjerne-skade.

I et område ved Flade på Mors kan man prøve at svinge sig i reb over kløfter og klatre op og ned ad skrænter. Eller man kan mave sig gennem landskabet eller over opbyggede forhindringer. Projektet støttes af Skov- og Naturstyrelsen, som har brugt 65.000 kr fra tipsmidlerne til at etablere

forhindringer og indkøbe reb, seler og taljer.

Projektet starter for alvor efter sommerferien, men inden da skal personalet instrueres af en tidligere jægersoldat. Han vil desuden fortælle personalet om at tage risici i naturen, om sikkerhed og om at motivere andre.

Ritzau

Woodland Adviser: Zimbabwe

Danida

Danida invites applications for a post as woodland management adviser for the Rural Afforestation Programme II, Zimbabwe.

The project objectives are sustainable production and utilization of wood, conservation of forests, and woodland management and agroforestry development.

The adviser will work with a local counterpart and be part of the Special Services Unit of the Forest Extension Services Division, Forestry Commission.

Duties

Development of models for woodland management for adoption in the rural areas; Development of operation manuals to function as a guide for the implementation of woodland management and agroforestry programmes, (catchment area protection); Any other duties that might be assigned to the incumbent by the Manager, Specialist Services Unit.

Qualifications

Applicants must have:

- A university degree in forestry, agriculture or other relevant fields;
- knowledge and experience in planning and implementation of agroforestry, woodland management and integrated land use plans in development countries;
- fluency in written and spoken English.

Duty Station

Harare

Duration of Appointment

Two years with a possibility of extension.

Employment Conditions

Tax-free salary based on qualifications, seniority and family status. Benefits include housing, education, health services, insurance and pension scheme.

Application

The closing date is **3 September 1993**.

The Danida Application Forms and additional information on the position can be obtained from Danida through our 24-hour automatic telephone answering service, telephone no. + 45 33 92 09 88, or through telefax no. 45 33 92 09 82 by quoting your full name, address, title of position applied for and

Danida file no: 104.Zim.38

Recruitment no: 1993/ZIM.04

Danida

Udenrigsministeriet

Asiatisk Plads 2
1448 København K

Have & Landskab 95

Udstillingen Have & Landskab afholdes næste gang i september 1995 på Sjælland. Have & Landskab henvender sig til alle der anlægger og plejer parker og landskabsplantninger inden for den private og offentlige sektor.

Have & Landskab 95 arrangeres af Forskningscentret for Skov & Landskab samt Have & Landskabsrådet. Der er

tale om en arbejdende friluftsudstilling, som bygger videre på de positive erfaringer fra den første udstilling i Gram i september 92 (se Skoven 10/92).

Møbeleksport i krise

Dansk eksport er netop nu inde i sin værste krise siden 1986. Efter seks år

med fremgang spås en tilbagegang i år, og møbelindustrien er en af de mere pessimistiske.

Det fremgår af det nye eksportbarometer som er udarbejdet af analyseinstituttet Sonar for Jyllandsposten. Der indgår fire industrigræne, og i møbelindustrien ventede kun 24% fremgang i den totale eksportomsætning i år, mens 56% regnede med tilbagegang.

Der er en smule mere optimisme inden for beklædning (29%, hhv. 57%) og maskiner (22%, hhv. 49%). Kun kødindustrien kunne melde om gode udsigter (74% ventede fremgang, 18% tilbagegang).

Rundspørgen er foretaget sidst i juni, således at den lavere rente har kunnet indgå i vurderingerne. Der blev også spurgt om betydningen af det danske EF-ja, men 4 ud af 5 har ikke fundet anledning til at investere mere på den baggrund.

Der nævnes to årsager til den faldende eksport. Dels en reel opskrivning af den danske krone med 7% i det seneste år (fordi andre lande har nedskrevet deres valuta), dels en meget lav vækst på vigtige markeder (især Tyskland).

Jyllandsposten 5.7.93

Statsskovene skal tjene mere

Statsrevisorerne mener at der er behov for at rationalisere statsskovene, og at miljøministeren bør overveje at omlægge skovdriften, skriver Ritzaus Bureau.

Denne "næse" fra statsrevisorerne er givet på baggrund af en beretning fra Rigsrevisionen, som blev offentliggjort 21. juni. Det fremføres at der kan hentes "betydelige" gevinster på selve skovdriften, som i 1990 udviste et underskud på 166 mio. kr.

Rigsrevisionen skønner at Skov- og Naturstyrelsen kunne forøge indtjeningen med 55-60 mio. kr årligt hvis statsskovene blev drevet lige så effektivt som de private skove. Der kan bl.a. opnås besparelser på 11 mio. kr ved skovning, 8 mio. kr på transport, 5 mio. kr på vedligeholdelse af veje, vandløb mv. samt ca. 5 mio. kr på arbejdsudgifter (AUD, sygedagpenge mv.).

Desuden peges på muligheden for at forøge indtægterne med 3 mio. kr ved at hæve jagtlejen, ligesom produktionen af pyntegrønt kan forøges. Endelig foreslår Rigsrevisionen at styrelsen tager forpagtningskontrakterne med 18 campingpladser op til revision.

Rigsrevisionens beretning er bl.a. udarbejdet på basis af en analyse af statsskovenes drift som Skov- og Naturstyrelsen iværksatte i 1992. Resultaterne af dette arbejde blev udførlig omtalt af skovdirektør Karen Westerberby-Juhl i Skoven 11/92.

sf

OLDENFALD IGEN

Af skovfoged Anders Grube,
Ledreborg

Erfaringer vedrørende etablering af selvfornyelser af bøg på Ledreborg Skovdistrikt.

Der vil igen i år, med stor sikkerhed, komme et godt oldenfald. Derfor vil der i det følgende blive givet en kort redegørelse for, hvorledes distriktet, på baggrund af erfaringer fra de senere års rigelige oldenfald, vil etablere selvfornyelser i bøg.

Ledreborg Systemet

Forud for oldenfaldet i 1989 stillede vi følgende krav til vores metode for jordbearbejdning:

1. Optimal spiring og overlevelse uden brug af kemikalier.
2. Lave omkostninger til efterfølgende udrensninger.

Foto 2. Stribevis fjernelse af humuslaget med Ledreborgploven.

Foto 1. Ledreborgplov og dækharvesystem til bøgeselvfornyelser.

Den metode der opfyldte vores krav på kort og lang sigt ville være: En stribevis fjernelse af humuslaget med en efterfølgende løsning af mineraljorden, fulgt op af en dækharvning og tromling efter oldenfald.

Frøene lander på mineraljorden og bliver dækket med denne, hvormed der opnås optimal spiring og overlevelse. Risikoen for svampeangreb, museangreb, frost og udtørring bliver minimal. De brede mineraljordsblottede striber vil bevirke en sen indvandring af konkurrerende bundvegetation, således at hericider ville kunne undgås.

Således overbeviste begyndte vi i 1989, sammen med Hvalsø Maskinforretning, at udvikle Ledreborgploven med tilhørende dækharvesystem. Disse redskaber er tidligere beskrevet i Skoven 8, 1989.

Råvildt

Efter fremspiring i april/maj 1990 var resultatet mere end vellykket. Bøgekimpladene stod som salat i striberne. På mange arealer blev glæden dog kortvarig, idet vi havde undervurderet råvildtet.

Foto 3. Frøene får optimale betingelser for overlevelse og spiring, og næste år står bøgekimplanterne som salat i striberne.

I løbet af meget kort tid havde råvildtet esset næsten alle kimbladene på en meget stor del af de behandlede arealer. De arealer, der ikke var skadet af råvildt, var arealer der lå umiddelbart i nærheden af befærdede veje og stier.

Hegn

Efter denne ubehagelige overraskelse sætter vi nu hegn overalt, hvor vi ønsker at etablere selvforyngelser. Hegnet skal sættes inden fremspiring i april. Det er uklogt at vente til skaden registreres, da det går meget stærkt, når råvildtet er begyndt at esse af striberne.

Det er vores indtryk at råvildtets interesse for bøgeselvoryngelser forsvinder, når kimplanterne får de første løvblade. Dette kan også hænge sammen med at udbuddet af anden føde stiger meget i løbet af maj måned. Efter vores opfattelse er der derfor kun brug for hegn i en meget kort periode (ca. 2 måneder).

Til dette anvender vi de såkaldte "flyvende" hegninger. Navnet passer fint til hastigheden, hvormed de kan sættes og nedtages igen.

De "flyvende" hegninger består af almindelig trådvæv, der bindes til de yderste træer i den bevoksning, der ønskes forynget. Imellem disse "hjørnestolper" sættes jernpæle efter behov til afstivning af hegnet.

Foto 4. Hegnsruller, som reducerer tidsforbruget ved sætning af permanente hegn med 80%.

Hegnsrulleren sidder monteret i traktorens trepunktsophæng. Redskabet er udstyret med hydraulisk motor, bremse, tiltcylinder m.v., således at den har følgende funktioner: udruller, strammer, opruller og transporterer hegn.

Redskabet har bevirket at vores tidsforbrug ved sætning af permanente hegninger er faldet med ca. 80 %.

Herbicider

Vores ønske om helt at undgå at anvende bekæmpelsesmidler ved frembringelse og pleje af selvforyngelser kunne vi ikke overholde.

Det har vist sig, på enkelte arealer, at være nødvendigt at behandle med Kerb 50 det tredje år efter spiring. Det skyldes at lysning har åbnet for en kraftig ukrudtsvegetation i striberne end ønskeligt.

Arbejdsplan 1993-94

Vores arbejdsplan ved det kommende oldenfald vil være:

August: Valg af arealer.

September: Mineraljordsblottet stribebearbejdning.

December: Dækharvning og tromling.

April: Hegnsætning.

Hegnsruller

Til dette formål anvender vi en hegnsruller. Dette redskab er også udviklet i samarbejde med Hvalssø Maskinforretning.

Det gensidige
Forsikringselskab

Dansk Plantageforsikring

forsikrer for udgiften til genplantning af brændte plantagearealer. Præmier kan tegnes i følgende klasser:

Årlig præmie pr. ha.	Private skove	maksimums-erstatning pr. ha.
Klasse V:	2,40 kr.	12.000 kr.
Klasse VI:	3,60 kr.	18.000 kr.
Klasse VII:	4,80 kr.	24.000 kr.

Mindste årlige præmie pr. forsikring: 100 kr.

Indskud ved forsikringstegning: 10 kr. pr. ha. - dog mindst 100 kr.

Forsikringsbetingelser og anmeldelsesblanket fås ved henvendelse til selskabets kontor:

Dansk Plantageforsikring
Gl. Randersvej 2
8800 Viborg
Tlf. 86 67 14 44

KVALITET, SERVICE OG SAMARBEJDE

når det gælder planter til

- skov
- pyntegrønt & juletræer
- læplantning
- vildtbeplantning

JOHANSENS PLANTESKOLE ApS

Tømmervej 15 · 7080 Børkop · Tlf. 75 86 62 22 · Telefax 75 86 93 08
Vælg Johansens planteskole hvis du tænker og handler langsigtet

Specialist i skovgrøfteoprensning

26 års erfaring

NYHED
også med
skråstillelige larvebånd

Specialmaskiner til afretning af vejrabatter og grubning.

Brdr. Svanebjerg

Leestrup · 4733 Tappernøje
Telf. 53 82 53 77 - 53 82 54 25

SKOVBRUGET FÅR BEDRE AFSÆTNINGSMULIGHEDER MED BIOMASSEAFTALEN

Af energiminister
Jann Sjørnsen

I løbet af få år kan der afsættes 200.000 tons flis mere om året til gavn for pleje af skovene.

Med biomasseaftalen - som regeringen netop har indgået med det konservative Folkeparti, Venstre og SF - er der lagt op til, at der i kommende år skal ske en væsentlig forøgelse af anvendelsen af træflis i energiforsyningen.

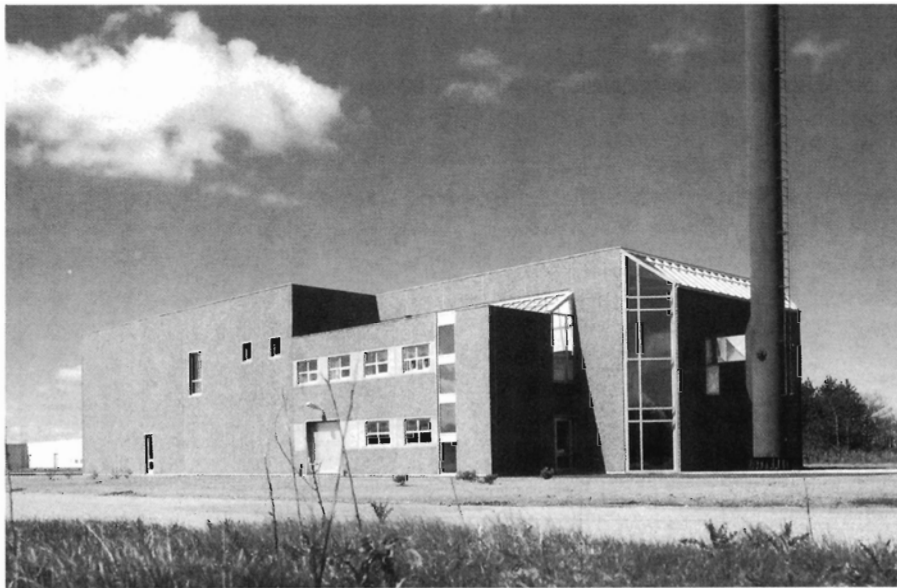
Der anvendes i dag allerede omkring 800.000 tons træflis om året i energiforsyningen i form af træflis, bark, brænde m.v. Denne mængde vil nu som følge af aftalen blive forøget med yderligere 200.000 tons om året. Aftalen vil derfor afgørende kunne forbedre anvendelsesmulighederne for skovbrugets overskudsprodukter.

Baggrunden for den indgåede aftale er, at regeringen lægger betydelig vægt på, at der sker en reduktion i energiforsyningens miljøbelastning. Ved at øge udnyttelsen af landbrugs- og skovbrugserhvervets betydelige overskud af halm- og træflisressourcer opnår vi således en ønskværdig reduktion af energiforsyningens miljøbelastning, herunder begrænsning i CO₂-udledningen.

Samtidig kan landbrugs- og skovbrugserhvervet se frem til at få opfyldt et længe ønsket behov om at få forbedret anvendelsesmulighederne for deres overskudsprodukter. Dette er især til gavn for beskæftigelse og økonomi i landdistrikterne.

Hovedelementet i aftalen er, at de store elværker successivt skal forøge anvendelsen af halm og træflis, og således at der i år 2000 anvendes godt 1,2 mio. tons halm og 0,2 mio. tons træflis.

Herudover lægges der i aftalen op til, at en række navngivne byer på eget initiativ får mulighed for at vælge biomasse fremfor hidtil forudsatte naturgasløsninger, såfremt der omstilles til kraftvarme. I det omfang byerne vælger at etablere kraftvarme på biomasse, vil biomasseanvendelsen yderligere blive forøget.

Den nye biomasseaftale forbedrer afsætningen af flis til energiproduktion. (Foto af Sdr. Felding Varmeværk, som anvender 7000 ton om året).

Der har længe været et udbredt ønske inden for skovbruget om at øge anvendelsen af træflis til energiformål. Baggrunden er at skovbruget i de senere år har fået stadig større problemer med afsætningen af sine produkter på de traditionelle markeder.

Det har derfor været et afgørende hensyn for regeringen, at skovbrugets afsætningsmuligheder for træflis til energiformål forbedres betydeligt. Regeringen er således meget opmærksom på, at en opretholdelse af skovenes plejetilstand i høj grad er bestemt af, at skovbruget kan opnå indtægter fra de udtyndingsprodukter, som skovene producerer.

En god og flersidig skovdrift kræver således, at der løbende foretages udtyndinger i beplantningerne af hensyn til skovenes sundhed og stabilitet. De kommende års skovrejsning vil således også være godt hjulpet i forbindelse med de nødvendige førstegangsudtyndinger.

Jeg synes, at der med aftalen nu er fundet en afbalanceret løsning med hensyn til anvendelse af biomasse contra andre brændsler, og vi kan nu koncentrere vores indsats om at nyttiggøre biomassen bedst muligt. Der er store

perspektiver forbundet med aftalen for Dansk Skovbrug, som jeg tror, skovbruget vil forstå at udnytte.

AKKERUP PLANTESKOLE

5683 HAARBY

Telefon 64 73 10 58

Telefax 64 73 31 58

Skov-, læ og hækplanter

Tilbud afgives gerne

Tilsluttet Herkomst-

kontrollen med

skovfrø og -planter

PLANTAGER I ANDES

Af biolog Lars J. Christensen, juniorekspert i skovbrug, Ecuador

Andesbjergene i Sydamerika er ændret meget i de seneste 50-100 år. Det meste af den naturlige skov er ryddet, og der er lavet en del plantager af især fyr og eucalyptus.

Der er et stort behov for en hjælpende hånd til småbønderne og til dyrkningen af deres plantager. Mulighederne for at forbedre deres situation og miljøet er store. Men det skal ske ud fra bøndernes egne ønsker, ellers er det dømt til at mislykkes. Derfor må vi først kende den nuværende situation, med hvad og hvem, vi arbejder.

Når man snakker om Andesbjergene, tænker man ofte på troperne. Men i bjergene er det anderledes end i den fugtige lavlandsregnskov. Skovdyrkning i Andesbjergene har faktisk mange ligheder med danske forhold.

Klimaet i 3.000 meters højde kan være meget lig det danske. Jorden kan være frugtbar, sandet med et hårdt allignende lag, have en profil som en dansk morbund, eller på andre måder ligne det, vi kender. En stor del af plantagerne består af forskellige *Pinus*-arter med egenskaber som arterne fra vore hjemlige himmelstrøg.

Men forskelle er der også. At arbejde ud fra de lokales behov og ønsker kræver kendskab til geografien, historien, kulturen og traditionerne.

Forhistorien

Andesbjergene fra Colombia til Chile er et komplekst system af bjergkamme og -dale orienteret i alle mulige retninger. Der er sneklædte bjergtoppe, forblæste *páramo*-sletter (højlands-græstepper), fugtige bjergskove på skråningerne og i dalene, savannelignende sletter og sand- og stenørkener. Naturtyperne er mange, og sådan har det altid været.

Men skovene har i nogle århundreder haft det hårdt, og de sidste 50 år har nok været de sværeste. Afskovningen har været intens, og det er især gået ud over de fugtige og meget frodige bjergskove, der har været den mest almindelige skovtype i Andes. Denne afskovning fører en kraftig erosion med sig. I Ecuadors Andesbjerge er ca. 20 % af arealet udsat for meget stærk erosion.

Den gradvise degradering har flere årsager, som alle i sidste ende bunder i et forøget befolknings- og dyrkningspres på de før uberørte områder.

Da de jordløse landarbejdere fik deres frihed fra de store haciendaer (godser), fik de mulighed for at opdyrke jordlodder. Men de var nødt til at vælge den dårligere, marginale jord udenfor haciendaens besiddelser. Det betød, at de bevægede sig længere op ad de stejle skråninger, længere ud på græstepperne, eller fældede mere skov.

Vejen efter brænde blev længere og længere, og i dag bruger højlandsbønderne en anseelig del af deres tid på at hente brænde. Mange højlandsbønder bruger kun det stride *páramo*-græs (*Stipa* sp.) som brændsel.

I skyggen af denne udvikling begyndte man at indføre nye træarter fra bl.a. USA og Australien. *Eucalyptus*-slægten holdt sit indtog på det sydamerikanske kontinent for 200 år siden (6 - 7 generationer). *Pinus*-slægten har "kun" ca. 100 år (ca. 3 generationer) på bagen i området.

Man byttede så at sige den naturlige skov ud med eksotiske arter, som blev plantet hist og her. For mange mennesker er disse indførte arter altså ikke fremmede, men har "altid" været der.

Variet og ensartet region

Ligeså mange kilometer, der er fra Colombia i nord til Chile i syd, ligeså

mange forskellige kulturer, traditioner og folkeslag er der i det andine højland. (dvs. højlandet i Andesbjergene). Hvert lille område har dets egne karakteristika. Man kan næsten ikke gøre sig forestilling om mangfoldigheden af livsformer, organisationsstrukturer og traditioner.

I Colombia er der ikke en stærk tradition for at organisere sig i landsbyfællesskaber som i Ecuador og Perú. Gennemsnitsarealet af bøndernes private ejendomme varierer fra måske 50 hektarer i Colombia til mellem een og 5 hektarer i Ecuador. I Bolivia er de højandine områder væsentligt tørrere end f.eks. hovedparten af Colombias andine region. Disse forhold gør det ulig sværere at generalisere metoder til at arbejde i Andesområdet.

Der kan dog også udpeges nogle fællestræk, som man må starte sit arbejde på basis af.

Småbønderne i det andine højland hører for hovedparten til den oprindelige befolkning, "indígenas", med et fælles hovedsprog, "quechua", omend med forskellige dialekter. De har spansk som andet sprog, men især mange kvinder taler det ikke. De lever på subsistensniveau med en landøkonomi væsentlig forskellig fra byøkonomien.

Hele området har været under indflydelse af det mægtige Inkarige, med en vis homogenisering til følge.

Endelig bør nævnes en institution fra før Inkatiden, *ayllus*, som en vigtig historisk faktor for flere andine områder i dag. *Aylluen* var en social og økonomisk enhed bestående af familier og knyttet til dens medlemmer og den jord, der var blevet tildelt.

Hver *ayllus* – lokalsamfundet – fik fra staten tildelt jord efter behov, som så blev delt ud mellem familierne. Selve *aylluen* ejede ikke jord, men havde brugsret til den. Der fandt en livlig udveksling af varer og tjenester sted mellem lokalsamfundene. Men ikke mindst den gensidige hjælp småbønderne imellem, *ayni*, var en vigtig del af organisationen i lokalsamfundet.

Småbønderne af i dag

De mere konkrete forhold som man i dag må tage udgangspunkt i, udspringer for nogles vedkommende fra de historiske forhold.

Foto 1. Snedækkede vulkaner og smålandbrug tvunget langt op ad bjergskråningerne er et karakterisk landskab i Andes. Den naturlige skov er væk. Las Llinizas. Ecuador.

Bonden arbejder først og fremmest på sin egen jord og dækker sine egne behov. Hvis der siden er tid og andre ressourcer i overskud, kan han begynde at tænke i fælles arbejde. Dette er så afhængigt af, om der er en tradition for at hjælpe hinanden i markarbejdet (ayni, prestamanos = "lånehænder")

eller arbejde sammen om fælles projekter (mingas = fælles arbejdsdage).

Flere landsbyer har idag fælles plantager, for det meste etableret af et udviklingsprojekt eller af staten. Det er hovedsageligt plantager på mellem 10 og 100 hektarer etableret på marginal-

jord. Marginaljord kan f.eks. være páramo -områder eller stejle skråninger.

Alderen af plantagen er typisk mellem 0 og 25 år, men der findes også mange, der er meget ældre. Træarterne er for det meste af slægterne *Pinus* og *Eucalyptus*, men også *Cupressus*, *Alnus* og *Juglans* plantes blandt mange andre.

Kvindernes rolle i beslutningsprocesserne, familiære eller på landsbyniveau, er ikke særlig synlig, men de har en stor indflydelse. Mændene står frem og siger, hvad de mener, men de har reelt svært ved at tage beslutninger og bestemme på egen hånd. Det hænger bl.a. sammen med, at meget af arbejdet i landsbyen udføres af kvinderne. Dvs. hvis kvinderne ikke synes om beslutningen, sker der ingenting!

Bondens økonomiske virkelighed er en anden end den, bymennesket lever i. Bondens reelle alternativ til en investering i en plantage er måske ikke at sætte pengene i banken, men at gemme dem under sengen.

Det er meget væsentligt i et udviklingsprojekt at arbejde ud fra bondens verdensbillede og ikke ud fra det, der investeringsmæssigt ville være ideelt. Her kan man stadig tale om en stor forskel mellem land- og byøkonomi.

Foto 3. En kaffepause under en minga, fælles arbejdsdag, i Ecuador. Det er for det meste kvinderne der deltager i disse fælles arrangementer.

Foto 2. Tilstanden i de tørre andine områder i Bolivia, som her nær Tarija, er alarmerende. Erosionen er kraftig og den nyetablerede plantage har det svært.

Hvorfor skovdyrkningsplaner?

I det andine højland lige fra Chile til Colombia er der indenfor de sidste årtier opstået en større bevidsthed om nødvendigheden af træplantning. Mange udviklingsprojekter har som et af deres formål at forøge landbefolkningens bevidsthed om træets vigtighed og brug. Motiverne kan være mange: reducere erosionen; forøge småbøndernes indtjening; etablere en stabil forsyning af brændetræ og andre træprodukter.

Derfor er der de sidste årtier blevet tilplantet enorme arealer, både som industrielle og enkeltmands-ejede plantager, og som fælles landsbyplantager. Fra 1962 til 1986 blev der i den andine region i Ecuador etableret ca. 75.000 hektar plantager.

Da de indførte arter, såsom *Pinus spp.* og *Eucalyptus spp.*, har mange umiddelbare fordele, specielt større tilvækst, består plantagerne langt overvejende af disse. Det er et yderst ensidigt og kritisabelt træartsvalg, man har gjort i tidens løb, men nu er plantagerne der.

Hvis ikke dyrkningen af de eksisterende plantager forbedres nu, forværres situationen. Vi mister måske for altid

chancen for at genindføre de lokale træarter og forbedre småbøndernes situation og miljøet.

Disse plantagers produktion af specielt brændetræ skulle gerne lette presset på de naturlige skove i bjergene, der er så stærkt truede. Samtidigt er der eksempler på, at plejede Pinus-

plantager fremmer en naturlig opvækst af træarter, der før var naturligt forekommende.

En monokultur af indførte, højproduktive arter kræver som i Danmark en skovdyrkningsplan for at kunne forbedre produktionen, beskytte træerne mod sygdomsangreb, forudsige produktio-

Foto 4. Manglen på dyrkning og pleje medfører en dårlig helbredstilstand for træerne, som her i en plantage i Cotopaxi, Ecuador. Plantagen er fra 1962 og har stået under landbrugsministeriets administration siden.

nen af råtræ, blandt meget andet. F.eks. har mange misligholdte Pinus-plantager i Andes store problemer med rustangreb.

Et andet mål med landsbyplantagerne er at forbedre småbøndernes levevilkår. En tilpasset produktionsplan kan give småbønderne mulighed for at forøge deres indtægter, skabe arbejde og styrke landsbyens organisation. Samtidigt kan plantagen levere de nødvendige råvarer til en eventuel småindustri i landsbyen.

Mangel på pleje

Størstedelen af plantagerne er blevet etableret uden opmærksomhed på nødvendigheden af pleje. Denne udvikling har blandt andet resulteret i plantager i dårlig tilstand, lav produktion af ønskede produkter, en uorganiseret fordeling af produkter og goder mellem landsbyens medlemmer, med en nedbrydning af det sociale system til følge.

Samtidigt er der ikke sket en parallel og tilstrækkelig uddannelse af skovfolk til at stå for en skovdyrkning. Derfor er der en katastrofal mangel på kvalificerede forstfolk.

Det er værd at bemærke, at specielt disse landsbyplantager er blevet etableret af udviklingsprojekter fra hele den vestlige verden. Vi ved da ellers godt, hvor vigtig dyrkning er for vore egne plantede skove! Men motivet med genplantningen har først og fremmest været at producere brændetræ og forhindre den stærkt fremadskridende erosion, uden en tanke til plejen.

At den efterfølgende pleje og pro-

duktion skulle blive noget problem, havde ingen forestillet sig. Det er ellers, set i bakspejlet, lige ud ad landevejen.

Hvordan skulle det være muligt for en gruppe fattige mennesker uden overskud af menneskelige og økonomiske ressourcer at planlægge og udføre en skovdyrkningsplan? De har ingen erfaring i skovbrug, intet traditionelt kendskab til de anvendte træarter, og de står med en fælles plantage, som ikke var deres egen ide fra starten. Uden støtte ville dette være utænkeligt. Altså er det ligeså meget træplantningsprojekterne, der har brug for hjælp.

Behov for nytænkning

Situationen nu er, at Andesbjergene ligger ryg til en masse plantager i dårlig tilstand, og der mangler folk til at planlægge og udføre den nødvendige pleje. Samtidigt er der et enormt potentiale for at forbedre småbøndernes vilkår på basis af de allerede eksisterende råtræressourcer. For at løse disse problemer behøver vi at udvikle tilpassede skovdyrkningsplaner.

Der har været en del tiltag verden over til at identificere problemerne, og på den baggrund udvikle "management plans". For det meste er det eksempler udviklet til lokalt brug.

Generelt har skovfolk i samarbejde med specielt økonomer set produktionen og den økonomiske rentabilitet som de altafgørende faktorer. Endvidere har de økonomiske analyser af skovbruget i udviklingslandene haft en tendens til ikke at arbejde med de reelle økonomiske alternativer i bondens hverdag.

Dette må være en forudsætning for at udvikle et acceptabelt skovbrug.

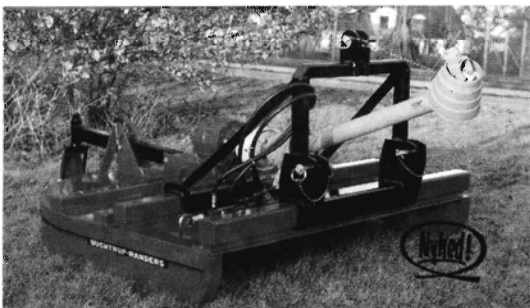
Samtidigt har der været en tendens til at arbejde adskilt mellem de forskellige faggrupper og på denne måde overse problemernes sammenhæng. For år tilbage introducerede man begrebet "integrerede projekter", hvor man forsøgte at tage hensyn til alle aspekter i samfundet. Men disse projekter var så omfattende, at de var umulige at gennemføre med succes.

Også i dag tilstræbes generelt at skabe tværfaglige hold til evalueringer af projekter, forundersøgelser og lignende, men nu er man nået så langt, at man for det meste erkender sine begrænsninger.

I udarbejdelsen af en skovdyrkningsplan gælder det om at arbejde ud fra småbøndernes virkelighed. De projekter, der har gjort det, har opnået meget. Hvorimod mange af de projekter, der ikke er opstået eller udviklet på baggrund af småbøndernes egne behov, er slået fejl. Ideen med skovdyrkning på basis af småbøndernes egne behov og ønsker, kaldes *participatorisk skovbrug* og har relativt få år på bagen i Andes.

I en artikel i næste nummer af Skoven beskrives hovedlinierne til en metode til at udvikle en *participatorisk* dyrkningsplan for plantager, der allerede er etablerede. På en mere systematisk måde end tidligere tages der hensyn til de væsentlige aspekter for en succesfuld gennemførelse af en sådan plan, baseret på småbøndernes egne ønsker. - Det er på høje tid!

UNIVERSAL GRENKNUSER

RING OG FÅ ET TILBUD PÅ SPG 1800
eller en af de andre modeller.

MODEL SPG 1800 MED HYDRAULISK SIDEFORSKYDNING
Kan sideforskydes 400 mm valgfrit til venstre eller højre.
Betjenes nemt fra førerens plads.

ANVENDELSESOMRÅDERNE ER MANGE

F.eks.: Rydning af undervækst, kratrydning, kvashugst, oprivning eller slåning af græs, planering af eng, mose og hedearealer.

Alle vores modeller kan monteres med kæder i stedet for knive.

Buchtrups Maskinfabrik's Eftf. ApS

Lucernevej 81
P.O. Box 2008
DK-8900 Randers
☎ 86 42 99 33. Telex 65 174. Fax 86 42 92 03
Aften: 86 42 96 41

ÆNDREDE REGLER FOR SPRØJTECERTIFIKAT

Forskningscentret
for Skov & Landskab

Af Paul Christensen

Miljøstyrelsen har nu revideret reglerne for sprøjtecertifikater og udgivet en ny bekendtgørelse herom: Bek. nr. 360 af 24. maj 1993, "Bekendtgørelse om undervisning for erhvervsmæssige brugere af bekæmpelsesmidler". De nye regler er allerede trådt i kraft og de tidligere ophævet.

For de fleste brugere inden for skovbruget betyder ændringerne ikke det store, mens der nu er krav om at alle landmænd gennemgår et kursus og får bevis.

Fremover består uddannelserne af to typer kurser med tilhørende prøver:

Sprøjtecertifikat (74 timers undervisning fordelt på 10 kursusdage) og *sprøjtebevis* (12 timer fordelt på 2 dage). Undervisningens indhold er nærmere beskrevet i et bilag til bekendtgørelsen.

På længere sigt skal alle brugere af bekæmpelsesmidler have en af de to uddannelser, og man kan ikke bare vælge den korteste. Uddannelsen afhænger af, hvem brugeren er, og hvordan midlerne skal anvendes.

Kurser og prøver afholdes som tidligere af AMU-Centre, landbrugsskoler, Skovskolen m.fl.

For skovbruget vil reglerne i praksis betyde følgende:

- Skovarbejdere, skovfogeder, entreprenører og andre, der i praksis håndterer og udbringer bekæmpelsesmidler må kun gøre dette efter 1. april 1993, hvis de har et *sprøjtecertifikat*.

Ansatte skovarbejdere og skovfogeder, der arbejder mindre end 4 timer pr. år med bekæmpelsesmidler, skal senest den 31. december 1994 have et sprøjtebevis.

- Personer, der kun udbringer vildtafværgningsmidler ved påsmøring, skal senest den 1. april 1996 have et *sprøjtebevis*.

- Elever under uddannelse behøver hverken certifikat eller bevis for at sprøjte, hvis de er under instruktion af en skovfoged, der har et certifikat/bevis.

For personer der erhvervsmæssigt udfører bekæmpelse i egen eller forpagtet bedrift er reglerne skærpet i forhold til tidligere. Har man etableret sig i egen eller forpagtet bedrift *efter* den 1.

januar 1991 skal man have et sprøjtecertifikat.

Har man etableret sig *før* denne dato kan man nøjes med at være i besiddelse af et sprøjtebevis. Dette sprøjtebevis skal være erhvervet inden for en fastlagt tidsplan, således at personer der sammenlagt ejer og/eller forpagter over 50 ha skal have erhvervet sprøjtebevis senest 31. marts 1995; har man 30-50 ha senest 31.3.96; har man 10-30 ha

senest 31.3.97; og har man under 10 ha senest 31.3.98.

Nogle af de eksisterende jordbrugsuddannelser skønnes at kunne modsvare sprøjtecertifikat-kurserne. Personer, der har gennemført f.eks. EFG-Skovbrug eller skovteknikeruddannelsen efter den 1. januar 1985 og inden 1. juni 1991, behøver således hverken at gennemgå certifikat-kurser eller bestå prøver. Personer, der har gennemført en af Landbohøjskolens uddannelser, behøver ikke at gennemgå certifikat-kurser, men de skal dog aflægge og bestå prøverne.

Det er fremover stadig sådan, at skovridere og skovfogeder, der ofte bestemmer middel og dosering m.v., men som ikke selv bringer midlerne ud, ikke behøver at have certifikat eller bevis.

DIANA SKOV TJÆRE

mod vildtbid,
musegnav,
barkskader.

Tlf. 53 83 44 96

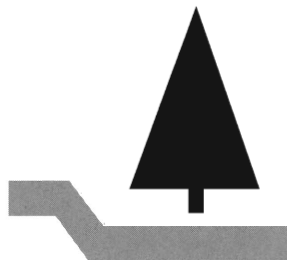
Skovrider Tage Hansen,

4840 Nr. Alslev

KØB DANSK

Skovplanter

Prisliste tilsendes gerne.
Tilsluttet Herkomstkontrol
med Skovfrø og -planter.

ØRTING FORSTPLANTESKOLE

Forstkandidat Anker Gold
Horsensvej 201 - 8300 Odder
Telefon 86 55 43 44

GRØFTER!

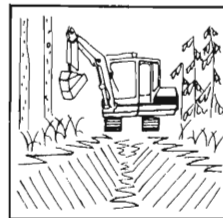
30 27 49 47

Den direkte forbindelse til perfekt grøftearbejde.

Lille effektiv maskine. - Skovl med anlæg til almindelige grøfter. - Rabatskovl til dybe grøfter samt grøfter i blødt terræn. - Desuden skovle på 300, 360, 500 og 1600 mm. - Til dræn, vand og planering!

ENTREPRENØR

JOAN PEDERSEN

- Gravning af nye grøfter
- Gravning til vandrør
- Nedlægning af rør i overkørsler
- Rensning af grøfter
- Gravning til dræn
- Planering af mindre veje samt spor

**HØJ KVALITET
FAST METERPRIS**

SILKEBORGVEJ 170 - RØGEN
8472 SPORUP - 86 96 81 81
BIL TLF. 30 27 49 47

Kvalitet, service

Vi producerer og sælger samlet ca. 16 mill. planter årligt og respekt uanset mængden. Denne indstilling tilgod

3/0+ Nordmanngran (tv.).
2/0+ Alm. eg (th).

1/0+ Alm. eg.

Kvalitet er for os en frisk sund og velsorteret plante i den ønskede proveniens.

Aalegaard Planteskole
Fjerritslev

Peter Schjøtts Planteskole
Ejstrupholm

Johansens Planteskole
Børkop

John Rolskov Planteskole
Sønder-Vissing Brædstrup

Bondes Planteskole
Jelling

Forstplanteskolen Verringe
Tommerup

JOHN ROLSKOV'S PLANTESKOLE I/S

Sønder-Vissing · 8740 Brædstrup · Telefon 75 75 40 53
Telefax 75 75 42 26

JOHANSENS PLANTESKOLE ApS

Elbæk · 7080 Børkop · Telefon 75 86 62 22
Telefax 75 86 93 08

Aalegaard Planteskole I/S

Skræmvej 230 · 9690 Fjerritslev · Telefon 98 21 51 65
Telefax 98 21 50 16

e og samarbejde

. Dette er muligt fordi enhver ordre behandles med omhu
eser såvel den store som den mindre planteforbruger.

Service er for os en hurtig og flexibel levering direkte til kunden.

Samarbejde er for os at yde service, kvalitet og leveringssikkerhed, mod at få rettidig information om provenienser, mængder og leveringstidspunkter fra vore kunder.

Optagning af 2/1 Nobilis

Levering hurtigt og direkte til kunden.

**FORSTPLANTESKOLEN
VERNINGE**

5690 Tommerup · Telefon 64 75 12 88
Telefax 64 75 14 85

PETER SCHJØTT'S Planteskole

7361 Ejstrupholm · Telefon 75 77 25 52
Telefax 75 77 31 34

Bondes Planteskole

Gammelbyvej 10 · 7300 Jelling · Telefon 75 87 11 07
Telefax 75 87 25 72

GREENPEACE OG SKOVENE

– SVAR TIL JESPER GROLIN

Af skovrider Anders E. Billeschou, Frijsenborg

Fra mange sider ønskes at skovbruget tager større miljöhensyn i skovdriften – en mere "bæredygtig drift".

Men moralske appeller er ikke nok. I praksis vil graden af bæredygtighed blive afgjort af de økonomiske vilkår.

Miljøorganisationerne bør støtte skovbrugets arbejde for ændrede vilkår for skovdriften, således at vi kan drive skovene på en både "bæredygtig" og økonomisk for-svarlig måde.

I Skoven 6-7/93 skriver Jesper Grolin på vegne af Greenpeace godt og engageret om nødvendige ændringer i skovdriften.

Mange skovejere og skovadministratorer vil med glæde støtte Jesper Grolin i hans ønsker til et mere bæredygtigt skovbrug. Og vi vil også erklære os enige i at dette begreb – uanset en fælles intuitiv forståelse af dets altfavnende indhold – er alt for upræcist til at danne grundlag for vores daglige administration.

Det er mere egnet til at støtte politikerne i deres fastsættelse af rammebetingelserne for at drive skovbrug. Og derfor er artiklen desværre nok fejlanbragt i Skoven. Bladet læses jo især af skovejere og skovadministratorer. Men vi må håbe at synspunkterne også når frem til det politiske niveau.

(Redaktionen kan til orientering oplyse at der hver måned sendes 70 eksemplarer af Skoven til Folketinget, primært til landbrugs- og miljøudvalgene. Red. anm.).

Bæredygtighed i en markedsøkonomi

Skovbruget udsættes i stigende grad for moralsk berettigede krav om ændrede driftsformer, som under de herskende økonomiske vilkår for at drive skovbrug er umulige at opfylde. Og der synes desværre ikke at være udsigt til at vilkårene ændrer sig til det bedre i den fremtid vi kan overskue.

Skovbruget agerer inden for de rammer som lovgivningen og markedskræfterne sætter. Det vil sige at det opfører sig effektivt og økonomiserer med samfundets knappe ressourcer.

Samtidig ønskes det af os at vi følger moralske værdier som "bæredygtig forvaltning". Men fastlæggelsen af generelle og bindende moralske regler tilhører den politiske verden (som vi jo alle er en del af og har adgang til at påvirke). Den optimale økonomiske adfærd inden for disse overordnede rammer tilhører økonomien.

En appel til ansvarsbevidstheden hos borgeren eller til hans samvittighed er ofte forgæves. Han hører nemlig ikke bare budskabet: "Hvis ikke du gør som ønsket, er du en dårlig og uansvarlig medborger". Han hører også et andet budskab: "Hvis du gør som de siger, bliver du til grin for alle de andre som udnytter fællesskabernes goder gennem overudnyttelse og forurening."

Denne dobbelte knibe løses kun gennem "fælles tvang besluttet i fællesskab" (Garret Hardin); dvs. gennem en politisk proces.

Det er nødvendigt at forstå disse adskilte niveauer inden for vores markedsøkonomi. Ellers ender vi blot i en konstant moralisering og nedvurdering af den driftsøkonomiske rationalitet i modsætning til den moralske opførsel.

Moralske appeller til skovbruget uden samtidig ændring af de økonomiske rammevilkår fører ingen steder hen – det skulle da lige være til demoralisering og øget usikkerhed for erhvervets udøvere.

Behov for ændrede vilkår

Professor Gerhard Oesten fra Albert-Ludwigs-Universität i Freiburg peger i en aktuel artikel på hvilke hindringer der er de største for at opnå en "bæredygtig forvaltning" i skovbruget.

Den første lyder: "The crisis in the economic environment: Many enterprises would like to, but cannot subscribe to sustainability by themselves". (*Krisen i de økonomiske vilkår: Mange virksomheder ville gerne, men er ikke i stand til alene at tilslutte sig bæredygtighed*).

(De øvrige fire hindringer drejer sig om vildttryk – som er meget højt i visse dele af forfatterens Centraleuropa – friluftsliv, forurening og klimaændringer.)

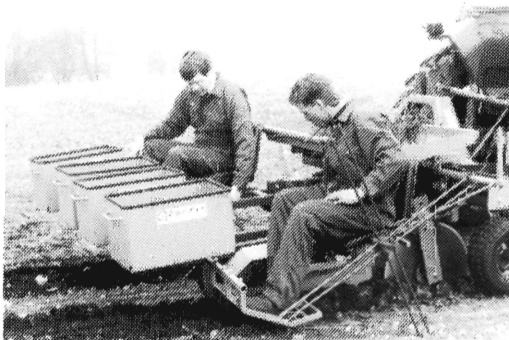
Greenpeace og andre moralister bør derfor støtte skovbrugets arbejde for ændrede vilkår for skovdrift i bl.a. Danmark, således at vi kan drive skovene på en både "bæredygtig" og økonomisk forsvarlig måde.

Litteratur

Hardin, G. 1968: *The Tragedy of the Commons*. Science, vol. 162, pp. 1243-1248.

Oesten, G. 1993: *Some remarks on sustained yield as a model for an economy in accordance with nature*. EC Scientific Workshop. *The Scientific Basis for Sustainable Multiple-Use Forestry in the European Community*. June 28-29, 1993.

Egedal Plantemaskine Type JT Proff

Markedets mest fleksible og robuste plante-maskine.
Vendbare indstillelige komfortsæder.
Kraftigt rulleskær med stor diameter.
Standard monteret med 2 vægkasser pr. række.
Stort tilhørsprogram.
Kontakt os for yderligere information.

Egedal
MASKINFABRIK A/S

EGEBJERGVEJ 134 · EGEBJERG · 8700 HORSENS
TELEFON 75 65 61 77

Opfylder skovbrugets seneste krav.
Få tilsendt vore specifikationer.
Kan også fås på leasing eller
lempelige betalingsvilkår.

Specialfabrik for mandskabs- og sanitetsvogne

Arnold Jensen

VOGNFABRIK

Lyngvej 3, 9000 Ålborg
Tlf. Aalborg 98 18 02 77
Aften 98 18 02 83

Kontakt Arborea Dania
og vær leveringssikker.

**SKOVPLANTER
LEVERET
KORREKT OG
TIL TIDEN**

Arborea Dania

Dansk Planteproduktion AIS
Ribevej 45-47 · 8723 Løsning
Tlf. 75 65 12 11 · Fax. 75 65 05 75

FRØRUP SKOVGRØFTE-

Service

ER det tiden at få rensket skovgrøfterne eller gravet nye?
Tag en snak med din skovfoged der sikkert kender os?

Hvis ikke - så ring og få et tilbud.

Det rigtige materiel og 10 års erfaring giver skånsom oprensning for skoven.

H.C KJÆR

Vestermarksvej 3, Frørup, 6070 Christiansfeld
Tlf. 74 56 83 54 - Biltlf. 302 638 74
(træffes bedst efter kl. 18)

Vi bruger Uporen
plastrør til
overkørslers.

1992

- ET SORT ÅR FOR PRIVATSKOVBRUGET

Af forstkandidat Anette Munk Ebbesen

Skovbrugets krise er fortsat i 1992. F.eks. er dækningsbidraget ved træproduktion faldet 21-28 % i de gamle skovegne fra 1990 til 1992, mens faldet i hedeplantagerne har været på ca. 60 %.

Der har fra 1991 til 1992 været store regionale forskelle på, hvorledes de negative konjunkturer har påvirket skovbruget.

I begyndelsen af juli udsendte Dansk Skovforening beretning nr. 47: "Regnskabsoversigter for dansk privatskovbrug 1992".

Denne beretning bygger på regnskabsmateriale fra ialt 174 skovdistrikter, der tilsammen dækker ca. 46% af det samlede private skovareal for ejendomme over 50 ha. Dette er en markant stigning i forhold til 1991, hvor 154 distrikter deltog (41% af arealet).

Hovedårsagen til denne stigning må tilskrives en henvendelse til samtlige skovejende medlemmer af Dansk Skovforening med anmodning om deltagelse i regnskabsoversigten. Ca. 80% af de deltagende distrikter deltog også i 1991.

Oversigten er af stor betydning for erhvervet, idet man med analysedelen let og overskueligt informeres om skovbrugets vilkår og udviklingstendenser i f.eks. indtjeningsevnen. Herudover får de deltagende distrikter en anonymise-

ret distriktsvis opstilling, hvor kun egen ejendom kan identificeres. Oversigten kan anvendes som grundlag for udøvelsen af driftskritik m.v.

Hovedpunkterne i beretningen kommenteres i denne artikel.

De deltagende distrikter er som i tidligere beretninger opdelt i tre grupper: De gamle skovegne henholdsvis øst og vest for Storebælt (i det følgende blot henvist til som øst og vest) samt hedeplantager.

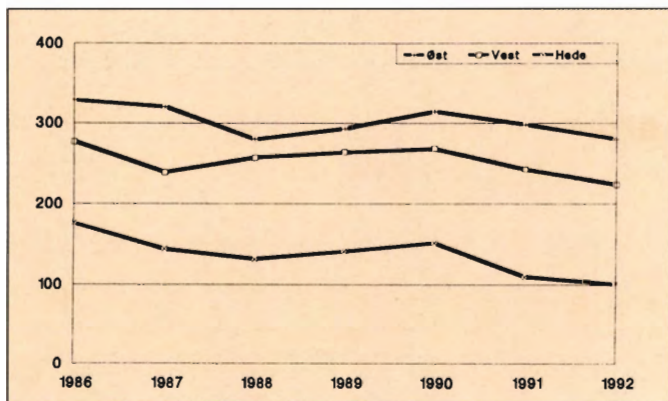
De gamle skovegne er opdelt i følgende arealgrupper: 50-250 ha, 250-500 ha, 500-1000 ha og over 1000 ha. Hedeplantagerne er opdelt i følgende arealgrupper: 0-50 ha, 50-100 ha, 100-500 ha og over 500 ha.

Ejendoms karakteristisk

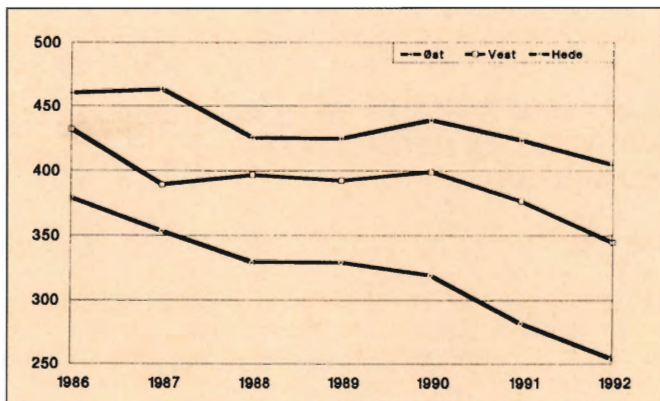
Ejendomsværdien for de deltagende distrikter er steget ca. 7% fra 1991 til 1992. Ved 19. alm. vurdering pr. 1. januar 1992 steg ejendomsværdierne i gen-

Tabel 1. Nøgletal pr. ha produktivt skovareal i faste 1992 priser.

	Gamle skovegne						Hedeplantager		
	Øst for Storebælt			Vest for Storebælt			1990	1991	1992
	1990	1991	1992	1990	1991	1992	1990	1991	1992
Salg af træ	2825	2384	2171	2404	2035	1942	1898	1510	1336
Skovning	-515	-420	-427	-504	-472	-447	-764	-748	-645
Transport	-286	-288	-240	-277	-252	-233	-234	-170	-159
Nykultur	-258	-205	-223	-266	-268	-290	-281	-306	-236
Kultur/bevoksningsspijle	-290	-231	-216	-199	-187	-185	-212	-186	-147
Sankning/Selvskovere	222	266	280	127	129	133	2	4	12
DB-Træproduktion	1698	1507	1346	1284	985	920	409	104	161
DB-Pyntegrønt	389	408	485	773	967	734	302	327	262
DB-Bivirksomhed	-34	-151	-34	23	-92	-56	-2	35	50
Administration	-557	-535	-536	-570	-553	-535	-381	-368	-330
Arbejderudgifter	-160	-138	-151	-165	-153	-124	-29	-28	-25
Vand m.v.	-108	-98	-83	-43	-44	-28	-10	-10	-10
Vej	-107	-107	-77	-71	-73	-74	-38	-23	-23
Øvrige generalomkostninger	-326	-338	-422	-255	-311	-339	-183	-199	-235
Overskud ialt	796	548	527	975	726	497	65	-162	-149
Forrentning af ejendomsværdi	3.4	2.7	2.7	5.2	3.5	2.3	0.5	-1.0	-0.5

Figur 1. Dækningsbidrag for alle træarter i kr/m³, faste 1992 priser.

Figur 2. Gennemsnitlig salgspris i kr/m³ for alle træarter, faste 1992 priser.

nemsnit under 1%. Der er således tale om, at de deltagende distrikters ejendomsværdistigning i de gamle skovegne ligger et stykke over landsgennemsnittet. For hedeplantagerne er der tale om en stigning på 9%.

Som noget nyt har Skovforeningen i år indhentet oplysninger om de betalte *ejendomsskatter*. Baggrunden herfor er, at disse indkomstuafhængige skatter udgør en stadig stigende belastning af det løbende afkast.

Hugsten var i de gamle skovegne 6.5 m³/ha i 1992, det samme som i 1991. Forholdet mellem hugst og sankning er ligeledes konstant. Tilvæksten er opgjort til 9.2 m³/ha, og hugsten ligger således langt under tilvæksten, og har gjort det siden 1985. Dette er en helt naturlig følge af stormfaldene i 80'erne og især i 1981.

I hedeplantagerne udgjorde hugsten 5.4 m³/ha, mens tilvæksten var 6.4 m³/ha. Også i hedeplantagerne sker der derfor en mindre vedmasseopsparing.

Dækningsbidrag ved træproduktion.

Ved "Dækningsbidrag (DB) ved træproduktion" forstås i regnskabsoversigten: Dækningsbidrag I (DB I) minus

kulturomkostninger, da disse kun delvist varierer med hugstens størrelse. DB I er salgsindtægter fratrukket de direkte pålidelige stykomkostninger (skovning og transport til fast vej).

Vedligeholdelse af vand og vej henføres til generalomkostninger.

Af tabel 1 fremgår det i faste 1992-priser (nettoprisindexet er anvendt), at *dækningsbidraget* pr. ha produktivt areal har været faldende siden 1990. Øst er DB 1346 kr/ha og vest 920 kr/ha. I 1991 udgjorde dækningsbidraget ved træproduktion henholdsvis 1507 og 985 kr/ha.

I hedeplantagerne var dækningsbidraget ved træproduktion i 1992 161 kr/ha mod i 1991 104 kr/ha. Hedeplantagerne har således modsat de gamle skovegne opnået forbedret dækningsbidrag i 1992. Forbedringen er primært sket gennem billigere skovning og transport.

Figur 1 viser udviklingen i gennemsnitligt dækningsbidrag I i kr/m³ for alle træarter i perioden 1986 til 1992. Tallene er opgjort i faste 1992-priser. Det gennemsnitlige dækningsbidrag har været stigende i hele landet fra 1988 til 1990, men faldende herefter.

Middelprisen (den gennemsnitlige salgspris) for alle træarter er fra 1991 til

1992 faldet fra 432 til 407 kr/m³ i faste priser øst og 386 til 344 kr/m³ vest. Der er således tale om fald på 6-11% (se figur 2). For hedeplantagerne er der tale om et fald på 10%.

Det skal bemærkes, at middelpriiserne udover det generelle prisniveau naturligvis afhænger stærkt af hugstens fordeling til træarter og sortimenter, samt af de salgspriser, der opnås for de enkelte sortimenter.

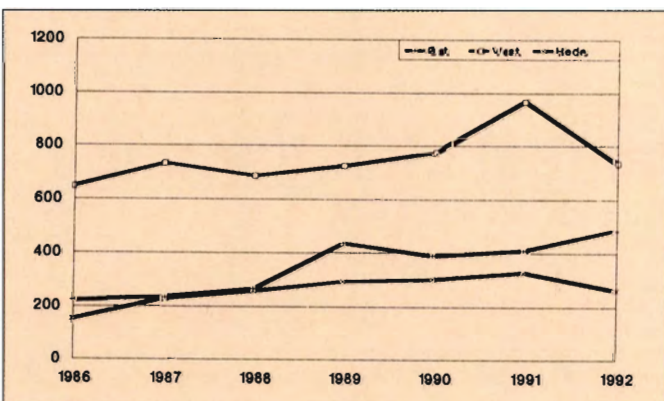
I 1993 er priserne på nåletræ faldet yderligere 10%, mens løvtræpriserne er nogenlunde uændrede. Effekten af det yderligere prisfald for nåletræ i 1993 kan derfor først aflæses i regnskabsoversigten for 1993.

Middelprisen for bøg er faldet både øst og vest fra 1991 til 1992. I faste 1992-kroner udgør faldet 5-9%.

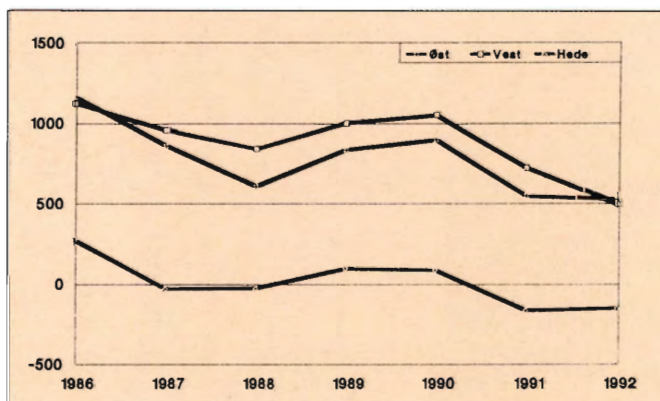
Middelprisen for nål er ligeledes faldet fra 1991 til 1992. Regnet i faste 1992-kroner udgør faldet både øst og vest 8%. Vestprisen er højere end østprisen. Siden 1986 er de gennemsnitlige nåletræpriser faldet ca. 30% regnet i faste 1992-priser.

Skovningsomkostningerne i kr/m³ har i de gamle skovegne udvist et nogenlunde konstant niveau fra 1991 til 1992, mens transportomkostningerne er faldet en smule. For hedeplantagerne udviser

Figur 3. Dækningsbidrag for klippegrønt og juletræer i kr/ha bevokset skovareal, faste 1992 priser.

Figur 4. Overskud i alt i kr/ha, faste 1992 priser.

disse to poster samlet et fald på 12%.

Dækningsbidrag ved juletræs- og pyntegrøntproduktion

Dækningsbidrag for juletræs- og pyntegrøntproduktion er udregnet som salgsindtægt minus de påløbne omkostninger i forbindelse med oparbejdningen. Endvidere er kultur- og bevoksningsplejeomkostninger til nordmannsgran og nobilis fratrukket i de tilfælde, hvor distrikterne har kunnet udskille denne post fra de øvrige kultur- og bevoksningsplejeomkostninger. Frøproduktion m.v. medregnes under bivirksomhed.

Det skal understreges, at der er tale om dækningsbidrag pr. ha totalt bevokset areal, hvorfor en ændring i pyntegrøntets arealandel vil påvirke dækningsbidraget stærkt. Der har fra 1991 til 1992 været tale om en stigning i dækningsbidraget ved juletræs- og pyntegrøntproduktion øst på 19%, mens der vest er tale om et fald på 24%. For hedeplantagerne er der tale om et fald på 20%.

Tendensen i dækningsbidraget har været svagt stigende fra 1986 til 1992, selvom der i enkelte år har været tale om et fald. Se udviklingen i dækningsbidraget for juletræer og pyntegrønt i figur 3.

Generalomkostninger

Generalomkostningerne er i regnskabsoversigten opdelt i skovvedligeholdelse, administration, arbejderomkostninger samt øvrige generalomkostninger.

De samlede generalomkostninger blev i de gamle skovegne i 1992 opgjort til 1269 og 1100 kr/ha henholdsvis øst og vest. Der er tale om små udsving i forhold til 1991, hvor tallene var henholdsvis 1216 og 1134 kr/ha. Generalomkostningerne i hedeplantagerne udgjorde i 1992 623 kr/ha mod 628 kr/ha i 1991.

Administrationsomkostningerne, der dækker funktionærlønninger, lejeværdi af boliger, EDB, godskontor, befordring m.v., udgør ca. halvdelen af de samlede generalomkostninger. Disse er konstante øst mens de er faldet 3% vest. I hedeplantagerne er administrationsudgifterne faldet 10% fra 368 kr/ha til 330 kr/ha fra 1991 til 1992.

Den gennemsnitlige grundværdistigning fra 18. alm vurdering i 1986 til 19. alm. vurdering i 1992 udgør 45% regnet i faste 1992-priser. Ejendomsskatterne, der er direkte relaterede til grundværdierne, udgjorde i 1992 317 kr/ha øst og 246 kr/ha vest. I hedeplantagerne udgjorde ejendomsskatterne 197 kr/ha.

Ejendomsskatterne er den væsentligste del af posten øvrige generalomkostninger. De stigende ejendoms-

skatter er hovedårsag til stigningen i øvrige generalomkostninger fra 1991 til 1992.

Kasseoverskud og forrentning

For de gamle skovegne viser figur 4, at overskuddet ialt er faldet fra 1991 til 1992. Øst er faldet 4% mens det vest udgør 32%. Forklaringen skal søges i, at salgspriserne særlig for nåletræ er faldet markant. Faldet opvejes ikke af, at skovnings- og transportudgifterne har været lavere. Endvidere er dækningsbidraget for pyntegrønt faldet markant vest.

I hedeplantagerne er underskuddet i alt faldet en smule fra -162 kr/ha til -149 kr/ha.

Dette må henføres til de effektiviseringer, der har fundet sted bl.a. indenfor områderne skovning, transport samt administration.

Det skal understreges, at regnskabs-tallene gælder for den gældfri ejendom, det vil sige at renteudgifter, personlig beskatning, formuebeskatning m.v. ikke er fratrukket regnskabstallene.

Der er i 1992 opnået en forrentning af ejendomsværdien på 2.7% og 2.3% henholdsvis øst og vest for Storebælt. Hedeplantagerne fremviser en forrentning på -0.5%.

Afslutning

Det må konstateres, at den forværring i skovenes økonomi i de gamle skovegne, der kunne iagttages fra 1990 til 1991 er fortsat i 1992.

54% af de deltagende distrikter i de gamle skovegne har regnskabsår, der følger kalenderåret, mens den resterende del har afsluttet regnskabet tidligere i 1992. Prisfaldet på nåletræ sidst i 1992 har således ikke påvirket ca. halvdelen af de deltagende distrikter.

Når det tages i betragtning, at der har været yderligere prisfald på nåletræ i 1993 tegner udsigterne for regnskabstallet for 1993 alt andet end lyse for de gamle skovegne.

Hedeplantagerne udviser i 1992 en svag forbedring i forhold til 1991, der dog var det regnskabsmæssigt dårligste år i lange tider.

Analysen kan købes i Dansk Skovforening. Pris for medlemmer 55,- kr plus moms og porto. For ikke-medlemmer er prisen 125 kr,- plus moms og porto.

COMPINOL® VILDTBIDMIDDEL

Et gennemprøvet middel, som forhindrer vildt- og musebid på nyplantninger.

Lev. i 5 ltr. sprøjte-dunk.

- Doseringspistol kan leveres. - Nemt: Anvendes ufortyndet.
- Tåler -20°. Nemt at opbevare.

TLF: 53 90 61 80

SCAN FOREST A/S

Forstplanteskolen Verninge

FUGLEKILDEVEJ 20 · 5690 TOMMERUP · TLF. 64 75 12 88 · FAX 64 75 14 85

SPECIALPLANTESKOLE FOR

skov-, læ-, hæk-, og hegn- samt vildtremiseplanter

Prisfortegnelse sendes på forlangende

Planteskolen er tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og planter

EN FREDNINGSSAG OM ET EGEKRAT

I området omkring Skjernåens udspring er der rejst en frednings-sag som har flere principielle aspekter med interesse for andre ejere af naturområder.

Der lægges op til overvejelser om bevarelse af egekrat - egeskove af jysk race, om nåletræers plads i områder med egeskov af vestjysk race, samt om hvordan en fredningskendelse bør håndhæves.

I Midtjylland, mellem Tørring og Nørre Snede, findes et af Danmarks smukke naturområder.

Midt i en smuk ådal udspringer vore to største åer, Gudenåen og Skjernåen med få hundrede meters afstand for at løbe i hver sin retning mod havet. Dalen er på begge sider omgivet af skove - både af nåletræ og løvtræ - hede-strækninger, egekrat og agerland. Hærvejen krydser ådalen i vandskellet, fordi det har været let at færdes her i gamle dage.

Den sydlige del, omkring Gudenåen, er blevet fredet i 1980. For fire år siden blev der så rejst fredningssag for den nordlige del omkring Skjernåen. Den omfatter bl.a. Tinet Krat, Lindet Krat, Skovsbøl Krat, Rørbæk Sø og skovene omkring søen - bl.a. Nørre Risager plantage og Nedergård skov. Ialt godt 1500 ha.

Fredningssagen rejser flere principielle spørgsmål som kan blive aktuelle andre steder i landet. Derfor skal den omtales mere udførligt her. I særlige boxe beskrives fredningsforslag og forslag til plejeplan, mens der afslutningsvis bringes en kommentar om egekrattene.

Fredningsforslaget

Området har fra gammel tid rummet mange egekrat. En væsentlig del af fredningsforslaget går ud på at bevare de eksisterende områder der er bevok-

set med eg, så vidt muligt i form af egekrat.

Begrundelserne for at frede egekrattene er mange - at egekrat er en særlig skovtype for Vestjylland, at de rummer

FREDNINGSSAGEN

Fredningssagen for landskabet omkring Hærvejen og Rørbæk Sø er rejst af Vejle Amtsråd i juni 1989. Den omfatter ialt 1565 ha, hvoraf 325 ha tidligere er fredet (bl.a. dele af Hærvejen samt Rørbæk sø). Staten ejer 210 ha, resten er privatejet.

Det fredede areal omfatter bl.a. 493 ha produktionsskov, 264 ha egekrat/skov, 240 ha hede, 310 ha agerjord, samt 258 ha sø, eng, overdrev mv.

Det fredede areal støder op til en fredning fra 1980 omkring Gudenåens kilde. Der sker således en samlet fredning af området omkring vandskellet ved Skjernåens og Gudenåens udspring. Hærvejen krydser her markante ådale, omgivet af store skovområder.

Formålet med fredningen er:

"- at sikre, at landskabet omkring denne strækning af Hærvejen bevarer sin åbne karakter i et samspil med ådale, egekrat og søen,

- at sikre at områdets naturværdier ikke forringes ved forskellige former for erhvervsmæssig og rekreativ udnyttelse,

- at sikre naturværdierne beståen om fornødent gennem pleje,

- at genoprette skader på naturen forårsaget af forurening, opdyrkning, tilgroning eller tilplantning mv. Her kan særlig nævnes Rørbæk Sø og de meget værdifulde egekrat,

- at sikre og regulere offentlighedens ret til færdsel og ophold i området."

Truslerne mod områdets fredningsmæssige værdier er især tilplantning og forurening. Nåletræplantninger forringer landskabsbilledet ved at fortrænge egekrattene og sløre landskabsformerne. Og tilstanden i Rørbæk sø er stærkt forringet som følge af Søhale dambrug.

Der lægges op til afvikling af visse nåletræplantninger, men også pleje af bl.a. egekrattene. Desuden skal arealet ved dambruget købes for at fjerne forureningen herfra.

Det erhvervsmæssige skovbrug er næsten udelukkende nåletræplantninger og bør begrænses til det niveau det har i dag. Yderligere tilplantning bør i princippet undgås, og der lægges op til afvikling af granen i de centrale dele af egekratkomplekset, samt på steder hvor granskoven er til særlig skade for landskabsbilledet.

Fastholdelse af egekrattene forudsætter en særlig driftsform der modvirker en udvikling mod ensartet højskov. Det kan ske ved plukhugst eller ved spredte afdrifter/rodsætninger på højest 1/4 ha. Hvor nåletræ afvikles skal genplantning så vidt muligt ske med eg af lokal herkomst.

Denne pleje kan foretages af ejeren, ellers vil amtet stå for arbejdet uden udgift for ejeren. Amtet kan betinge sig ret til at udvise de træer som må og skal fjernes.

Området er allerede i dag meget søgt til friluftsmål. For at beskytte naturværdierne lægges ikke op til en væsentlig større udnyttelse af området, men presset søges fordelt bedre. Der er planer om at lave et stisystem omkring en del af Rørbæk sø, samt et antal mindre P-pladser.

Endelig kan nævnes, at der ikke må gødes eller sprøjtes mod ukrudt og skadedyr (gælder dog ikke agerjord).

Foto 1. Typisk egekrat fra Skovsbøl Krat med mange krogede typer. Der ses dog også en del rette eller næsten rette træer, som tegn på at træernes arvelige egenskaber for ret vækst kommer til udtryk når træerne vokser op uden indgreb. (På skovbunden ses net til brug for indsamling af agern).

et plante- og dyreliv med mange sjældne arter, at de rummer særlige landskabelige værdier, og at de har kulturhistorisk interesse ved at vise hvordan de vestjyske skove så ud engang.

Omkring halvdelen af egearealet har stadig karakter af krat. De skal bevares som krat gennem en pleje, som amtet kan forestå uden udgift for ejeren. Resten kan behandles som egeskov efter normale forstlige principper.

Men fredningsforslaget foreskriver også at der i områder med mange egekrat ikke må dyrkes nåletræ. Derfor skal der ifølge forslaget fjernes ialt 183 ha nåletræ, og på arealerne vil man søge at etablere egekrat.

Lodsejernes reaktion

Igennem generationers ihærdig indsats er det lykkedes at skabe et bæredygtigt skovbrug, som netop inden for dette område ofte kræver en ekstraordinær indsats som følge af de specielle jordbunds- og klimaforhold. Opbygningen af dette funktionsdygtige skovbrug er vel at mærke sket samtidig med at naturværdierne er bibeholdt og i mange tilfælde udbygget og fremhævet.

Som en af pionererne inden for skov-

opbygningen markerer skovrider Ebbe Løfting sig stærkt - dels gennem de resultater der er skabt på ejendommen Nr. Risager, dels gennem et langt livs forskning, erfaring og store viden inden for netop denne del af skovbrugserhvervet. Løfting er i dag 89 år, han har været leder af hedeafdelingen i Statens forstlige Forsøgsvæsen, og ejer Nr. Risager og Skovsbøl Krat i området.

Skovrider Løfting har således i høj grad været med til at præge lodsejernes reaktion mod det restriktive og unuancerede i det foreliggende fredningsforslag - der iøvrigt blev lagt på bordet stort set uden forudgående kontakt med lodsejerkredsen.

Lodsejerne er generelt positive over for bevarelsen af arealerne med egekrat/-skov, men på den anførte baggrund er en stærk reaktion forståelig. Der er bl.a. stærk modstand mod tanken om radikalt at fjerne indblandet nåletræ i egekrat/-skovbevoksningerne. Der foreligger jo et tydeligt bevis for, at en sådan indblanding udmærket kan eksistere uden at det behøver at gå ud over oplevelsen af områdets sammenhængende egekratmassiv.

Ejerne ønsker at kunne opretholde et

erhvervsmæssigt skovbrug med en andel af nåletræ frem for udelukkende at dyrke de lavtydende egebevoksninger. I denne del af Jylland er der særdeles gode betingelser for dyrkning af nåletræ i kraft af den høje nedbør og den kuperede, grusede jordbund. Den sygelighed, som er så almindelig i disse år, ses kun sjældent.

Næsten alle almindeligt forekommende nåletræarter trives godt og forynger sig mange steder særdeles rigeligt. Der er gode muligheder for et fleretageret skovbillede, hvor nåleskoven drives med naturlig foryngelse.

Denne skovtype er da også fremhævet i et brev fra Palsgård statskovdistrikt. Her foreslås det at modificere afviklingen af granbevoksninger i områder med egekrat. "Værdifulde granbevoksninger ... som på grund af god trivsel og andre forhold er spændende ud fra et forstligt og et landskabeligt synspunkt ... bør ejeren kunne drive videre uden tidsbegrænsning ... hvis det kan ske gennem selvforyngelse."

Ejerne ønsker også at kunne bevare det nuværende varierede skovbillede af biologiske årsager. En skov med en mosaik af mange forskellige træarter

giver plads til et langt mere varieret dyre- og planteliv end en monokultur i form af et rent egekrat.

En nyligt udkommet rapport fra Danmarks Miljøundersøgelser konstaterer således, at "fragmenteret skov - som er en mosaik af bevoksninger af nåletræer og løvfældende træer - har signifikant flere ynglende arter og højere tæthed af fugle end homogen skov af såvel bøg som nåletræ".

Som et konkret eksempel har det været fremdraget at kronvildtet i området ville få ringere vilkår hvis nåletræer fjernes helt. I de senere år er der indvandret en del kronstyr, som om vinteren har behov for dækning i tykninger med nåletræ.

Hvis alt nåletræ fjernes vil kronstyrene formentlig søge over i de tilstødende skove som rummer meget nåletræ. Men da det er vinterperioden der er den begrænsende faktor for en bestandsstørrelse, vil den samlede bestand i og uden for det fredede område blive mindre.

Sammenholdes dette med et forventet større publikumspres som følge af flere stier, P-pladser mv., så frygtes det at kronvildtet forsvinder næsten helt fra det område der er omfattet af forslaget.

Rørbæk Sø

Et af de centrale punkter i forslaget er Rørbæk Sø. Det er landets højest beliggende sø og en af landets reneste søer, der ligger kun få km fra Skjernåens udspring. Vandet er klart til stor dybde. Der lever sjældne dyr som isfugl, odder, en stor bestand af søorreder og den biologisk interessante hue-snegl, der er tegn på rent vand.

Det vil sige - sådan var det engang. I 1962. Dengang blev søen fredet - bl.a på initiativ af skovridder Ebbe Løfting, som ejer en af skovene ved søen. Kort før kendelsen blev afsagt, lykkedes det imidlertid en af lodsejerne at få tilladelse til at oprette nogle ørreddamme.

Disse damme er i dag et egentligt dambrug, som gennem årene har udledt store mængder af fosfor. Dambruget har desuden foretaget omlægninger af et vandløb og terrænændringer - også i strid med fredningen. Resultatet er at søen i dag bedst kan karakteriseres som en algesuppe, og alle de sjældne dyr er forlængst væk.

Gennem årene har der været mange protester over disse overtrædelser af fredningen. Amtet - der har tilsyn med fredningen - har på sin side beroliget alle med at der ikke var nogen grund til bekymring. Man havde fuld kontrol med Rørbæk sø. Alligevel blev der i 1988 indført forbud mod badning - i en sø der er fredet for sit rene vand.

Søens tilstand blev efterhånden så kritisk at det var nødvendigt at gøre noget. Derfor rejste amtet en ny fredningssag i 1989, som dels betyder at det offentlige køber dambruget, dels

Foto 2. Udsigt over Rørbæk Sø - en gang en af landets reneste søer.

Foto 3. Under ældre douglas er fremkommet en særdeles tæt foryngelse af tsuga med spredte rødgran og douglas. (Skovsbøl Krat).

Foto 4. På vindudsatte steder udvikles naturligt stærkt krogede typer. (Vestkant af Skovsbøl Krat).

Foto 5. Efter stødsætning er fremkommet 4-5 nye træer fra det gamle stød. Bortset fra en svag krumning for neden vokser de op til helt rette træer. (Skovsbøl Krat).

indfører begrænsninger på et stort omliggende skovområde.

Dette træk er af mange kritikere set som et forsøg på forhaling - dambruget er endnu ikke lukket. Og det havde vel været mere naturligt at søge at overholde den oprindelige fredning frem for at rejse en helt ny sag med helt andre problemstillinger.

Medieinteresse

Denne fredningssag har ikke kun været omtalt i den lokale presse, men også i landsdækkende medier. For et par år siden bragte Danmarks Radio en kritisk radioudsendelse om emnet. Den blev bl.a. hørt af Ritt Bjerregaard, MF. Hun satte sig nøjere ind i sagen og kontaktede bl.a. skovrider Ebbe Løfting.

Ritt Bjerregaard skrev derpå en kronik i Politiken. Her omtalte hun dels skandalen omkring Rørbæk sø, dels det besynderlige i ønsket om at fjerne resultater af generationers skovopbygning for i stedet at genskabe en skovtype som skyldes mishandling af naturen.

Sidste sommer besluttede DR-TV at lave en udsendelse om emnet. Et tv-hold var i området en halv snes dage. Der blev lavet indslag med bl.a. Løfting, amtet og Danmarks Naturfredningsforening. Også Ritt Bjerregaard var med - på opfordring fra DR-TV.

Udsendelsen blev færdigproduceret og programsat til 8.12.92. I dagene før blev der flere gange vist korte klip fra udsendelsen. Men pludselig, dagen før,

PLEJEPLAN

Forslaget til plejeplan er udarbejdet i maj 1992 af lodsejerne, de berørte kommuner, Palsgård statsskovdistrikt og amtet.

Lodsejerne er fundamentalt uenig i fredningsforslagets manglende mulighed for indblanding af nåletræ i egekrattene og har derfor ikke ønsket at drøfte plejebestemmelserne for egekrattene.

Neden for omtales de bestemmelser som vedrører skovene.

Egekrat/-skov

Målsætningen for plejen er at "fastholde egekrat som skovtype. Skovbehandling skal sigte mod at fremme den for stedet naturlige, meget varierede og stedvis meget lave og forkrøblede egevækst".

I løbet af en periode på 20-30 år sigtes mod at halvdelen af arealerne med egekrat/-skov til stadighed drives som egentlig stævningssskov. De øvrige arealer er på vej til eller er blevet til egentlig egeskov i regulær højskovsdrift.

Generelt skal nåletræer - på nær ene - fjernes fra egekrat/-skov, alt plante-materiale skal være af lokal herkomst, og bevoksninger af fremmed herkomst skal drives således at der ikke sker selvforyngelse.

Der foreslås 3 behandlingsformer:

- Egekrat med stævningsdrift. Stævnes med 40-60 års mellemrum, uden forstlig udtynding og evt. i forbindelse med græsning.
- Egeskov med selvforyngelse. Tyndes og drives efter "normale" forstlige principper. Foryngelse helst ved selvforyngelse, evt. med plantning af planter af lokal herkomst. Omdrift over 140 år.
- Frøavlsbevoksninger. Tyndes stærkt med henblik på høst af agern.

Løvskov

Plejen sigter mod at fastholde eller fremme overgang til bevoksninger med naturligt forekommende danske løvtræarter, så vidt muligt i naturlig omdrift. Der sigtes mod et fleretageret skovbillede, og nåletræer kan indblandes som enkelttræer.

Nåleskov

Der tilstræbes lysåbne bevoksninger i naturlig omdrift med en varieret fordeling af træarter og aldre. Massiv gentilplantning efter afdrift skal undgås. Plejen består i at fremme et fleretageret skovbillede, at fremme indblanding af løvtræ, især eg, samt at undgå store afdrifter.

LODSEJERNES FORSLAG

Lodsejerne har - efter et oplæg fra skovrider Ebbe Løfting - udarbejdet et forslag til pleje af egekrattene. Efter dette forslag opdeles plejen efter aftale med den enkelte ejer i fire behandlingsformer:

1. Arealer hvor stævningssskov - hvis det ønskes - opretholdes og renhugges som hidtil på et for ejeren passende tidspunkt for derefter at skyde op igen ved stødskud.
2. Arealer som tyndes på "forstlig" måde for at egne kan indgå i driften som en mere blivende bevoksning. Her må man dog vente, at gamle stødskudsege tidligt vil få nedsat tilvækst (og dårlig form).
3. Arealer som tyndes stærkt nogle gange med henblik på selvsåning for at blive afløst af en bevoksning af den akklimatiserede danske egerace.
4. I særligt udpegede områder - stærkt vindudsatte vestkanter og småholme på åbne lyngbakker - hugges indblandet nåletræ og bævreasp. Ved udtynding tages hensyn til bevarelse af de krogede emner.

Lodsejerne ønskede hermed at fremkomme med et konstruktivt og operationelt forslag til en behandlingsmodel der kombinerer de fredningsmæssige hensyn med de produktionsmæssige. Forslaget blev forelagt Fredningsnævnet, amtet og Skov- og Naturstyrelsen på et møde den 29.11.91.

For at illustrere modellens anvendelighed blev Nr. Risager brugt som et konkret eksempel. Der er her tale om ca. 40 ha egekrat/-skov, der fordeler sig til de nævnte kategorier som følger: 12%, 35%, 20% og 33%. Eksemplet var valgt som repræsentativt for fredningsområdet som helhed.

Desværre blev der ikke opnået enighed om anvendelsen af den foreslåede model.

Foto 6. Denne bevoksning er etableret med frø fra et af de kendte egekrat - Hørbylund Krat. Men under beskyttede forhold udvikler den sig til en næsten "normal" egebevoksning. (Nr. Risager).

nings sagen.

Forslag til Plejeplan for fredningen af landskabet omkring Hærvejen og Rørbæk Sø. Juni 1992.

Forslag til ændring i plejeplan fra lodsejerne og fredningsnævnets svar.

Referat fra lodsejermøde 7.6.93 om erstatningskrav, herunder notat fra jagtkonsulent Fritz Hansen om forringet jagt ved Rørbæk Sø fredningen.

Diverse avisartikler i Politiken 3.1.93, 10.1.93, 17.1.93, 7.2.93, Ekstrabladet 9.12.92, 17.12.92. Ritzau telegram 8.6.93. Notat om Rørbæk Sø fredningen af Carsten Løfting.

Bemærkninger til fredningsforslag vedrørende dele af Rørbækgård og Nedergård skov. Dansk Skovforening, juni 93.

Jan Komdeur, Lars Gabrielsen og Jens

Peder Hounisen: The role of forest structure and management for woodland birds in Denmark. NERI Technical Report no. 76. Ministry of the Environment, National Environmental Research Institute, May 1993. 85 sider. Pris: 40 kr, sælges fra tlf. 89 20 14 00.

Karsten Klindt-Jensen: Gamle skove i Midt- og Vestjylland. Dansk Skovforenings Tidsskrift 1986, s. 411-434.

Bo Holst-Jørgensen: Erfaringer med bevarelse af hedearealer på Ulborg statskovdistrikt. Dansk Skovbrugs Tidsskrift 1992, side 66-99.

Erik Buchwald: Egekrat - regler og muligheder. Skoven 5/93, side 234-36.

Personlig samtale med skovrider Ebbe Løfting og skovrider Leif Nannestad, samt besøg i Nørre Risager Plantage og Skovsbøl Krat.

MØNSTED HEGN a/s

ALT I TRÅDHEGN

SKOVGÆRDE alle typer på lager

Ring om tilbud
86 64 55 80

Fuglevænget 15 - Mønsted - 8800 Viborg

blev det meddelt at programmet var droppet.

Producenten oplyste at "programmet er ikke forståeligt eller tilgængeligt nok til udsendelse. Det er ikke godt nok. Sagen er uhyre kompliceret, og den form vi havde valgt fungerede simpelt hen ikke". Iøvrigt med den tilføjelse at dele af udsendelsen kan bruges senere når fredningen er blevet afgjort.

Denne afgørelse affødte flere indlæg fra Ritt Bjerregaard m.fl. i Politiken og Ekstrabladet. Her blev det fremført at udsendelsen var droppet som følge af pres fra amtet og Danmarks Naturfredningsforening, fordi den tager stilling mod fredningsmyndighederne. Denne udlægning er klart afvist fra både amtet og naturfredningsforeningen.

Så landets tv-seere har stadig til gode at vide hvad fredningen ved Rørbæk Sø egentlig går ud på!

sf

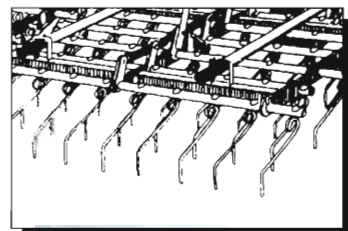
Kontakt Arborea Dania
og skab lige
konkurrencevilkår i kulturen.

**SKOVPLANTER
LEVERET I
ENSARTEDE
PARTIER**

Arborea Dania

Dansk Planteproduktion AIS
Ribevej 45-47 · 8723 Løsning
Tlf. 75 65 12 11 · Fax. 75 65 05 75

Spar reolpløjning-
Spar kemikalier!

Ukrudtsreguleringen i nyudplantede løv- og nåletræer skal foretages med Einböck Langfingerharven. Med 5 harvninger om året i 1-2 år, har du en helt ren kultur, og en optimal vandhusholdning.

STRIGLEN tlf. 74 53 39 39

Kilder:

Til brug for denne artikel er anvendt et stort kildemateriale:

Fredning af landskabet omkring Hærvejen om Rørbæk Sø. Vejle Amtsråd juni 1989, 22 sider. Kort i 1:10.000, udtegnet 1993.

Amtsrådets vurdering af bemærkninger til forslag til regionplantillæg for skovrejsningsområder. Vejle Amtsråd, december 1991.

Heri bl.a. 3 notater af Ebbe Løfting samt et brev fra Palsgård statskovdistrikt om fred-

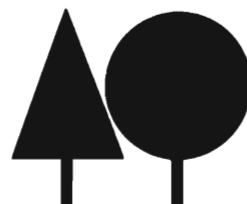
SKOV- OG LÆPLANTER

Planteskolen er tilsluttet
Herkomstkontrollen
med skovfrø og planter.

Prisliste sendes gerne.

AARESTRUP PLANTESKOLE

v/Kurt Christensen · Aarestrupvej 162 - 7470 Karup
Tlf. 86 66 17 90

FORMÅLET MED EN FREDNING

For at kunne vurdere en frednings-sag, må man forsøge at finde ud af hvad det egentlige formål med fredningen er. I det følgende vil det blive forsøgt at analysere formålet med at frede og bevare egekrat samt udelukke nåletræer i dele af området ved Rørbæk Sø. Baggrunden for at tage netop denne sag op er at der kan tænkes andre sager af lignende karakter i Vestjylland senere.

Blandt formålene med fredningen kan nævnes:

- bevarelse af den vestjyske egerace,
- bevarelse af dyre- og planteliv knyttet til egekrat,
- kulturhistoriske hensyn,
- bevarelse af et særligt landskabsbillede,
- behovet for naturoplevelser og friluftsliv.

Den vestjyske skovs historie

Men allerførst må man se på hvordan egekrattet er opstået. På baggrund af bl.a. pollenanalyser og historiske kilder har det vist sig at den oprindelige vegetation i Vestjylland var overvejende skov.

På sandede jorder var der en lysåben egeblandingsskov som stedvist gik over i krat bestående af eg, bævreasp, røn, birk mv. På bedre jorder har der været regulær højskov med bøg, lind, eg, hassel. Fugtige arealer har båret dunbirk, pil, el, med enkelte ege, elm og lind. Enkelte steder har der været skovfyr (der så sent som i 1600 tallet fandtes enkelte steder i Jylland samt på Læsø og Anholt).

De vestjyske skove blev ligesom andre steder i landet trængt tilbage i flere tusinde år gennem forhugning, græsning, afbrænding osv., og området blev dækket af lyngheder. På grund af den ringe jord og det barske klima har skoven i Vestjylland haft sværere ved at klare dette pres end andre steder i landet.

Der blev kun efterladt ubetydelige rester skov, næsten udelukkende med eg. Netop egen har en særlig evne til at tåle gentagne stævninger og græsning, den kan så sig i lyngen, den tåler blæst og frost osv. De vanskelige forhold gjorde at den oprindelige

højskov blev til et krat med krogede træer.

De nuværende egekrat er således næsten overalt en kulturbetinget naturtype som er fremkaldt af menneskers mishandling af naturen. Egekrattene har imidlertid - på linje med lynghederne - fået et særligt romantisk skær over sig. De krogede træer er blevet opfattet som en naturlig del af det barske Vestjylland.

Vil man da bevare naturværdier ved at bevare egekrat, og ved at forsøge at skabe nye egekrat på steder der i dag bærer nåletræer? Lad os tage argumenterne et ad gangen.

En særlig egerace

Egekrattene må formodes at rumme en egerace som er tilpasset de vanskelige klimatiske forhold. De krogede former er imidlertid ikke genetisk betinget, men skyldes overvejende de ydre påvirkninger. Dette ses tydeligt i området ved Rørbæk Sø, hvor halvdelen af egearealet i dag betegnes som højstammet skov.

Både her og andre steder har man konstateret at frø høstet fra krogede træer som regel udvikler sig til træer med rette stammer. Ikke så flotte som østdansk eg, men dog skovtræer.

Ønsket om at bevare en særlig vestjysk egerace kan derfor ikke begrunde at man opretholder et egekrat. Det er fuldt tilstrækkeligt at bevare arealer med eg af oprindelig race og lade dem udvikle de træformer som stedets naturgivne vilkår tillader.

Dyre- og planteliv

Egekrat rummer et særligt dyre- og planteliv, som er værd at bevare. Men disse naturværdier findes i lige så høj grad i en egeskov af højstammede træer. Et varieret dyre- og planteliv afhænger ikke af træernes form, men kun af træarten. Derfor må man snarere bestræbe sig på at bevare bevoxsninger af eg og ikke kun krat med eg.

Et varieret dyre- og planteliv kræver en varieret skov, og antallet af arter bliver lavere i skove af kun en træart. Derfor bør man tillade alle naturligt forekommende løvtræarter - selvom nogle bevoxsninger i dag stort set kun rummer eg (fordi de andre arter blev udryd-

det ved fortidens mishandling af skovene).

Der vil nok blive mere debat om, hvorvidt man skal tillade nåletræer i eller omkring egekrattene. Som nævnt har skovfyr været naturlig i Danmark. Rødgranen er ikke naturlig, men mange botanikere mener, at den ville være indvandret fra Sverige, hvis mennesker ikke var begyndt at rydde skoven. I dag trives den udmærket på stedet og sår sig selv mange steder under egen.

Da nåletræerne generelt trives særdeles godt og forynger sig rigeligt i området omkring Rørbæk Sø, bør de kunne indgå i et nærmere fastlagt omfang. En sådan mosaik af løv- og nåletræer vil give et varieret skovbillede som giver plads til et stort antal dyr og planter.

Betydningen af dette aspekt er i den omtalte sag illustreret ved mange dyrs (bl.a. kronvildtets) behov for vinterdækning og for områder med fred og ro (fx. på tidspunkter med megen færdsel). Dette opnås bedst ved indblanding af nåletræ.

Kulturhistorie

Det kan have en mening at bevare egekrat i et vist omfang af kulturhistoriske årsager. Det kan ske dels for at vise hvordan fortidens skove så ud, dels for at vise hvad der sker når naturen mishandles.

Derimod er det mere tvivlsomt at forsøge at "bevare" egekrat ved at pleje dem gennem stævning. En sådan behandling vil medføre at hvert stød fremkalder et antal nye stammer, som - bortset fra en svag krumning ved jorden - vil vokse op til rette stammer; det kan ses mange steder i de nuværende egekrat.

Et "rigtigt" egekrat fordrer langt mere omfattende mishandling i form af græsning, afbrænding osv. Et særligt problem er at det i dag er svært at genskabe det barske klima fra dengang Vestjylland var en åben, forblæst hede-flade.

Egekrattene er derfor et resultat af fortidens natur- og samfundsforhold som ikke kan genskabes i dag. Næsten alle de nuværende egekrat vil derfor med tiden blive til egeskov.

Landskabsæstetik

I fredningsforslaget nævnes at egekrat er attraktive af landskabsæstetiske årsager, og at nåletræer forringer landskabsbilledet ved at "sløre landskabsformerne".

Skønhed er i høj grad subjektivt. Enkeltstående ældre træer - både af løvtræ og nåletræ - kan have stor skønhedsværdi (det indgår da også i fredningsforslaget at bevare sådanne enkelttræer). En bevoksning af nåletræ kan passe smukt ind i et landskab, hvis grænserne følger landskabets naturlige linjer.

En stor afdrift efter nåletræer er næppe "pæn", men en lille kulturflade er ikke særlig fremtrædende. Hvis der er tale om en naturlig, gruppevis foryngelse vil ingen opdage at den gamle skov er ved at blive erstattet af en ny. Og om vinteren vil skovgæsten have stor fornøjelse af at se grønne klatter i et ellers gråbrunt landskab.

Det er derfor unuanceret at mene at nåletræer slet ikke har plads i et fredet område ud fra landskabsmæssige overvejelser. Spørgsmålet må afhænge af hvordan bevoksningerne placeres i landskabet, og af hvordan de drives.

Friluftslivet

Endelig ønsker man at tilgodese hensynene til friluftslivet gennem fredning af egekrat. Her viser flere undersøgelser at skovgæster sætter pris på variation. Det opnås ikke ved at skabe store flader af ensartet egekrat/skov, men derimod gennem en blandet skov af løvtræarter og nåletræarter, som desuden giver basis for et varieret dyre- og planteliv.

Skovgæsterne synes formentlig det er spændende at se de krogede træer i egekrattene. Men som tidligere nævnt er netop dette ønske vanskeligt at opfylde på længere sigt, da krattilstanden er kulturbetinget. Det ville være bedre at henvise interesserede til de "naturlige" egekrat på lyngbakker og forblæste udkanter, samt at fortælle hvordan egekrat er opstået, og hvordan den vestjyske skov oprindeligt så ud.

En mulig løsning

Af det ovenstående er fremgået hvilken løsning man kunne forestille sig for at tilgodese både samfundsmæssige hensyn og ejernes ønsker.

Der kunne være tale om en mosaik af dels blandet løvskov med hovedvægten på eg, dels nåleskov af forskellige arter. Denne skov kunne drives uden store afdrifter, og gerne med selvforyngelse, evt. stødsætning i bevaringsværdige egekrat som er udsat for blæst mv.

Forholdet mellem løv og nål kunne variere i forskellige områder, alt efter hvilke interesser der blev lagt vægt på. Løvtræerne bør være af den naturlige race, og grøfter og sprøjtning bør udelukkes i sårbare områder.

Foto 7. Nåletræer trives fortræffeligt i hele området. Under en douglasgran fra 1930 (opstammet) findes selvsået douglas, rødgran, lærk, sitka samt birk. (Skovsbøl Krat)

Alle disse begrænsninger skal naturligvis følges af en passende erstatning. Resultatet ville blive en smuk og varieret skov, med plads til dyr og planter, rige muligheder for friluftsliv og muligheder for en erhvervsmæssig produktion af træ.

Ejerne er generelt positive over for at bevare egekrat/skov - de nuværende arealer er jo bevaret udelukkende på frivillig basis. Derfor må der være muligheder for at tilgodese alle parter.

sf

Planter til skov og hegn

**PETER SCHIØTT'S
PLANTESKOLE**

7361 Ejstrupholm
Tlf. 75 77 25 52

Tilsluttet Herkomstkontrollen med skovfrø og -planter.

Fremover skal der braklægges 250.000 ha landbrugsjord som led i EF's markedsordninger. Disse arealer kan udnyttes til gavn for naturen og for det danske samfund.

NOGET OM BRAK

Af sekretariatsleder Karsten Raae, De Danske Skovdyrkerforeninger

Tilbudet om permanent braklægning bør udnyttes til nye former for arealanvendelse.

På permanente brakarealer bør man tillade tilplantning, naturlig tilgroning der kan blive til urørt skov, etablering af skovbryn og skovland-

brug. Herved kan grundvandet sikres bedre, og ældre landmænd kan sælge gården til brak for siden at tilplante den.

Alle disse muligheder bør udformes som tilbud til den enkelte landmand.

Når man bevæger sig rundt i det danske landskab, støder man for tiden på en række fænomener, der er noget ud over det sædvanlige.

Nogle landbrugere er tilsyneladende begyndt at dyrke lugtløs kamille og valmue. Andre har høstet tynde afgrøder af spildkorn i midten af juni, harvet nogle af markerne eller slået en slags hø uden at bjærge det.

Fænomenerne kaldes reformbrak eller braklægning indenfor omdriften.

Disse arealer udgør de omkring 15%

af landbrugsarealet, man i EF har besluttet skal braklægges for at nedbringe produktionen af visse landbrugsafgrøder. Braklægningen har hidtil skullet foregå indenfor omdriften, hvilket vil sige at arealerne skifter fra år til år. De kan ikke anvendes til andre formål end brak.

Permanent brak

Først i juni kom landbrugsministeren imidlertid hjem fra Bruxelles med nogle - for en lægmand at se - positive resultater til gavn for landbruget. Et af resultaterne handler om braklægning.

Ministeren har nu fået EF's godkendelse til, at man kan vælge mellem den nuværende braklægning indenfor omdriften og en permanent braklægning. Med den permanente braklægning er det pludseligt blevet interessant at spekulere over hvordan denne kan håndteres, og om ikke den skulle kunne anvendes til noget fornuftigt. Hvis alle vælger permanent brak, er der tale om godt 6% af landets areal eller i størrelsesordenen 250.000 hektar.

De Danske Skovdyrkerforeninger finder det glædeligt og rigtigt, at denne valgmulighed er blevet etableret. *Det kunne være interessant, om man på den enkelte ejendom kunne kombinere såvel permanent brak som brak i omdrift.*

Handel med brak

Af såvel økologiske, driftsmæssige som sociale grunde kunne det være en stor fordel, om særligt den permanente brak - men også brakken indenfor omdriften - kunne handles.

Handel med brak åbner mulighed for:

- * En samling af landbrugsdriften på de mest dyrkningssikre jorder. Dette kan medvirke til at skåne de mindre dyrkningssikre jorder for en miljøbelastning, som de har sværere ved at tåle.
- * Den enkelte bedrift kunne opnå en optimal driftsmæssig arrangering ved at braklægge fjernere liggende marker, for derpå at opretholde dyrkingen af markerne nær gården. Hvis ikke det er nok at braklægge fjernere liggende marker, så kunne man "købe" brakarealer fra andre ejendomme.
- * Ældre landmænd, som er på vej ud af erhvervet, ville kunne "sælge" store dele eller hele ejendommen til brak.

Handel med brak kunne f.eks. tillades indenfor nærmere specificerede regioner. En inddeling af landet i 3-5 regioner er vel passende.

Anvendelse af den permanente brak

Braklægning betyder ikke, at den braklagte jord skal eller kommer til at

ligge unyttig hen. Der etablerer sig i alle tilfælde en eller anden form for natur. Så det må være logisk at optimere nytteværdien af det øgede naturudbud der kommer, specielt med den permanente brak. Det kan ske på en række forskellige måder:

- * Skov er en mangelvare i Danmark. Folketinget har besluttet, at det danske skovareal skal fordobles over en trægeneration. *Hvis det blev tilladt at tilplante den permanente brak, ville man kunne nå meget langt mod dette mål.*
- * Urørt naturskov er også en mangelvare i Danmark. Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet en naturskovsstrategi for landet som opfølgning på Rio-konferencen. *Ved at tillade naturlig tilgroning af hele eller dele af den permanente brak ville man på lang sigt kunne skabe områder med den ægte naturlige danske urørte naturskov.*
- * Gode stabile og brede løvtræskovbryn er en mangelvare i Danmark. Derfor kunne man placere den permanente brak op til eksisterende skove og lade den gro delvis naturligt til. Samtidig kunne man foretage supplerende indplantning af særligt ønskelige arter. På denne måde *ville man på den permanente brak kunne skabe nye og bedre skovbryn til gavn for produktionen inde i skoven og med stort æstetisk indhold.*
- * Overdrevslignende arealer er en mangelvare. Skovlandbrug kan være med til at skabe sådanne arealer i en kombination mellem træproduktion, ekstensiv græsning og høslæt. *Skovlandbrug på den permanente brak kunne skabe flere sådanne arealer.*
- * Følsomme grundvandsressourcer skal sikres for eftertiden. *Ved at præmiere permanent braklægning og tilplantning i sådanne områder kunne grundvandsressourcerne sikres endnu bedre.*
- * Den landmand, der tænker på at holde op, kunne i stedet for at sælge bedriften *skabe sig en tredje tilværelse som skovejer ved at "sælge"/bortforpagte gården til brak og derefter plante den helt eller delvis til.*

Styring af udviklingen

Der er i Danmark udpeget skovrejsningsområder, negativområder, råstof-indvindingsområder, miljøfølsomme områder...

Der er nu blevet vedtaget lov om "ændring af lov om støtte til forbedring af strukturen og effektiviteten i jordbruget og om ophævelse af lov om økologisk jordbrugsproduktion og lov om tilskud til skovforbedrende foranstaltninger".

Denne lov indeholder - sammen med naturbeskyttelsesloven, skovloven, læplantningsloven o.a. - de fornødne redskaber til at påvirke udviklingen i den for samfundet ønskelige retning. Her findes ordninger for tilplantning, ekstensiv jordbrugsproduktion, beskyttelse af miljøet og naturressourcerne og bevarelse af naturen og landskabet...

Styringsredskaberne er altså tilstede, hvis samfundet ønsker at påvirke udviklingen i en bestemt retning.

Skovdyrkerforeningerne mener

De Danske Skovdyrkerforeninger anser det derfor for rigtigt og fornuftigt at tillade tilplantning, naturlig tilgroning og skovlandbrugsdrift på de permanente braklagte jorder.

De Danske Skovdyrkerforeninger anser det ligeledes for rigtigt og fornuftigt at tillade handel med brak og mulighed for på den enkelte ejendom at kunne kombinere den permanente brak og brakken indenfor omdriften.

De nævnte tilladelser skal overfor den enkelte jordbruger gives som et tilbud, det er frivilligt at benytte sig af. Ønsker det offentlige at styre udviklingen i en bestemt retning, kan der blot ændres på prioriteringen blandt de nævnte ordninger.

Inden man måske når hertil, bør man lade ordningerne virke for at se, hvad de vil føre med sig.

De Danske Skovdyrkerforeninger anser den permanente braklægning som den største mulighed/risiko i nyere tid for at ændre væsentligt på det danske landskab. Den bør derfor udnyttes med den største omtanke.

TRIUMF

COMBI RUNDSAV

For kun kr. 17.500.-

kan du både save og kløve i én arbejdsgang.
Meget enkel og robust konstruktion.

Kan leveres til såvel traktor som el-motor

Mere end 50 år med træ

Vi fremstiller også:
Rullebordssave. Vippe-
bordssave og trækløvere.

GRÅSNUDER

- ET AKTUELT SKADEDYR

Af lektor Susanne Harding,
Sektion for Zoologi

Gråsnuder er små snudebiller som kan gnave bark, knopper og blade på både løv- og nåletræer, bl.a. i 6-10 m høje klippebevoksninger af nobilis. Det vil være en god ide at holde øje med gråsnuder i den kommende tid med henblik på eventuel bekæmpelse.

Fig. 2. Gnav af gråsnuder på nåle af nobilis. Nålene begnaves fra randen, hvorved de får "billetklip"-lignende gnav. Ved kraftigere angreb kan nålene gnaves fuldstændig af.

Fig. 4. Nobilis beskadiget af gråsnuder. Gråsnuder kan forårsage ganske omfattende skader i pyntegrønt, både i kulturer og i ældre klippebevoksninger.

Fig. 1. Stribet gråsnude. Den voksne snudebille er 4-5 mm lang og kan træffes på både løv- og nåletræer. Bemærk det karakteristiske, mørke felt på dækvingerne. (Foto: Leif Stausholm Jensen).

Fig. 3. Skader efter gråsnuder i rødgrankultur. Billerne har især ædt de nye nåle, men gnavet kan også omfatte de ældre nåle, og kulturplanterne kan blive totalafnålet. (Foto: B. Bejer).

I de kommende måneder kan vi forvente gnav af gråsnuder på blade og nåle af vore skovtræer. Det kan bl.a. gå ud over pyntegrønt, hvor især nobilis gennem de senere år har været udsat for øget angreb.

I dette forår er der i forbindelse med gennemgang af nobilis for viklerangreb flere steder observeret usædvanlig mange gråsnuder. Der er derfor risiko for gråsnudeangreb i løbet af den kommende måned. Det vil derfor være en god ide at holde øje med bevoksningerne, så en evt. bekæmpelse kan foretages, før skaderne giver økonomiske tab.

Kendetegn og skadebillede

Gråsnuder (*Strophosoma sp.*) er - som navnet siger - ret uanselige grå snudebiller, hvis tilstedeværelse ofte overses. Billerne er 4-6 mm lange, temmelig plumpe - nærmest ægformede - og med en kort, bred snude. Dækvingerne er beklædt med skæl, der giver billen et "mat" udseende.

Slægten rummer flere arter, men særlig to arter optræder som skadedyr på skovtræer: Stribet gråsnude (*Strophosoma melanogrammum*), der er den hyppigste, og som kan kendes på et mørkt, ikke skælklædt parti på den forreste del af dækvingerne ("*melanogram*") - se fig. 1 - og den helt ensfarvede *Strophosoma capitatum*.

Gråsnuderne kan ikke flyve, da de ikke har nogen flyvevinger. Larverne ser man ikke meget til, da de lever en skjult tilværelse i jorden.

Gråsnudernes gnav kan forekomme på mange dele af planterne, og det kan godt være vanskeligt at stille den rigtige diagnose. Skaderne rammer såvel løvsom nåletræer, hvor de voksne biller kan begnave bark, knopper, blade og nåle.

Mest udpræget ses gnavet nok i kulturer af nåletræ, hvor nålene kan få nogle nærmest "billetklip"-lignende gnav i randen (Fig. 2). Billerne æder helst års-skud, hvor nålene kan afbides totalt ved basis, men evt. også ældre nåle.

Gråsnudeangreb har erfaringsmæssigt været værst på unge planter (Fig. 3). At dømme efter de forespørgsler, der indkommer til Sektion for Zoologi, volder gråsnuderne dog ikke kun problemer i kulturstadiet, men begnaver i udpræget grad også ældre træer. Skader på klippebevoksninger af nobilis er ikke ualmindelige.

Levevis

Gråsnuderne begynder deres aktivitet i maj, hvor de begnaver planterne forud for æglægningen. Billerne former sig i øvrigt i udstrakt grad - måske udelukkende - ved partenogenese (jomfrufødsel).

Man ser ikke så meget til billerne, da de fortrinsvis er aktive om natten. Larverne udvikler sig i jorden, hvor de lever af finrødder på græsser og urter.

Endnu en gnavperiode finder sted i august-september. Da kommer de nyklækkede biller frem og begynder at begnave nåle og blade. Dette gnav kan være ganske omfattende, men opdages desværre ofte så sent, at skaden allerede er sket, og gnavet afsluttet.

Gråsnudernes levevis er i øvrigt kun ufuldstændig kendt. Således vides ikke noget om vejrforholdenes eller vegetationsindflydelse på bestandsniveau og skadernes omfang.

Forstlig betydning

Gråsnudernes forstlige betydning er ikke ubetydelig.

Problemerne er mest udbredte i kulturer. Der er eksempler på ødelæggende skader i bøge- og egekulturer, hvor billerne har udgnavet knopper og for-tæret barken på de tynde stængeldele. Hyppigst forekommer skaderne i nåletrækulturer, hvor gnavet som regel går hårdest ud over de nye nåle. Der forekommer hvert år tilfælde af kraftige gråsnudeangreb i nåletrækulturer.

Gnavet sætter naturligvis planterne tilbage. Under uheldige betingelser kan planterne svækkes så meget, at de går ud. Totalafnåling, der dræber planterne, er heller ikke et sjældent syn.

Gennem de senere år synes der at være en stigning i skaderne, også i ældre bevoksninger. Dette gælder specielt nobilis, hvor der er adskillige eksempler på at gråsnuder har begnave nåle og knopper i 6-10 m høje klippebevoksninger. Gnavet kan være temmelig omfattende og stærkt generende for pyntegrøntproduktionen (Fig. 4).

Forvekslingsmuligheder

Fleere snudebillearter kan begnave

knopper, blade, nåle og bark og fremkalde symptomer, der ligner gråsnudernes. Det drejer sig bl.a. om øresnudebiller (*Otiiorhynchus sp.*) og snudebiller af slægten *Polydrosus*.

Disse snudebiller er noget større end gråsnuderne, og deres gnav en smule grovere, men det kan være særdeles vanskeligt og i visse tilfælde umuligt at se forskel. Det kan derfor være nødvendigt at lede nøje efter billerne på de beskadigede planter.

Billerne sidder om dagen gerne godt gemt på planterne. En enkel måde at eftersøge billerne på er at banke eller ryste grenene over en bakke el. lign., hvorved billerne falder ned.

Bekæmpelse

Skaderne erkendes som nævnt ofte først, når gnavet er afsluttet, og det er for sent at foretage en bekæmpelse. Dette er ikke mindst uheldigt, når det drejer sig om billernes efterårs-gnav i pyntegrønt, hvor skaden som regel ikke opdages, før der skal klippes.

Det vil derfor være hensigtsmæssigt at være opmærksom på gråsnuder allerede nu og holde bevoksninger og kulturer under opsyn, så begyndende skader kan tages i opløbet.

Vurdering af snudebillernes tæthed og dermed behovet for bekæmpelse kan foretages ved at banke grenene over en hvid bakke og optælle de nedfaldne gråsnuder og evt. andre snudebiller.

Bekæmpelse kan foretages med pyrethroider og rettes mod de voksne biller, når deres gnav starter. Billerne kan bekæmpes både i foråret og i det tidlige efterår.

SKOVGØDSKNING

* effektiv spredebredde 30/60 m

SKOVSPRØJTNING

* afdrift-, ukrudt- og lusesprøjtning

m. RIFFEL, TÅGESPRØJTE og BOM

KONGSHØJ MØLLE
SPRØJTESERVICE
TLF. 65 37 12 42

- VI KØRER I HELE LANDET -

Siden 1896

HJORTSØ PLANTESKOLE

4470 Svebølle

Tlf. 53 49 30 20

Fax. 53 49 40 03

Biltlf. 30 53 45 20

Indehaver: P.V. Pedersen

Skov-, læ- og hækplanter
Forlang prisliste
Planteskolen er tilsluttet
Herkomstkontrollen med
skovfrø og -planter

LITAUISK SKOVBRUG OG MARKEDSØKONOMI

Af direktør Jesper Christensen, Skovbrugets Center for Markedsøkonomi (MEC)

Litauens skovbrug er midt i en vanskelig omstilling til markedsøkonomiske forhold.

Danmark bistår ved at etablere et rådgivningsorgan, og helt konkret ved at forære landet et flisfyр som kan anvende nogle af de mange uudnyttede ressourcer i skovene.

Litauisk skovbrug er - som alle sektorer i det tidligere Sovjetunionen - udsat for totalt ændrede vilkår, i forhold til hvad der gjaldt for blot få år siden.

Litauen har lige genvundet sin nationale frihed (omend der endnu i nogle måneder befinder sig russiske besættelsestropper). På alle områder må og skal suveræniteten hævdes.

Ingen sovjetiske (russiske) love, dekreter, praktiske retningslinier eller dokumenter kan have gyldighed. Men det tager tid at udarbejde hensigtsmæssige (helst EF-tilpassede) nationale normer, og der skal handles i mellemtiden.

Planøkonomi præger endnu mange områder. Det viser sig tydeligst ved at en del varer sælges til en pris, der er så lav, at den ikke dækker verdensmarkedsprisen for de ressourcer (især energi), der går til fremstillingen og transporten af de pågældende varer.

Andre områder - detailhandel og servicefagene f.eks. - er præget af totalt fri og tilfældig prissætning. Bogholderi, og dermed offentlige kontrolmuligheder, er i bedste fald utilstrækkelige. Anarkiøkonomi er nok et mere dækkende udtryk end markedsøkonomi.

Vilkår for skovdriften

De samfundsøkonomiske forhold påvirker naturligvis også skovdistrikterne og deres medarbejdere. Skovdistrikterne har - som alle statslige virksomheder - på den ene side en meget stor fri-

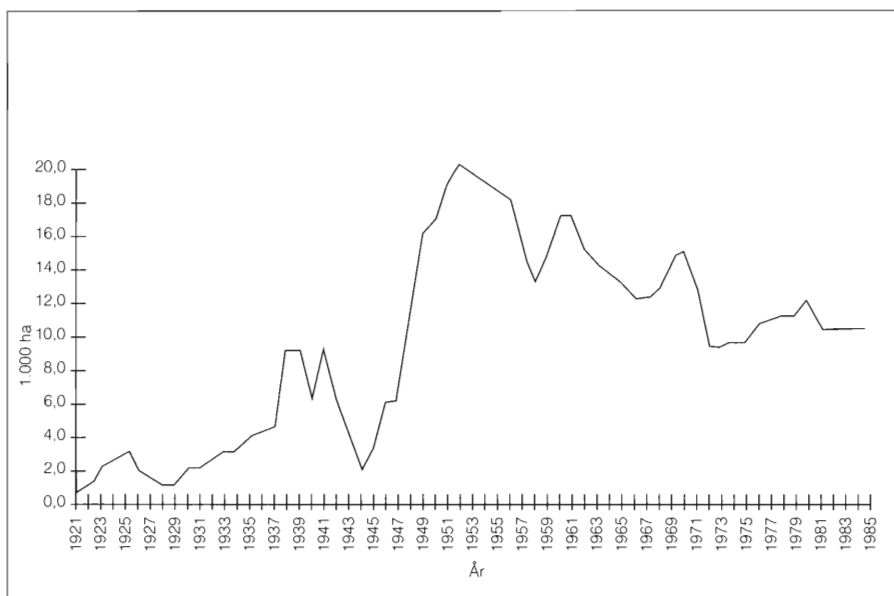
Foto 1. I marts stiftede det litauiske Skovbrugsministerium og Hedelselskabet et rådgivningsorgan som skal bistå ved overgangen til markedsøkonomi.

hed til at sælge og investere som de vil, uden nogen økonomiske krav. På den anden side fastsættes bl.a. lønningerne efter statslige takster.

Skovdistrikterne har fået store områ-

der overdraget fra de russiske besættelsestropper og opløste kolkhozer (landbrugskollektiver), men skal samtidig til at afgive arealer til de retmæssige ejere fra før besættelsen i 1939.

Figur 1. Årligt nykulturreal i Litauens skove 1921-1985 - bemærk de store tilplantninger efter 2. verdenskrig.

Indtil sommeren 1992 skulle skovdistrikterne blot producere og udlevere træ mod rekvisition fra Ministeriet m.fl. Nu skal skovdistrikterne selv markedsføre, finde kunder og indgå aftaler. De skal helst handle med udenlandske opkøbere, der både har en helt anden baggrund, og som hovedregel tillige er tysk- og/eller engelsktalende.

De mennesker, f.eks. i skovbruget (ministerium, skovdistrikter, læreanstalter m.v.), som skal gennemføre alle de nødvendige ændringer har deres uddannelse, næsten al deres erhvervs-erfaring og netværk fra et andet samfundssystem.

Langt de fleste bestrider de samme stillinger som før ændringerne begyndte. De har imidlertid i de seneste år måttet se deres lønningers købekraft smuldre til et niveau, hvor de kun dækker det allermest nødvendige mad, sæbe m.v..

Vestligt fremstillede varer udgør en stadigt større andel af også almindelige forbrugsvarer, efterhånden som de gamle organisationer i Østeuropa og den tidligere Sovjetunion bryder sammen. Over for disse varer er købekraften af en litauisk skovbrugers løn cirka en hundrededel af hans nordvesteuropæiske kollegaers løn. Og over for varer fremstillet i den gamle "rubel-zone" er købekraften cirka en tiendedel.

Kort fortalt er situationen på skovdistrikterne, at de kan investere - og gør det - i helt moderne PC-ere m.v. Men de må ikke udbetale højere lønninger til de medarbejdere som skal betjene dem, end at disse kan købe to pakker disketter for en månedsløn!

Læg hertil uhensigtsmæssigt og/eller nedslidt materiel og bygninger, besvær med at skaffe reservedele, kraftig inflation (op til et par procent om ugen), dårligt fungerende bank- og kreditvæsen m.v. - så giver det et godt billede af de vilkår som litauiske skovbrugere arbejder under.

Men både på skovdistrikterne og i Skovbrugsministeriet er der utrolig megen vilje og engagement til at få gennemført ændringer, i retning af vesteuropæiske og amerikanske forhold. Og der er en klar erkendelse af, at kontakter med vestlige - f.eks. danske - organisationer kan være gavnlige.

Samarbejde mellem Litauen og Danmark

Det litauiske Skovbrugsministerium og Det Danske Hedeselskab indledte i foråret 1992 et samarbejde for at overføre dansk viden og erfaring indenfor skovbrugsområdet til Litauen. Det viste sig hurtigt, at det ville være ideelt med et rådgivnings- og koordinationsorgan i Litauen til at lette kontakten.

Siden begyndelsen af februar 1993 har en dansk forskningskandidat og en medarbejder fra skovbrugsministeriet arbejdet med forskellige opgaver fra et kon-

FAKTA OM LITAUEN

Indbyggertal: 3,7 millioner.

Sprog: Litauisk.

Areal: Litauens areal udgør 65.300 km² - cirka 1_ gang så stort som Danmark. Heraf udgør skovarealet cirka 28 %. Den østlige del af landet har med 45 % den største skovandel.

Terræn: Landskabet er fladt og svagt bølget, og går fra Østersøen op til 292 m.o.h. i de østlige dele af landet.

Klima: Klimaet varierer fra kystnært ved Østersøen til kontinentalt i de østlige egne med en gennemsnitlig nedbør på 662 mm.

Skove: 59 % af den stående vedmasse udgøres af nåletræer (fyr: 38 %, gran: 21 %). 37 % er løvtræ, fortrinsvis el og birk. Eg og ask udgør 4 %. Bøg forekommer næsten ikke.

Skovbrugets ejerforhold: Staten ejer 97 % af det samlede skovareal. Private skove udgør kun 0,1 %. Det resterende areal ejes af kommuner m.fl.

Skovbrugets organisation: Der findes et særligt skovbrugsministerium som inden for sit ressort har de 44 statskovdistrikter med tilhørende savværker, 3 nationalparker, to harpiksproducerende virksomheder, Skovforskningsinstituttet, Skovskolen, Skovplanlægningsinstituttet og Skovbrugets Center for Markedsøkonomi (MEC).

tor i Vilnius.

Den 4. marts i år stiftede ministeriet og Hedeselskabet "Misku Ukio Rinkos Ekonomikos Centras" (på engelsk MEC, The Market Economic Center og Lithuanian Forestry). Det er en uafhængig non-profit organisation i Skovbrugsministeriets regi, på linie med Skovforskningsinstituttet m.fl..

MEC's bestyrelse består af repræsentanter for det Litauiske Skovbrugsministerium og Det Danske Hedeselskab. I centeret er der nu ansat to unge litauiske forstfolk, en sekretær og en dansk direktør. Etableringen og driften af MEC støttes af den danske østlandepulje (IMØ).

Den overordnede opgave for centeret er at støtte de litauiske skovbrug under overgangen til markedsøkonomi. Samtidig skal centeret medvirke til at skabe gode, gensidigt fordelagtige forbindelser mellem Litauen og Danmark, specielt indenfor skovbrugsområdet.

Konkret sker det ved at identificere og beskrive samarbejdsprojekter mellem litauisk skovbrug og danske samarbejdspartnere, i skovbruget, forskellige virksomheder indenfor forskning/undervisning.

Flisfy og prisnotering

Et særligt vigtigt projekt som MEC p.t. medvirker til at realisere, er etableringen af et flisfy til ca. 11 mio. kroner. Dette anlæg gives som dansk gave til Litauen, for at fremme udnyttelsen af landets egne - meget store - uudnyttede energiressourcer i skoven.

Som det ses af figur 1 er der tilplantet store arealer i Litauens skove efter 2. verdenskrig. Langt størstedelen af disse bevoksninger har aldrig været tyndet, og meget store mængder små dimensioneret træ ligger og rådner op i skoven.

Landets egen industri kan ikke udnytte de små dimensioner. Og eksport er, både p.g.a. de aktuelle lave priser på cellulosetræ og problemer med udskibning m.v. ikke nogen ideel løsning.

Samtidig står Litauen i den situation, at den tidligere "gratis" olie-import fra Rusland m.v. nu skal betales i hård valuta. Så brug af træflis til at erstatte dyr importeret olie kan være med til at løse flere problemer på en gang.

Blandt andre aktuelle MEC-projekter er prisnotering for råtræ m.v., efter bl.a. dansk mønster (Dansk Skovforening). Større kendskab til forholdene på råtræmarkedet vil efter al sandsynlighed blive stærkt medvirkende til at begrænse muligheden for at vestlige opkøbere kan gøre "kup" - til skade for skovbruget både i Litauen og andre lande.

MEC's adresse og telefon:

The Market Economy Center of Lithuanian Forestry (MEC), Smolensko G-vé 15, 2006 Vilnius, Lithuania

Telefon og -fax fra Danmark: 009 370 2 26 09 29.

FHV. STATSSKOVDIRREKTØR HAKON FRØLUND

Den tidligere direktør for statsskovene, Hakon Frølund, døde 22. juni, 76 år gammel.

Som det vil være mange af "Skoven"s læsere bekendt, døde fhv. statsskovdirektør Hakon Frølund den 22. juni 1993 efter en trafikulykke, 76 år gammel.

Hakon Frølund begyndte oprindeligt på en landbrugsuddannelse. Selvom den blev kortvarig og afløstes af skovbrugsstudiet, var de primitive forhold, som datidens landbrugslever blev budt, med til at præge hans livsstil. Han fortalte gerne, hvor lidt man behøver for at leve.

Han blev forstkandidat i 1941, forst-assistent ved Statsskovbruget i 1942 og handelsskovrider i 1953. Og fra 1958 til 1986, i 28 år, var Frølund skovdirektør. Selve denne lange periode med væsentlige ændringer i samfundet og med overgangen fra et landbrugsmi-nisterielt direktorat til en miljøministeriel styrelse giver anledning til et tilbageblik på en epoke, som Frølund prægede med sin usædvanlige og sammensatte begavelse.

Ledelsesstil

Det er vanskeligt at karakterisere Frølunds ledelse. Den var både gammel-dags - fordi han forbeholdt sig retten til uden konsultationer i demokratiske organer at træffe beslutninger - og moderne - fordi han allerede tidligt uddelegerede langt udover, hvad andre ville gøre.

Han uddelegerede i tillid til, at medarbejderne traf fornuftige afgørelser, og han bebrejdede dem sjældent, at de f.eks. i hans fravær havde truffet andre afgørelser, end han ville have gjort. Det var vel ikke uddeling i formel forstand, men snarere en accept af, at medarbejdere, der evnede det, traf beslutninger. Da han samtidig udviste askese m.h.t. ressourcer, opnåede han, at der i de personalemæssigt beskedne enheder - Statsskovdirektoratet og siden Skovstyrelsen - var en god og tæt forbindelse mellem alle.

Alle, der har arbejdet sammen med Frølund véd at fortælle anekdoter om

Statsskovdirektør Hakon Frølund under et interview med Skoven i 1984.

Frølunds undertiden overraskende synsvinkler, om hans sproglige evner, hang til dialekter og til et korrekt, men ofte fortidigt dansk, rensat for anglicismer og andre vulgære elementer, og om hans veloplagte foragt for alle management- ordene - og hvad der måtte ligge eller ikke ligge bag dem.

Internationalt arbejde

I synet på Frølunds virksomhed, tænker man umiddelbart på hans nordiske og internationale arbejde. Frølund var medlem af Nordisk Skovunion i 30 år. Her gjorde hans kendskab til de skandinaviske landes skovforhold, historie og sprog ham til en velkvalificeret advokat for en række opgaver, der skulle sikre f.eks. et nordisk samarbejde inden for skovforskningen.

Frølund var derudover internationalt orienteret og fandt, at Danmark havde pligt til en effektiv u-landshjælp. Han brugte derfor mange kræfter på opgaver i DANIDA, FAO og ILO. Det var en stor tilfredsstillende for ham, da det gennem etableringen af Tropical Forestry Action Plan i 1984 endelig lykkedes at gennemføre en samordnet indsats til sikring af en fornuftig prioritering og langsigtet planlægning af den forstlige u-landsbistand.

Som et resultat af Frølunds indsats og i samarbejde med FAO og DANIDA etableredes Skovfrøcentret i 1969. Dermed sikredes udsendelsen af mange danske forstfolk til u-landsopgaver, hvorigennem Danmark har erhvervet sig gode muligheder for en kvalificeret fremtidig bistand.

Det skal betale sig

Skovbrugsfagligt var Frølund præget af professor Grøns økonomiske teorier: Skovbrug skulle betale (forrente) sig. I denne holdning, som genfindes i Frølunds administrative askese, finder man kimen til hans komplicerede forhold til den stadigt mere miljøbevidste omverdens omkostningskrævende fordringer til den statslige skovdrift.

Også fagligt gik han i rette med perfektionisterne. Fagfæller husker hans initiativ til "kulturbetænkningen", der skulle standse en overdreven investering i plantninger, der ikke kunne give det fornødne afkast.

Samspillet eller konflikten mellem den strikte økonomiske tankegang og de omkostningskrævende samfundshensyn blev hos Frølund aldrig afklaret.

Flersidighed

Det faldt ironisk nok i Frølunds lod at lede statsskovvæsenet i en tid, hvor de umålelige, ikke-prissatte samfundsgoder i skoven blev mere og mere efterspurgt. Her tog Frølund bl.a. allerede i 1960-erne initiativ til de vandreture og vandretursfoldere, som stadig er statsskovenes største publikumssucces. Flersidigheden kom også til udtryk i, at statsskovene tidligt blev rammen om vellykkede beskæftigelsesprojekter med grønne og fremsynede opgaver.

Frølund havde - fra sin tid som handelsskovrider - et varmt hjerte for det private skovbrug. Han bidrog med sine synspunkter og holdninger i høj grad til et vellykket samspil mellem en privat og en statslig sektor.

Fredningsarbejdet

Når man i dag ser, hvordan statsskovbruget har udviklet sig til at blive en væsentlig faktor i den statslige miljø- og naturforvaltning, må man også erindre sig Frølunds holdninger til fredningsarbejdet. De var som meget andet i hans virke også modsætningsfyldte.

Han var tidligt aktivt med i arbejdet,

fra 1959 som medlem af Naturfredningsrådet og fredningsplanudvalg og fra 1961 af Naturfredningskommissionen.

Han tog som nævnt initiativer til fordel for friluftslivet og det flersidige, naturnære skovbrug. Men samarbejdet med "frederne" - som han yndede at kalde dem - kom aldrig rigtigt til at fungere. Det var nok navnlig, fordi personli-

ge modsætninger stødte sammen i arbejdet, og fordi Frølund - trods sin uformelle lederstil og optræden - lagde vægt på den formelle kompetence: "Hvem skal holde kæppen?"

Frølund kendte sine medarbejdere, mange af dem personligt i en grad, der gjorde ham rede til at tage vidtgående personlige hensyn i sin personaleledelse.

I den eftertanke, der melder sig nu, samles hans tidligere medarbejdere i anerkendelsen af en usædvanlig begavelse og i taknemmelighed over de mange slags inspirationer, som denne modsætningsyldte personlighed bød sine omgivelser.

Karen Westerbye-Juhl,
Jens Bjerregaard Christensen og
Klaus Waage Sørensen

Tykke MDF-plader fra Junckers

Junckers Industrier i Køge har udvidet sit sortiment af Sylvapan MDF plader. Der leveres nu også pladetykkelser på 25, 28, 30 og 32 mm. Hermed opfyldes et behov i møbelindustrien og byggebranchen for stærkere og mere stabile plader til fremstilling af senge, bordplader, højttalerkabinetter, døre, karme og lister.

(MDF står for Medium Density Fibreboards eller mellemhårde fiberplader. MDF plader har mange af det massive træes styrkeegenskaber, men er helt fri for knaster og årringe).

De tykke Sylvapan plader er af samme renhed og densitet som de øvrige Sylvapan plader. Det vil sige at man kan helt undgå afbrydelser i den videre forarbejdning ved fx. fræsning, slibning, lakering og finering.

Selv om pladen er let at slibe og fræse i, bevarer man en glat overflade, som giver flotte lakeringsresultater, selv

med vandbaseret lak. Plader med bøgefibre rejser sig generelt ikke så meget som plader af nåletræ, fordi bøgefibrene er kortere.

Junckers har siden årsskiftet produceret Sylvapan i fuldt omfang efter et længere, ufrivilligt driftsstop sidste år (som betød en forringelse af 1992 resultatet med 70 mio. kr). Junckers mener nu at alle tekniske problemer på MDF fabrikken er overvundet, og de sædvanlige leveringsbetingelser overholdes på både standardsortimentet og færdisgskårne plader. Levering sker fra 11 forhandlerlagre over hele landet, samt fra fabrikken i Køge.

Standardsortimentet af plader omfatter i dag tykkelser fra 6 til 32 mm, men fra sidst på året er der planer om at indføre plader med tykkelser helt ned til 3 mm.

Junckers er den eneste producent af MDF plader i Skandinavien, og Sylvapan er den eneste MDF plade der består af 100% bøgefliis.

Pressemeddelelse

Verdenskongres om læhegn

Hedeselskabet og Viborg var vært ved den 4. verdenskongres om læplantning og skovlandbrug, som blev holdt den 26.-30. juli. Det er første gang, at et internationalt symposium af den type afholdes i Europa, og der kom 150 deltagere fra 30 forskellige lande. Programmet omfattede både faglige foredrag og ekskursioner.

Når Danmark var valgt som vært skyldes det ikke blot at der er plantet mange læhegn herhjemme - alene Hedeselskabet har således plantet 140.000 km. Årsagen er også at læplantning er blevet en gedigen succes især på grund af to forhold: Offentlig støtte og folkelig organisation.

Alle de politiske partier har sympati for plantningssagen i en sådan grad at læhegn er blevet en naturlig del af det danske kulturlandskab. Senest har et stort flertal i Folketinget besluttet at hæve tilskuddet til 6- og 7-rækkede læhegn fra 50 til 70%.

Også andre lande har støtteordninger, men kun få har den samme folkelige organisation som herhjemme. De fleste læhegn er plantet i den kollektive plantningsordning, hvis tanker hviler på andelsbevægelsens ide om en fælles opgave og et fælles ansvar.

Den danske model kopieres i mange lande, og især de amerikanske deltagere understregede vigtigheden af samspillet mellem landmænd, konsulenter og entreprenører. I North Dakota gennemføres med statsstøtte et projekt som skal kopiere den danske model teknisk og organisatorisk. For tiden vurderes i hvilket omfang modellen kan kopieres i andre stater.

Pressemeddelelse

En sending af de nye, tykke MDF plader fra Junckers MDF fabrik i Køge. MDF plader med tykkelser på 25-32 mm er særligt velegnede til fremstilling af bl.a. senge, bordplader, døre og lister pga. den større styrke og stabilitet.

Skovejendom købes

Max. 80 km fra København søges skovejendom 30-50 ha med god beboelse.

Billetmrk. »Skovejendom købes«

Dansk Skovforening
Amalievej 20
1875 Frederiksberg C

Skov- og Naturstyrelsen 1992

Skov & Natur 1992. Udgivet af Skov- og Naturstyrelsen 1993. 52 sider, ill. Pris: 60 kr, købes i styrelsen, tlf. 39 47 20 00.

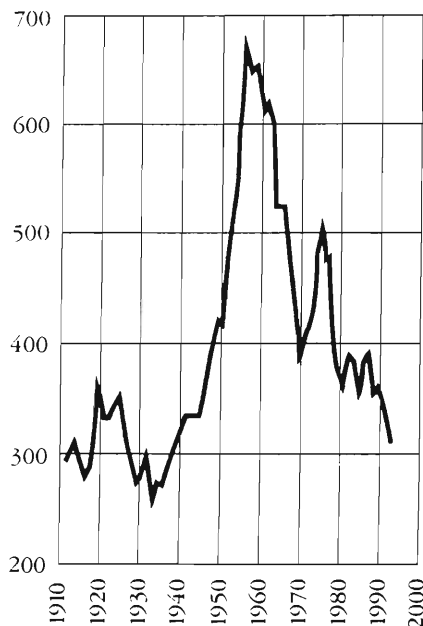
Årsberetning 1992 for Skov- og Naturstyrelsen - der bl.a. omfatter statskovene - er netop udkommet. Regnskabets hovedtal er (mio. kr):

Bruttoudgifter	1017
Bruttoindtægter	497
Nettoresultat	-520
Nettoresultatet fordelt på de enkelte indsatsområder er (mio. kr):	
Skovproduktion	-162
Biproduktion	-41
Skovlovgivning	-29
Naturbeskyttelse	-154
Friluftsliv	-84
Kulturhistorie	-32
Råstoffer	-18
Ialt	-520

Skovproduktionen omfatter udgifter på 395 mio. kr og indtægter på 232 mio. kr. Nettoresultatet er forbedret med knapt 10 mio. kr i forhold til 1991. Årsagen er bl.a. lavere omkostninger til skovning og transport, samt at et prisfald blev kompenseret ved en større hugst end i 1991.

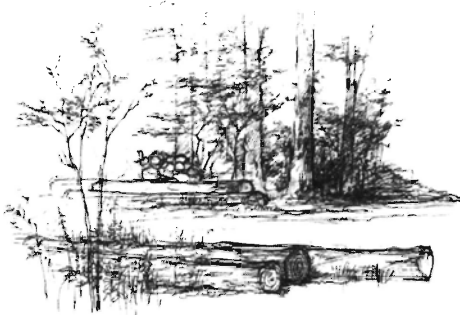
Figur 1. Middelpriser for alt solgt træ i statskovene siden 1910. Faste 1992-priser, kr/m³.

1992-kr./KFM

Der er en grundigere gennemgang af tre emner - som har været omtalt tidligere i Skoven: Virksomhedsanalyse af statsskovenes drift (Skoven 11/92), naturbeskyttelsesloven, bl.a. med nye regler for offentlighedens adgang til naturen (Skoven 3/92 m.fl.), og biodiversitetens-konventionen om beskyttelse af planter og dyr (Skoven 8/92 m.fl.).

Aktiviteterne på andre hovedområder omtales: Naturbeskyttelse (om ny lovgivning, handlingsplan for fredninger samt naturovervågning), friluftsliv (om bl.a. unges viden om naturen), kulturhistorie og fortidsminder, skovdyrkning (om skoverklæringen fra Rio-konferencen og naturskovsstrategien), råstoffer og havbund, jagt og vildtforvaltning (om forslaget til ny jagtlov), samt organisation (om ny struktur på distrikterne samt nyt lønsystem).

Skovproduktionen

Afsnittet om skovproduktionen skal gennemgås mere udførligt her.

Den samlede hugst udgjorde 530.000 m³, 4% mere end året før. Træsalget indbragte 161 mio. kr mod 160 mio. kr året før.

Løvtræhugsten faldt med 4%, især pga. fald i hugsten af savværks- og industrikræveler af bøg og eg samt et

lavere brændesalg. Nåletræhugsten steg med 8%, især pga. en større hugst af tømmer vest for Storebælt, men også større salg af skovflis.

Beretningen indeholder en udførlig omtale af afsætningsituationen i løbet af året. Afslutningsvist gøres opmærksom på at realpriserne på træ nu er på det laveste niveau siden slutningen af 30'erne (figur 1).

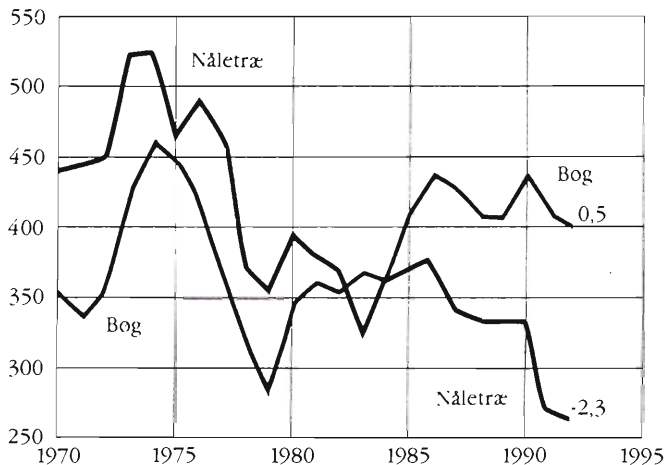
Prisudviklingen har dog været meget forskellig for bøg og nål, især i de to sidste årtier. Den gennemsnitlige salgspris for bøg er steget med 0,5% om året siden 1970, mens nåletræpriserne i samme periode er faldet med 2,3% om året (figur 2).

Antallet af solgte juletræer faldt med 22% til 237.000 stk, mens klippegrøntet gik ned med 11% til 2.500 tons. Faldet lå dog mest på de billige produkter, således at de samlede indtægter kun faldt med 8%.

Der var et usædvanligt godt år for frøsætning, og der blev høstet 20 tons bog svarende til 3-4 års forbrug. En ny opbevaringsteknik, som er udviklet i Frankrig, skulle gøre det muligt at opbevare bogene i flere år.

Årsberetningen indeholder som sædvanlig en serie tabeller med regnskabstal for de enkelte distrikter, og med grafer vises udviklingen over en tiårs periode for statsskovene under et.

1992-kr./KFM

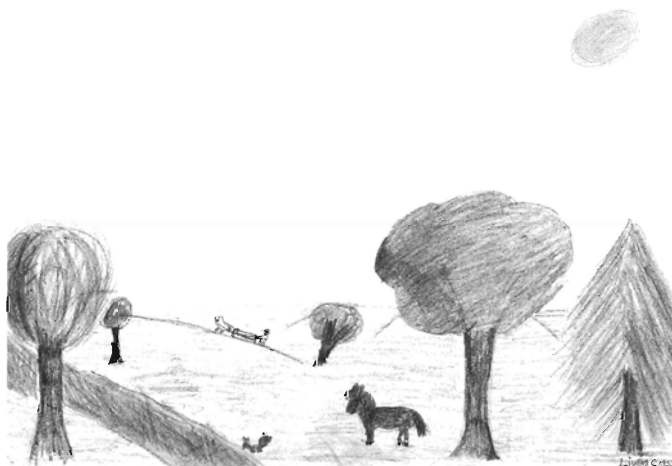
Figur 2. Middelpriser for bøg og nål i statskovene siden 1970. Faste 1992-priser, kr/m³. Tallene til højre angiver den årlige realprisudvikling i pct. siden 1970.

"MIN" SKOV

Af Ljuba Castot, 12 år

"Min" skov skal helst være en blandet skov fyldt med dyr som harer, masser af fuglearter, ræve, egern, fritgående heste, rådyr osv.

I nogle områder må der gerne (for mig) bruges åben ild. Skoven skal være ren og frisk, og der må *meget* gerne være skraldespande, så folk ikke går og sviner den til.

Det skal være tilladt at sove i telt. Det er måske umuligt, men der må gerne være rene kilder man kan drikke af.

Jeg/vi vil passe på den ved som sagt at stille skraldespande op og jævnligt rense den for syge træer, grene og evt. affald. I stedet for at bruge traktorer, som gør skade, vil jeg bruge trækheste til forskelligt arbejde. Man må kun tænde bål i visse områder. Ikke for meget jagt*), og kun fiskeri i visse søer.

Jeg vil bruge skoven ved at gå tur i den. Selvfølgelig skal der fældes træer, men ikke for mange (det gælder *især* i regnskoven). Jeg vil også ride i skoven og lufte hunden.

*) Man må ikke "opdrætte" dyr, slippe dem løs og skyde dem. Det synes jeg ikke er retfærdigt.

Prins Joachim fik tre 11-taller

Prins Joachim fik topkarakteren 11 hele tre gange da han var oppe i faget skovbrug på Næsgård Agerbrugsskole ved Stubbekøbing først i juni. Faget skovbrug består af tre dele.

Censorerne i skovbrug er nuværende eller tidligere funktionærer fra Corselitze: Skovfoged Henrik Buhr, skovfoged Frits V. Larsen og skovrider Jørgen Rolsted. Sidstnævnte udtalte til Lolland-Falsters Folketidende, at prinsen har ualmindelig god forstand på skovbrug.

Eksaminationen var en del af den afsluttende eksamen til agrarøkonom. Prinsen har til Politiken oplyst at han "ikke vil snakke om" de lavere karakterer han havde fået.

Prins Joachim har nu i to år sammen med 55 andre fulgt undervisningen til agrarøkonom. Han er derfor godt rustet til at drive Schackenborg i Sønderjylland, hvor han overtog den daglige ledelse 1. april i år: Godset er på ialt 1038 ha, heraf 239 ha skov, som overvejende er nåleskov.

Ritzau, Politiken m.fl.

MAJ OG JUNI 1993

Maj har givet en nedbør på godt halvdelen af det normale, ret jævnt fordelt over måneden. Der kom mindst øst for Storebælt, især i Nordsjælland. Temperaturen blev næsten 2 grader højere end normalt, men dog 0,2 grader under sidste år. Den varmeste periode var i uge 19 og 20. I uge 18 blev der mange steder målt ned til 1-2 graders frost, og i uge 21 har en halv snes stationer målt 0-2 grader.

Juni fortsatte det tørre vejr med en nedbør på halvdelen af normalen. Hele nedbøren faldt i sidste halvdel af måneden. Der faldt mindst i Nord- og Vestjylland. Trods en varm begyndelse blev det alligevel 1 grad koldere ned normalen, og hele 4 grader koldere end sidste år. Især i uge 25, omkring Sankt Hans, var det 3,5 grader koldere end normalt og med en del byger. I uge 22 målte en fjerdedel af stationerne temperaturer under +2 grader, og et sted i Midtjylland målt -0,2. I uge 23 var der 2 steder under +2 grader.

Juli har som den første måned i et halvt år givet mere nedbør end normalt. Der kom 99 mm mod normalt 74 mm, mest i Nordsjælland og Storstrøms amt, og mindst på Fyn. Der faldt mest i uge 29 (39 mm – især i den sydlige del af landet) og i uge 30 (26 mm – især øst for Storebælt). En række stationer har målt mellem 30 og 40 mm i løbet af et døgn, især i uge 30. Temperaturen var godt to grader under normalen. Til gengæld har der ikke været frost; i uge 28 målte enkelte stationer ned omkring +3 grader.

Nedbør februar-juni. I fem måneder i træk har nedbøren været under det normale. Der er kun faldet 114 mm mod normalt 198 mm. Planternes fordampning har dog været væsentlig større, især i maj.

Nedbør,mm	Maj		Juni		Juli
	Målt	Normalt	Målt	Normal	Målt
Nordjyllands	25	34	21	50	90
Viborg	24	35	14	47	100
Århus	25	35	19	49	88
Vejle	28	40	15	49	96
Ringkøbing	21	39	15	49	98
Ribe	29	42	31	48	106
Sønderjyllands	33	45	40	48	104
Fyns	31	40	27	45	78
Vestsjællands	20	35	27	47	95
Nordøstsjælland	14	38	34	45	114
Storstrøms	23	40	34	47	116
Bornholms	22	34	32	43	87
Landsgennemsnit	25	38	25	48	99

Temperatur°C	Maj		Juni		Juli
	Målt	Normalt	Målt	Normal	Målt
Middel	12,6	11,0	13,5	14,4	14,1
Absolut min.	0,7	0,5	3,8	4,5	5,9
Absolut max.	24,4	23,6	25,3	26,0	22,7
Antal soltimer	272	256	277	257	184
Antal frostdøgn	0,6	1	0,0	-	0,0
Antal graddage	138	187	109	79	89

Vindstyrke hyppighed, %, større end eller lig

	Målt	Normalt	Målt	Normal	Målt
Styrke 6 (hård vind)	7	5	11	5	18
Styrke 8 (hård kuling)	0	0	0	0	1
Styrke 10 (storm)	0	0	0	0	0
Hyppigste vindretninger	E,W	SE,W	W	W	W

Effekt	Forhandlet	Offentliggjort	Gældende fra	Næste forhandling
Bøg				
Kævler	08.12.1992	Skoven-Nyt 33/93	08.12.1992	
Svellekævler	30.09.1987	Skoven-Nyt 33/93	01.01.1992	
Bundgarnspæle	15.06.1993	Skoven Nyt 33/93	15.06.1993	
Eg				
Kævler	09.09.1992	Skoven-Nyt 33/93	09.09.1992	
Bundgarnspæle	15.06.1993	Skoven-Nyt 33/93	15.06.1993	
Ask				
Kævler	09.09.1992	Skoven-Nyt 33/93*	09.09.1992	
Bundgarnspæle	15.06.1993	Skoven-Nyt 33/93	15.06.1993	
Ær				
Kævler	11.06.1992	Skoven-Nyt 33/93*	11.06.1992	
Andet løv				
Kævler		Skoven-Nyt 33/93*	02.04.1992	
Nåletræ				
Uafk. tømmer vest	26.01.1993	Skoven-Nyt 33/93	26.01.1993	
Uafk. tømmer øst	15.13.1993	Skoven-Nyt 33/93*	16.12.1992	
Korttømmer	08.03.1992	Skoven-Nyt 33/93*	08.03.1992	
Emballagetræ	01.07.1993	Skoven-Nyt 33/93*	01.07.1993	
Lameltræ	15.12.1992	Skoven-Nyt 33/93	15.12.1992	
D.K.I.-Træ	03.08.1993	Skoven-Nyt 37/93	03.08.1993	
Impr.master mv.	07.01.1993	Skoven-Nyt 33/93	07.01.1993	
Novopan-træ	09.12.1992	Skoven-Nyt 33/93	01.01.1993	
Brænde		Skoven-Nyt 33/93*		
Pæle, lægter		Skoven-Nyt 33/93*		

* Grønne priser. Redaktionen afsluttet 06.08.1993. Skoven-Nyt 33/93 er et hæfte på 20 sider.

Amputerer sit eget ben

En 37-årig amerikansk skovarbejder, Don Wyman, har amputeret sit eget ben med en lommekniv, efter han var blevet klemt fast under en væltet træstamme ude i skoven.

Da Wyman var alene og ingen kunne høre hans råb om hjælp, besluttede han sig for det dramatiske indgreb. Han bandt først et snøreband stramt om sit venstre ben, lige under knæet, før han skar.

Efter operationen kravlede han 40 meter hen til sin bulldozer og kørte 100 meter med den hen til sin lastvogn. Herfra kørte han 5 kilometer til den nærmeste bondegård.

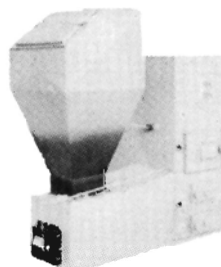
- Jeg ringede efter ambulancen og kørte den imøde med Wyman på bagsædet. Han blødte over det hele, man alligevel bad han mig om at køre forsigtigt, siger farmeren John Huber.

Talsmænd på Punxsutawney hospitalet siger, at David Wymans tilstand er tilfredstillende. Men de vil ikke oplyse om lægerne har forsøgt at sætte det afskårne ben på igen. Det blev bjærget af redningsfolk, efter at træstammen blev skåret i mindre stykker.

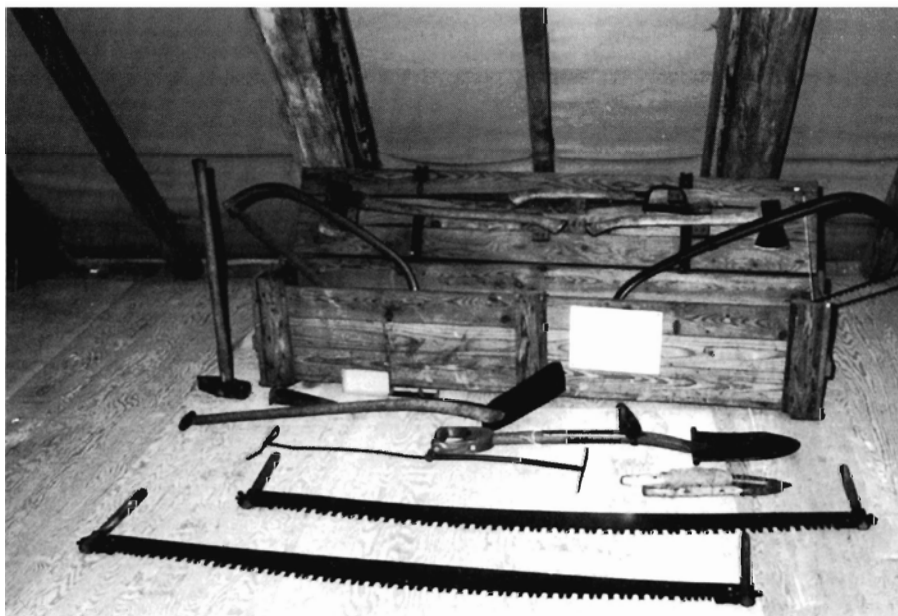
Politiken

IWABO flis- og savsmuldsfyr

- Bruger ikke strøm, men fungerer ved gasforbrænding.
- Stor virkningsgrad p.g.a. høj forbrændingstemperatur (ca. 1100° C)
- Brænder lige godt med flis, savsmuld og korn - også friskhugget.
- Små ydre mål gør, at det kan stå i ethvert fyrrum.

BUSKEGÅRD SKOVmateriel
C.M. NIELSEN, Buskevej 8, 3751 Østermarie, tlf. 56 47 04 34

Støtte til Skovbrugsmagasinet

Skovbrugsmagasinet på Corselitze har modtaget 40.000 kr i støtte fra Knud Højgårds Fond.

Skovbrugsmagasinet rummer i dag en meget omfattende og værdifuld samling af gamle skovbrugsredskaber, især fra Storstrøms amt. (Se fx. omtale i Skoven 6-7/90).

Legatbeløbet skal bruges til at færdiggøre arbejdet med at registrere Skovbrugsmagasinet's mange effekter på edb.

Effekterne indføres i et databaseprogram som benyttes af de kulturhistoriske museer. Herved bliver det nemmere for andre museer, forskere og studerende at bruge samlingen, og samtidig åbnes der mulighed for at koordinere bevaringsarbejdet.

Pressemeddelelse

Skovbrugsmagasinet rummer mange hundrede gamle redskaber. Her ses en skovteknikerelevs samling af værktøj fra omkring 1950.

DM I SKOVNING OG LOGGERSPORT 93

- FOR RIGTIGE MÆND OG QUINDFOLK

Af Per Kjær, Gram

Årets mesterskaber i skovning med motorsav samt loggersport foregik i Rold Skov.

Danmarks mesterskaberne i skovning og loggersport blev afviklet lørdag den 12. juni 1993 i Rold Skov under ledelse af skovrider Uffe Laursen, Buderupholm skovdistrikt.

Vi havde sagt godmorgen til hinanden kl. 7.30 og gik til savkontrol. Træfældningen startede i et ca. 70 år gammelt stykke rødgran, 5 minutters gang fra Jamborettepladsen. Det var en af de dage med opræk til regn, så der var en meget drilsk tordenvind. Men vind eller ej, ned kom alle træerne dog.

Mesterskaberne fortsatte på Jamborettepladsen med de næste tre discipliner - sværdvending, under/overskæring og plankeskæring.

Konkurrencen blev kun afbrudt af jægersoldaternes invasion fra luften. Tordenvinden var der stadig, så efter vores bedømmelse blev det en meget flot, men spredt invasion. Efter opvisningen fik jægerne overrakt en canadisk tveægget kasteøkse, så vi ser dem nok igen næste år som deltagere i loggersporten.

Efter de fire første discipliner skulle der findes en vinder, idet afkvistningen blev kørt som en finale fra nr. 12 og nedefter. Jeg var selv den sidste - heldigvis - for da jeg manglede 3-4 kviste, fornemmede jeg at sagen ikke længere lød som en Jonsered. Efter disciplinen skulle den "efterses" og fejlen findes - det var en løs svinghjulsmøtrik.

For dommerne var det en travl formiddag. De havde fået frist til kl. 12.00, og der blev fløjtet af kl. 11.53, så der var lige tid til præmieoverrækkelsen. De fine præmier var skænket af: Karlo Nielsen, Jonsered Danmark, Stihl og Dansk Sportshugger Klub.

Loggersport

Efter konkurrencen i skovning skulle en meget flot opstillet loggersportsbane hugges og saves ned. Der var ialt 15 discipliner - øksekastning, mastekla-

Fra DM i skovning og loggersport 93.

ring, langsavning, hurtigsavning osv.

Der var ingen tvivl om at alle vi tilskuere blev godt underholdt. Der blev heppet og jublet, især da Preben og Jens viste hvordan en økse og langsav skulle bruges. Ifølge speakeren Palle Lind var deres redskaber så skarpe, at de blev brugt til barbering om morgenen.

Ud over et styrt fra masten og en flænge i en fod og knæ, så skete der vist ikke noget alvorligt som Hjemmeværnets samaritter skulle bruge forbindinger til.

En del af os undrede os over at staten har råd til at sende folk som huggerne fra Rold hjem på en lang sommerferie, med den energi som de udviste under arrangementet.

VM i Schweiz

De tre vindere fra DM i skovning får fornøjelsen af at repræsentere Danmark ved VM i Schweiz den 23.-31. august 1993. Der er ved at blive arrangeret en bustur derved sammen med de festlige svenskere. Den 26. august er der en stor skovbrugsudstilling i forbindelse med VM.

Tak til:

Ved konkurrencen udstillede: Stihl, Karlo Nielsen Gravlev, samt Jonsered Danmark. En stor tak til dem.

Også en stor tak til:

- Buderupholm statskovdistrikt ved skovrider Uffe Laursen, som lagde træ, master og toiletvogne til.
- Entreprenør Bent Hanehøj og vognmand Erik Rytter, der rejste masterne.
- El-installatør Per Jacobsen der lavede strøm på pladsen.
- Hjemmeværnet Rold Kompagni der brugte løs af forbindsstoffer og lavede parkering.
- SiD Skørping afd. der hjalp til med de administrative opgaver.

Resultater

Skovning

1. Per Kjær
2. Ole Kjær
3. Arne Jørgensen

Loggersport

1. Jens Johansen
2. Preben Palsgaard
3. Lars Bjerregaard

En solid og utroligt effektiv skovarbejder

Valmet 6400

Valmet 701

Valmet 901

Skovens
mange opgaver
kræver materiel,
man kan stole på.

Med Valmets alsidige
skovmaskiner og
skovtraktorer er
du godt rustet til at
klare opgaverne.

Valmet 820

 VALMET

Valmet Maskin A/S · Ambolten 22 · 6000 Kolding · Tlf. 75 53 90 00